

T.C.
ABANT İZZET BAYAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

MUDURNU AĞZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SELMA DEMİREL

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. EROL ÖZTÜRK

BOLU - 2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Selma DEMİREL’e ait “Mudurnu Ağzı” adlı tez, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.29.09.2009

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Üye : Doç. Dr. İ. Gülsel SEV

Üye : Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

Prof. Dr. Gönül ÜLKER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Selma DEMİREL

Master's Thesis

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK

Temmuz 2009, 141 pages

ABSTRACT

In this study, collections were made from sixteen village of Mudurnu and phonetic properties of Mudurnu dialect had been researched.

In the introduction part of the study; the information about the history, socioeconomic condition and the phonetic properties of Mudurnu, had been given; the importance of phonetic studies had been mentioned.

In the investigation part, the vowels and the consonants had been presented and explained. Assimilation – dissimilation, harmony – inharmony, voice changes, hyphaeresis and epenthesis about the vowels and consonants had been explained by the examples taken from the collected texts.

In the text part, thirty texts were collected from sixteen villages had been transcribed.

In the final part, characteristic properties about phonetics in Mudurnu dialect had been listed item by item.

In the sources part, the sources used during the study had been included.

In the appendix part, the photographs of the villages and the people where the collections made had been included.

Key Words: Mudurnu dialect, phonetics, vowels, consonants

Selma DEMİREL
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Temmuz 2009, 141 sayfa.

ÖZET

Bu çalışmada Mudurnu ilçesinin on altı köyünden derlemeler yapılmış ve Mudurnu ağzının ses bilgisi özellikleri incelenmiştir.

Çalışmanın Giriş bölümünde, Mudurnu ilçesinin tarihi, sosyo- ekonomik durumu ve ağız özellikleri hakkında bilgiler verilmiş, ağız çalışmalarının önemine değinilmiştir.

İnceleme bölümünde, Mudurnu ağzında kullanılan ünlüler ve ünsüzler tanıtılmıştır. Ünlüler ve ünsüzlerle ilgili olarak ayrı ayrı olmak üzere benzeşmeler ve benzeşmezlikler, uyum ve uyumsuzluklar, ses değişimleri, ses düşmeleri ve ses türemeleri derlenen metinlerden alınan örneklerle açıklanmıştır.

Metin bölümünde on altı köyden derlenen toplam otuz metin, transkribe edilmiştir.

Sonuç bölümünde Mudurnu ağzında ses bilgisiyle ilgili ayırt edici özellikler maddeler halinde sıralanmıştır.

Kaynaklar bölümünde çalışma sırasında faydalanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Ekler bölümünde ise derleme yapılan köylerin ve kaynak kişilerin fotoğraflarına, Mudurnu haritasına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mudurnu ağzı, ses bilgisi, ünlüler, ünsüzler

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca değerli katkılarıyla bana yardımcı olan, titiz ve düzenli çalışmalarıyla örnek olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım.

Derlemeler ve incelemeler sırasında benim kadar emek veren sevgili eşim Levent DEMİREL'e; kaynak kişilere ulaşmamda büyük yardımları dokunan kayınpederim Mehmet DEMİREL'e, Sabahattin ERDOĞAN'a ve Şinasi ÖZVEREN'e; çalışmaya ayırdığım her dakikaya sabır gösteren küçük kızım İlay DEMİREL'e teşekkür ederim.

Tezin tamamlanmasında yardımları dokunan Haldun KARAKURT'a teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Ağız araştırmaları, Türkiye Türkçesinin tarihî devirlerini aydınlatmak, diğer şive ve lehçelerle olan ilişkisini ortaya koymak, hangi Türk boyunun nerelerde yaşadığını bulmak gibi çok önemli çalışmalara kaynaklık etmektedir. Her geçen gün ağız araştırmalarına kaynaklık edecek kişilerin azalması da bilinen bir gerçektir.

Mudurnu ilçesi ağızıyla ilgili müstakil, kapsamlı bir çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Mudurnu ağızıyla ilgili yapılmış bazı derlemeler mevcuttur. Bolu ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalar Çağferoğlu ve Hayashi'nin eserleri dışında lisans tezleridir. Titizoğlu ve Güresin tarafından yapılmış lisans tezleri mevcuttur.

Bu çalışmada tarihî, sosyal ve kültürel bakımdan incelenmeye değer bir yer olan Mudurnu'nun on altı köyünden otuz kişi ile görüşülmüştür. Kayda alınan bu görüşmeler transkribe edilerek ses olayları gerçekleşmiş olan kelimeler satır ve metin numaraları verilerek fişlenmiştir. Transkripsiyonda Türk Dil Kurumunun transkripsiyon işaretleri benimsenmiştir. Fişlemenin ardından ses olaylarının birbirleriyle ve kelimelerin tarihî gelişimleriyle ilgisi kurulmaya çalışılmıştır. Çalışmamız Mudurnu ağızında ses bilgisiyle sınırlandırılmıştır.

Çalışmamızda temel dil bilgisi eserleri ışığında incelemeler yapılmış, tartışmalı konularda Muharrem Ergin'in "Türk Dil Bilgisi" eseri esas alınmıştır.

Türkiye Türkçesi ağız araştırmalarında önemli bir yere sahip olan Bolu ilinin Osmanlı Kuruluş Coğrafyası içerisinde yer alan Mudurnu ilçesinin ağızlarıyla ilgili bu çalışmanın alana sağlayacağı küçük bir katkı bizleri memnun edecektir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

- á, ó, ú: yarı kalın ünlüler
 â, è, ô: yarı geniş ünlüler
 å, î: yarı yuvarlak ünlüler
 ġ: ön damak, katı, patlayıcı, tonlu ünsüzü
 ģ: orta damak, katı, patlayıcı, tonlu ünsüzü
 ģ: arka damak, katı, patlayıcı, tonlu ünsüzü
 Ķ: ön damak, katı, patlayıcı, tonsuz ünsüzü
 Ʒ: orta damak, katı, patlayıcı, tonsuz ünsüzü
 Ʒ: arka damak, katı, patlayıcı, tonsuz ünsüzü
 Í: ön damak, akıcı, sızıcı, tonsuz ünsüzü
 ñ: arka/ ön damak, akıcı, patlayıcı, tonlu, geniz/nazal ünsüzü
 ȷ: düşmek üzere olan l
 r: düşmek üzere olan r
 Ç: c-ç arası ünsüz
 F: f-v arası ünsüz
 K: k-g arası ünsüz
 S: s-z arası ünsüz
 ˘: ulama işareti
 ø: ses düşmesi işareti
 -: ünlüler üzerinde uzunluk işareti

KISALTMALAR

age.: Adı geçen eser

agm.:Adı geçen makale

agt.: Adı geçen tez

Bkz: Bakınız

C: Cilt

s: Sayfa

S: Sayı

p: Paragraf

ev: Çeviren

TDK: Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

Yay: Yayınları

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	viii
I.BÖLÜM.....	12
GİRİŞ.....	12
a) Mudurnu Tarihi.....	12
b) Mudurnu'nun Sosyo Ekonomik Durumu.....	14
c) Mudurnu Ağzı.....	15
II.BÖLÜM.....	19
İNCELEME.....	19
A. ÜNLÜLER.....	19
I. ÜNLÜ TÜRLERİ.....	19
1. NORMAL SÜRELİ ÜNLÜLER.....	19
a) Yazı Dilimizin Umumî Ses Yapısına Dayanan Ünlüler.....	19
b) Yarı Kalın Ünlüler.....	20
c) Yarı Geniş Ünlüler.....	21
d) Yarı Yuvarlak Ünlüler.....	21
2. UZUN ÜNLÜLER.....	22
a) Yabancı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Korunması.....	23
b) Normal Sürelî Ünlülerin Uzaması.....	23
1. Hece Yutumu ve Hece Kaynaşmasıyla Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler.....	23
2. Ünsüz Düşmesiyle Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler.....	24
3. İKİZ ÜNLÜLER.....	25
II. ÜNLÜ İLİŞKİLERİ.....	26
1. ÜNLÜ BENZEŞMESİ (Ekleşme Dışında).....	25

a) Kalınlık – İncelik Benzeşmesi.....	25
b) Düzlük – Yuvarlaklık Benzeşmesi.....	27
c) Darlık – Genişlik Benzeşmesi.....	27
2. ÜNLÜ BENZEŞMEZLİĞİ (Ekleşme Dışında).....	28
3. ÜNLÜ UYUMU (Ekleşme Sırasında).....	28
a) Kalınlık – İncelik (Dil) Uyumu.....	28
b) Düzlük – Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu.....	29
4. ÜNLÜ UYUMSUZLUĞU (Ekleşme Sırasında).....	30
a) Kalınlık – İncelik (Dil) Uyumsuzluğu.....	30
b) Düzlük – Yuvarlaklık (Dudak) Uyumsuzluğu.....	31
III. ÜNLÜ DEĞİŞİMLERİ.....	31
1. KALIN ÜNLÜLERİN İNCELMESİ.....	31
2. İNCE ÜNLÜLERİN KALINLAŞMASI.....	32
3. GENİŞ ÜNLÜLERİN DARLAŞMASI.....	32
4. DAR ÜNLÜLERİN GENİŞLEŞMESİ.....	34
5. DÜZ ÜNLÜLERİN YUVARLAKLAŞMASI.....	35
6. YUVARLAK ÜNLÜLERİN DÜZLEŞMESİ.....	35
IV. ÜNLÜ DÜŞMELERİ.....	36
1) Ön Seste Ünlü Düşmesi.....	36
2) İç Seste Ünlü Düşmesi.....	36
3) Son Seste Ünlü Düşmesi.....	37
V. ÜNLÜ TÜREMELERİ.....	38
1) Ön Seste Ünlü Türemesi.....	38
2) İç Seste Ünlü Türemesi.....	38
3) Son Seste Ünlü Türemesi.....	38
B. ÜNSÜZLER.....	39
I. ÜNSÜZ TÜRLERİ.....	39
1. Yazı Dilimizin Umumî Ses Yapısına Dayanan Ünsüzler.....	39
2. Yazı Dilinde Bulunmayıp Mudurnu Ağzında Kullanılan Ünsüzler.....	40
II. ÜNSÜZ İLİŞKİLERİ.....	45
1. ÜNSÜZ BENZEŞMESİ (Asimilasyon).....	45
a) Komşu Ünsüzler Arasında.....	45

b) Uzak Ünsüzler Arasında.....	46
2. ÜNSÜZ BENZEŞMEZLİĞİ (Disimilasyon).....	47
3. ÜNSÜZ UYUMU.....	47
4. ÜNSÜZ UYUMSUZLUĞU.....	47
III. ÜNLÜ- ÜNSÜZ İLİŞKİLERİ.....	48
1.ÜNLÜ – ÜNSÜZ BENZEŞMESİ.....	48
2. ÜNLÜ – ÜNSÜZ BENZEŞMEZLİĞİ.....	49
IV. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ.....	49
1. TONLULAŞMA.....	49
a) Ön Seste Tonlulaşma.....	50
b) İç Seste Tonlulaşma.....	51
c) Son Seste Tonlulaşma.....	52
2.TONSUZLAŞMA.....	52
a) Ön Seste Tonsuzlaşma.....	52
b) İç Seste Tonsuzlaşma.....	53
c)Son Seste Tonsuzlaşma.....	53
3. SIZICILAŞMA.....	53
4. SÜREKSİZLEŞME	54
5. AKICILAŞMA	54
6. GENİZSİLEŞME	55
7. ÖBÜR ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ.....	55
a) Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	55
V. ÜNSÜZ İKİZLEŞMELERİ (Geminasyon).....	55
1. Geçici Ünsüz İkizleşmeleri.....	55
2. Kalıcı Ünsüz İkizleşmeleri.....	56
VI. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ.....	56
VII. ÜNSÜZ DÜŞMELERİ.....	56
1.Ön Seste Ünsüz Düşmesi.....	56
2. İç Seste İki Ünlü Arasında Ünsüz Düşmesi.....	57
3. İç Seste Bir Ünlüyle Bir Ünsüz Arasında Ünsüz Düşmesi.....	57
4. İç ve Son Seslerde Aynı Hecede Yer Alan Komşu Ünsüzler Yanında.....	59
5. Son Seste Ünsüz Düşmeleri.....	59

VIII. SES OLAYLARINDAN KAYNAKLANAN DÜŞMELER.....	59
IX. ÜNSÜZ TÜREMELERİ.....	61
1. Ön Seste Ünsüz Türemesi.....	61
2. İç Seste Ünsüz Türemesi.....	61
3. Son Seste Ünsüz Türemesi.....	61
C. YER DEĞİŞTİRME (Metatez).....	62
SONUÇ.....	63
KAYNAKLAR.....	66
III.BÖLÜM.....	69
METİNLER.....	69
EKLER.....	127

I. BÖLÜM

GİRİŞ

a) Mudurnu Tarihi:

Mudurnu ilçesi, tarihi çok eskilere dayanan önemli bir yerleşim merkezidir. Zaman içinde çeşitli adlar altında karşımıza çıkar: Modrene, Mudurlu, Comopolis sive Modrenea.¹ Mudurnu'nun adını, ismi bilinmeyen bir tekfurun kızı Matarni (veya Moderna) namına yapılan kaleden aldığı da tahmin edilmektedir.²

Edindiğimiz bilgilere göre Mudurnu'nun tarihi Bithnialılar ile başlamaktadır.³ Milattan önceki asırlarda meydana gelen Trak göçleri neticesi Kuzey Batı Anadolu'nun verimli topraklarına yerleşen halk, Bithynler olarak biliniyordu. Yukarı Sakarya havzası olarak da bilinen bu bölgeye sonraları Bithnia adı verildi. Bu ad daha sonraki yüzyıllar boyunca Roma ve Bizans dönemlerinde de kullanıldı.⁴

M.Ö.279 - M.Ö.74 yılları arasında geçen yaklaşık iki asırlık sürede bu bölgede Bithnia krallığı hüküm sürdü.⁵

Bithnia krallığının diğer şehirleri ile birlikte Mudurnu'nun da bağlı olduğu Bithnium/Bithynion (Bolu) M.Ö.74' ten itibaren Roma hâkimiyetine girdi. 395'te Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması sonucu tüm küçük Asya toprakları gibi Mudurnu da Doğu Roma (Bizans) toprakları arasında kaldı.⁶ Bizans İmparatorluğu döneminde dinî bir merkezdi. Mudurnu'da piskopos oturur ve otoriteyi temsil ederdi.⁷

¹ Bolu İl Yıllığı -1967, MEB Yay., İstanbul, 1968, s.169.

² Türkiye Ansiklopedisi, C.IV., Ankara, 1957, s. 226.

³ Enver Konukçu, "Bolu'nun Tarihçesi" Cumhuriyetin 70. Yılında Bolu, Bolu, 1993, s.7.

⁴ Mehmet Ekincikli, Mudurnu Kazasının Sosyoekonomik Yapısı, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1996, s. 3-11.

⁵ Konukçu, agm., s.8.

⁶ Konukçu, agm., s.9.

⁷ Hüseyin Sarı, "İmparatorluktan Cumhuriyete Mudurnu Tarihinden Kesitler", Mudurnulular Derneği Bülteni, S.1, Bolu, 2006, s.8.

Malazgirt Zaferi sonrası bazı Türk komutanlar Anadolu içlerine akınlar düzenlediler. XI. yüzyıl sonlarına doğru Batı Anadolu'da da görülmeye başlayan Türk güçleri karşısında Bizanslı yöneticiler bazı önlemler almaya çalıştılar. Haçlı seferlerinin de devam ettiği bu yıllarda bilhassa başşehir İstanbul'un kapısı durumundaki Kuzey - Batı Anadolu topraklarında kale yapımına önem veriyorlardı.

Türk akıncıları Bolu - Gerede - Mudurnu hattına kadar gelmişler ve Selçuklularla Bizans bu hatta komşu olmuşlardı. Sultan II. Kılıçarslan ve oğlu Mesud'un Bizans topraklarında giriştikleri sistemli fetih hareketleri sonucu Selçuklu - Bizans sınırı Bolu ve Mudurnu'nun içinde bulunduğu Kuzey Batı Anadolu Türk toprakları olmuştu (1196). Bunu takip eden yıllarda konargöçer Türk oymaklarının yoğun olarak buralara gelmeleriyle bölgenin Türkleşme süreci başladı. Anayurttan Anadolu'ya kitleler akıyordu.

Köyler etnik veya dinî özelliklere göre oluşuyordu, birçok köy belli bir aşiretin, belli şubelerinden gruplar tarafından iskân ediliyor ve etnik kimlikler köy adlarında muhafaza ediliyordu. Bu adlara tüm Anadolu'da olduğu gibi Mudurnu-Bolu çevresinden de örnekler vermek mümkündür: Çepni, Dodurga, Avşar, Kızık, Bayındır, Alpagut, Eymür, Kınık, Yıva, vs. bu etnik kimliği en iyi şekilde gösteren isimlerdendir.

Bolu ve Mudurnu bölgesine ikinci büyük göç Moğol ordularının XIII. yüzyılın ortalarında Anadolu'ya girmeleriyle başladı. Anadolu'da Moğol istilası başlamadan önce Sultan I. Alaaddin Keykubad zamanında Söğüt bölgesine yerleşen (1231) Ertuğrul Gazi ve beraberindekiler bu bölgede tutunmaya çalışıyorlardı. Babası Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra başa geçen Osman Gazi durumunu güçlendirmek için Selçuklu ordusuyla bazı seferlere katıldı. Bu seferlerden biri de Osman Gazi güçlerinin 1291'de Mudurnu çevresinde ilk defa görünmesidir. Mudurnu'yu fethetmek için gelen Osman Bey ve akıncıları, Beşiktaş Deresi'nden karşıya geçtikten sonra Doğançay, Geyve, Taraklı ve Göynük üzerinden Mudurnu'ya girmişlerdir.⁸

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C.I, TTK Yay., Ankara, 1983, s.107.

XIV. yüzyılın ilk yarısında Anadolu, sosyal olduğu kadar siyasi olarak da oldukça karışıktır. Mudurnu ve çevresinin Türkleşmesinde İlhanlı Anadolu valisi Emir Çoban ile oğlu Demirtaş büyük rol oynamışlardır. Bu iki valinin Anadolu'nun iç kısımlarında sürdürdükleri baskılar sonucu, göçer Türkmen kitleleri dağlarla kaplı Mudurnu çevresine sığındılar. Önce dağlarda saklandılar. Moğol baskısı hafifleyince ovalara inerek köyler kurdular veya mevcut köylere yerleştiler.⁹

Mudurnu'nun, Osmanlı topraklarına katılması konusunda kaynaklar farklı bilgiler vermektedir. Fethi gerçekleştirdiği söylenen kişilerin başlıcaları: 1307 yılında Samsa Çavuş, 1327 Süleyman Paşa, 1318 Konuralp, Orhan Bey ve Osman Bey'dir.¹⁰ Ahalisi Türk olduğu bilinen bölgenin zaman zaman çeşitli beylikler arasında el değiştirdiği bilinmektedir. Mudurnu Osmanlılar için de önemli bir merkez olmuş, Ankara Savaşında Çelebi Mehmet Mudurnu'ya sığınmış¹¹ ve çeşitli Osmanlı padişahları Bolu ve Mudurnu'da şehzadelik yapmışlardır.¹² Mudurnu, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş tarihinde de önemli bir yere sahiptir.¹³

b) Mudurnu'nun Sosyo - Ekonomik Durumu:

Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde, Bolu iline bağlı bir ilçe olan Mudurnu, Bolu'dan 52 km. güneybatıda, Hisar ve Kulaklı tepelerinin arasında kalan vadi içerisinde kurulmuştur. İlçe hudutları, kuzeyinde Düzce ili, kuzeybatısında Hendek ilçesi, kuzeydoğusunda Bolu ili, doğusunda Seben ilçesi, güneyinde Nallıhan ilçesi, batısında Göynük ve Akyazı ilçeleri ile çevrilidir. 2007 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam nüfusu ise 21.450'dir. İlçede toplam 74 köy mevcuttur.

⁹ M. Ekincikli, agt., s.12.

¹⁰ H. Sarı, agm., s.12.

¹¹ Mehmet Zekâi Konrapa, Bolu Tarihi, Bolu Vilayet Matbaası, Bolu, 1964, s.150.

¹² M. Ekincikli, agt., s.13.

¹³ Selim Sarıbay, İstiklâl Savaşı'nda Mudurnu- Bolu – Düzce, Aydın Halkevi Yay., Aydın, 1943, s.23.

İlçenin ekonomisi tarım, ormancılık, turizm ve hayvancılığa dayalıdır. Mudurnu'nun % 65'lik kısmı orman ve fundalıktır. Bölgede ekonomik öneme sahip pek çok bitkisel ürün yetiştirilmektedir.¹⁴ Tavukçuluk ve arıcılık da yapılmaktadır. Bugün Mudurnu adı tavukçuluk ile özdeşleşmiş gibidir. Tavukçuluk, geçmişte de bölgenin temel geçim kaynaklarından biri olmuş ve Mudurnu Osmanlı sarayının tavuk ihtiyacını karşılayan kazalardan biri olmuştur.¹⁵ Eski dönemlerde, demircilik, dericilik, iğnecilik, iğne oyacılığı hatta silah üretimi yapılan Mudurnu'da âhilik geleneği (bu gün olduğu gibi) önemli bir yer tutmuştur.¹⁶

Ayrıca Abant Gölü'nde kültür balıkçılığı yöntemi ile Alabalık üretilir. Abant Gölü'nün çevresinde geyik üretme istasyonu kurulmuştur.¹⁷

İlçede Süreyya Astarıcı Meslek Yüksek Okulundan başka 12 ilköğretim ve 2 lise eğitim vermektedir.

Mudurnu, sıcakkanlı, gelenek ve göreneklerine bağlı, alçak gönüllü insanlarıyla geçmişin izini taşıyan bir Anadolu kentidir. Bu durum şair ve ressam Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun da dikkatini çekmiştir.¹⁸

c) Mudurnu Ağzı:

Mudurnu ağzı genel itibariyle Batı Grubu ağzları özelliklerini göstermektedir.¹⁹ Batı grubu içerisinde Beypazarı, Çamlıdere, Kızılcahamam, Güdül, Ayaş (Ankara), Göynük, Seben, Kıbrısçık (Bolu), Çankırı (Ovacık, Eskipazar ve Kızılırmak bucağı hariç), Tosya (Kastamonu), Boyabat (Sinop), Çorum merkez

¹⁴ Okan Köylüoğlu – Nursel İkizce, “Mudurnu İlçesinin Biyolojik Zenginlikleri”, Mudurnulular Derneği Bülteni, S.1, Bolu, 2006, s.30.

¹⁵ H. Sarı, agm., s.8.

¹⁶ H. Sarı, agm., s.10.

¹⁷ Bolu İl Yıllığı 1967, MEB Yay., İstanbul, 1968, s.55-170.

¹⁸ Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Dol Karabakır Dol, T. İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2006, s.206.

¹⁹ Leylâ Karahan, Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 116.

ilçesi, İskilip (dağ köyleri hariç), Bayat, Kargı, Osmancık (Çorum) ağızlarıyla birlikte IV. grupta, ele alınmıştır.²⁰ Bu grubun belirleyici özellikleri şu şekildedir:

1. r düşmesi, r'li hecelerde hece düşmesi ve hece kaynaşması hadiseleri yoğundur: (duruz vs.).

2. Geniş orta hece düşmesi görülür: ötden (Ankara), bullā (Bolu).

3. “o” zahirinin ünlüsü daralmıştır: unda (Bolu).²¹

Mudurnu ağızı ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalar Caferoğlu ve Hayashi'nin yaptığı derlemelerle (Ahmet Caferoğlu, **Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler: Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak İlleri Ağızları**, Türk Dil Kurumu, Ankara 1995. - Tooru Hayashi, Bolu İli Ağızının Coğrafi Dağılımına Yaylacılığın Etkileri, VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri., Ankara Üniversitesi, 1997. - Tooru Hayashi, **A Turkish Dialect in North-western Anatolia: Bolu Dialect Materials** / Tooru Hayashi; with the collaboration of İsmail Hakkı Akyoloğlu, Tokyo: Institute for the study of languages and cultures of Asia and Africa, 1988. - Tooru Hayashi, **A Preliminary Report on Bolu Dialect o Turkish, Annals of Japon Association For Middle East Studies**, No:2,1987, s.385-408.) Titizoğlu ve Güresin'in tezleridir; (Sema Güresin, **Bolu Ağızı**, AÜ DTCF Türk Dili Mez. tezi, Ankara, 1960. - Metin Titizoğlu, **Bolu (Merkez) Köy Ağızları**, DTCF Lisans Tezi, Ankara, 1979.).

Bolu ağızı ile ilgili bir de (-Bolu İli Ağızında Belli Bir Dağılım Göstermeyen Sözcükler ve Yorumlamada Sorunlar, Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri.(Haz. A. Sumru Özsoy-E. Eser Taylan), Boğaziçi yay., İstanbul, 2000, s.47-63.) isimli eser mevcuttur.

Çalışmamızda Mudurnu'nun ağız özelliklerini yansıtabileceğini düşündüğümüz, on altı köyden otuz şahıstan derlemeler yapmış bulunmaktayız. Derlemelerde bu köylerin seçilmesinde bu köylerin civarındaki köylerle benzer özellikler göstermesi, tüm köylerin gezilmesinin zaman açısından ve maddî bakımdan güç olması dolayısıyla örnekleme yoluyla derleme yapma yoluna gidilmesi etken olmuştur. Derleme yapılan kişilerin ileri yaşlardan kişilerden seçilmesine özellikle

²⁰ L. Karahan, age., s.161.

²¹ L. Karahan, age., s. 162.

önem verilmiştir. Bu kişilerin, eğitim durumlarının ilkokul seviyesini geçmemesine, askerlik gibi zorunlu haller dışında pek bölge dışına çıkmamış olmasına, yaşadığı köyün ağız özelliklerini gösterebilmesi açısından dikkat edilmiştir.

Derleme yapılan köyler ve derleme yapılan kişilerin bazı özellikleri şunlardır:

Feruz: Mehmet ŞAHİN, 1940 doğumlu, okuryazar, çiftçi

Recep GÜN, 1938 doğumlu, ilkokul, hayvancılık yapıyor.

Hacıhalimler: Pembe BOZBEY, 1918 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı

Ali BOZBEY, 1927 doğumlu, okuryazar, çiftçi

Hayriye YÜKSEL, 1919 doğumlu, ilkokul terk, ev hanımı

İrfan BURAK, 1926 doğumlu, okuryazar değil, çiftçi

Cuma: Arif OKUMUŞ, 1934 doğumlu, okuryazar, çiftçi, hafız

Dağyolu: Niyazi GÜLEN, 1933 doğumlu, okuryazar, çiftçi, takma diş var.

Saniye GÜLEN, 1933 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı, takma diş var.

Yüzüncüyıl: Selahattin DEMİR, 1927 doğumlu, çiftçi.

Bostancılar: Fatma DURMUŞ, 1916 doğumlu, ev hanımı, takma dişli.

Hakkı DEMİRTAŞ, okuryazar, çiftçi

Mehmet BALBAY, 1932 doğumlu, ilkokul terk, hayvancılık yapıyor.

Uzunçam: Pembe KOCAEKŞİ, 1935 doğumlu, okuryazar değil, dişi yok.

Mehmet ALATAŞ, 1932 doğumlu, okuryazar değil, çiftçi

Çamurluk: Abdullah ASKAN, 1923 doğumlu, okuryazar, çiftçi

Tımaraktaş: İsmail CAN, 1940 doğumlu, ilkokul, çiftçi, muhtar

Fatma CAN, 1942 doğumlu, ilkokul, takma dişli.

Dolayüz: İlyas KORKMAZ, 1933 doğumlu, ilkokul, çiftçi

Fatma TURHAN, 1913 doğumlu, okuryazar değil, dişi yok.

İsmail TURHAN, 1955 doğumlu, ilkokul, çiftçi

İğneciler: Bagiye ARIKAN, 1930 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı, dişi yok.

Gökören: Mustafa SARICAN, 1911 doğumlu, okuryazar, oduncu

Elmacıkdere: Hasan YAŞAR, 1928 doğumlu, okuryazar, çiftçi, hatip.

Hüsniye OKUMUŞ, 1936 doğumlu, okuryazar değil, hayvancılık, takma dişli.

Yeğenderesi: Makbule ERDOĞAN, 1924 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı, takma diş var.

Çağşak: Naciye BAKIR, 1933 doğumlu, okuryazar değil, çiftçi, takma dişli.

Çevreli: Seher BEYHAN, 1943 doğumlu, okuryazar değil, çiftçi.

Muhsin BEYHAN, 1943 doğumlu, okuryazar, çiftçi

Bu derlemeler ışığında Mudurnu ağzında ünlüler ve ünsüzlerle ilgili ses bilgisi özellikleri bulunmuştur. Bulunan özelliklerin Batı Grubu Ağızlarında IV. alt grubun özellikleriyle paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu grupta yer alan ağızlarda yaygın olan tonlulaşma, ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler, kalınlık – incelik uyumları, geniz n'si (ñ) kullanımı gibi hususlar Mudurnu için de geçerlidir.

Bölge ağzında dikkati çeken bir başka husus, özellikle sözcük ortasında olmak üzere l ve r gibi seslerin sıklıkla düşürülmesi ve düşmeyi telafi edecek bir uzunluğun oluşmasıdır: dīvēcēdim < deyiverecektim (18/1), bullāda < buralarda (18/13), ūraşır < uğraşır (20/95), sālām < sağlam (20/86), ōlum < oğlum (20/96), bālı < bağlı (16/30) ve (20/82), yōsa < yoksa (20/70), āmet < ahmet (20/107), tāsilli < tahsilli (26/2) vs.

Mudurnu ağzında í sesinin kullanımı da önemlidir. Türkçe kurallara göre ince seslerle bulunması beklenen bu ses, bazan kalın ünlülerle birlikte kullanılmaktadır. Genellikle bir düşme veya ardından ve –lar çokluk ekinde bu sesle karşılaşmıştır: bullāda (5/16), bullāda (18/13), olíár (2/5), bullāda (22/26), şullāda (28/14), dışallāda (28/45).

II. BÖLÜM

İNCELEME

A. ÜNLÜLER

I. ÜNLÜ TÜRLERİ

1. NORMAL SÜRELİ ÜNLÜLER

a) Yazı Dilimizin Umumî Ses Yapısına Dayanan Ünlüler:

a: Düz, geniş ve kalın “normal a sesi” olarak bilinen ünlü: ğavağ < kavak (1/1), burdan (1/1), kaçıldığında < kaçıldığında (4/4), yaşındaymışdı (4/1).

e: Düz, geniş ve ince “normal e sesi” olarak bilinen ünlü: eletdig < ilettik (1/1), ninem (4/3), ben (1/6).

ı: Düz, dar ve kalın “normal ı sesi” olarak bilinen ünlü: ormancılar (1/3), fındıklığmız (10/1).

i: Düz, dar ve ince “normal i sesi” olarak bilinen ünlü: biliyorum (4/2), hisarlı (5/1).

o: Yuvarlak, geniş ve kalın “normal o sesi” olarak bilinen ünlü: ormancılar (1/3), yollu (1/10), yok (12/5), soyadım (18/1).

ö: Yuvarlak, geniş ve ince “normal ö sesi” olarak bilinen ünlü: böyle (6/10), ötekileri (21/10), önüne (11/15).

u: Yuvarlak, dar ve kalın “normal u sesi” olarak bilinen ünlü: mum (16/6), çocuğa (9/10), gürşunu < kurşunu (11/21).

ü: Yuvarlak, dar ve ince “normal ü sesi” olarak bilinen ünlü: k_utü < kötü (3/10), öbür (25/22), yürüyemeyon < yürüyemiyorum (3/15).

b) Yarı Kalın Ünlüler:

Efrasiyap Gemalamaz’ın “Erzurum İli Ağızları” eseri kaynak gösterilerek verilen bilgiye göre, Türkçede damak ünsüzlerinden bir kısmı ünlüler üzerinde boğumlanma niteliklerini değiştirici bazı etkiler yapmaktadır. Bu ünsüzlerin etkileri, kalın ünlülerin incilmesi, ince ünlülerin kalınlaşması gibi sonuçlar doğurur.²² Mudurnu ağzı için de bazı ünsüzlerin böyle bir etkiye sahip olmaları söz konusudur.

á : Mudurnu ağzında yarın kalın olarak niteleyebileceğimiz, Türkiye Türkçesindeki a ile e arasında bir sestir. á sesinin oluşumunda inceltici seslerden y,l etkili olmaktadır: olár < oralar (2/5), muhtállık < muhtarlık (11/36), gáállā < karılar (28/66), duvállara < duvarlara (21/16), gorğuyon yá < korkuyorum ya (20/85).

Bazı örneklerdeyse ikinci hecedeki kalın ünlü etkilidir: ántarisini < entarisini (13/1). acık < azıcık(2/11) örneğinde ünsüz düşmesi etkili olabilir.

í : Mudurnu ağzında yarın kalın olarak niteleyebileceğimiz, Türkiye Türkçesindeki ı ile i arasında bir sestir. Bu sesin bazan ses düşmelerinden, ünsüz benzeşmelerinden sonra bazı durumlarda da belli bir kurala bağlı olmadan otaya çıktığı görülür: yavrím < yavrum (9/2), filladı < fırladı (11/20), varısıñ < varırsın (9/18), zengín < zengin (7/12).

ú : Mudurnu ağzında yarın kalın olarak niteleyebileceğimiz, günümüz Türkçesindeki u sesiyle ü sesi arasında bir ses mevcuttur: oñüne < önüne (2/26), mahsúlleri < mahsulleri (2/28), gúder < güder (3/3).

²² Erol Öztürk, Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı, TDK Yay., Ankara, 2009, s.53.

ó : Mudurnu ağzında yarın kalın olarak niteleyebileceğimiz, Türkiye Türkçesindeki o ile ö arasında bir sestir. Bu ses bölgemizde sıklıkla görülür. Özellikle orta damak k, g sesleriyle birlikte kullanılır: kóyün < köyün (2/12), kótü < kötü (2/4), gózelce < güzelce (15/21), óndeñ < önden (7/2), góz < göz (9/1), kópek < köpek (7/35), veriyór < veriyor (5/37).

c) Yarı Geniş Ünlüler:

â : Günümüz Türkiye Türkçesindeki “a” ile “ı” sesi arasında bir sestir. Bu sesin kullanım sıklığı azdır: ağâr < ağır (6/6) ve (6/11), hizâlâcın < hizalayacağım (20/42), basmâya < basmaya (20/46).

ê : Kapalı e olarak bilinen bu ses, Muharrem Ergin ‘e göre e,i – e değişikliğinin bir safhasıdır.²³ Zeynep Korkmaz, “Eski Türkçede Oğuzca Belirtiler” adlı makalesinde bu sesin Eski Türkçede rastlanan Oğuzca bir belirti olduğunu vurgular.²⁴ Yine Zeynep Korkmaz’ın “Nevşehir ve Yöresi Ağızları” adlı çalışmasında da verdiği bilgiye göre, Eski Türkçedeki bazı ilk hece e ünlüleri, günümüz Türkçesinde i’ye dönüşmüş; ancak, bu dönüşmenin ara basamağında ortaya çıkan ê ünlüsü, yarı dar biçimiyle Anadolu’daki çeşitli ağızlarda korunmuştur.²⁵ Mudurnu ağzında da Türkiye Türkçesine paralellik gösterir: dèyil < değil (3/9), yèmedik < yemedik (29/25), şèsi < şeysi (27/30), gircèk < girecek (19/5), nèreyi < nereyi (22/19), èzel < ezel (27/4), èv < ev (3/6).

ô : Günümüz Türkiye Türkçesindeki “o” ile “u” sesi arasında bir sestir. Bu sesin sıklıkla kullanıldığı görülür. Genellikle kişi ve işaret zamirleri ô sesiyle karşılanır. “y” sesinin daratıcı etkisiyle de ortaya çıkabilmektedir: ônlâ < onlar

²³ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul, 1993, s.55.

²⁴ Zeynep Korkmaz, “Eski Türkçede Oğuzca Belirtiler”, Birinci Türk Dili Kurultayı 1972, Ankara, 1975, s. 433- 446.

²⁵ Zeynep Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s. 34.

(10/3), òrdan < ordan (16/6), ò < o (15/20), bôyna < boyuna (23/48), yôğarı < yukarı (11/5), ğôyvêriz < koyveririz (1/27).

d) Yarı Yuvarlak Ünlüler:

Bölge ağzında yarı- yuvarlak seslerle ilgili örnekler oldukça sınırlıdır:

â : Günümüz Türkiye Türkçesindeki “a” ile “o” sesi arasında bir sestir. Sadece pâmug (5/4) örneğinde karşımıza çıkmıştır.

î : Türkiye Türkçesindeki “ı” ile “u” sesi arasında bir sestir: savîr (2/22), hamîru (30/12), avlîdan (20/46).

	DÜZ			YARI- YUVARLAK		YUVARLAK		
	GENİŞ	YARI- GENİŞ	DAR	GENİŞ	DAR	GENİŞ	YARI- GENİŞ	DAR
KALIN	a	â	ı	â	î	o	ô	u
YARI- KALIN	á		í			ó		ú
İNCE	e	è	i			ö		ü

(I. ŞEMA)

2. UZUN ÜNLÜLER

Talat Tekin, “Orhon Yazıtları” kitabının girişinde Türk runik yazısındaki yazım kurallarına aykırı yazılışları açıklarken ad “ad, ünvan” ve aç “acıkmak” kelimelerinin ünlüsünün ara sıra yazıldığını ve bunun sebebinin uzun ünlüler olduğunu vurgular²⁶. Bazı karşı görüşlere,²⁷ Divanu Lûgat’it- Türk’te de uzun ünlüler

²⁶ Talat Tekin, Orhon Yazıtları, TDK Yay. Ankara, 1988, s. XVII.

harekeli gösterilmiş, demek ki eski dönemlerde de uzun ünlüler vardır,²⁸ şeklindeki düşüncelere rağmen Türkçe kelimelerde kendiliğinden uzun vokal yoktur²⁹ yönündeki kanaat yaygındır. Bizim incelemelerimizde tespit edebildiğimiz kadarıyla Mudurnu ağzında ā,ē,ī,î,ū,ō,ō uzun ünlüleri vardır. Ancak bu uzunluklar aslî olmayıp geçici uzunluklardır. Uzunluklar aşağıdaki sebeplerle ortaya çıkmaktadır:

a) Yabancı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Korunması: Mudurnu ağzında yabancı kelimelerdeki uzun ünlüler genellikle korunmuştur: hāne (1/31), āciz (18/4), rāzı (3/19), fenā (1/43), zāten (17/7). Ancak bazı uzun ünlülerin korunmadığını gösteren örnekler de vardır: belāñı (7/35), misefire (20/98), zaten (19/35), manici (15/29) tabi (16/28), temsili (16/5), namussuz (11/69), belasına (11/66).

b) Normal Süreli Ünlülerin Uzaması: Normal süreli ünlülerin uzaması hadisesi Mudurnu ağzında yaygındır. Uzamanın sebebi çoğunlukla ünsüz düşmesi veya ses olaylarına bağlı hece kaynaşması ve hece yutumudur. merā (1/26), mustafā (1/2) örneklerindeyse vurgu sebebiyle uzama söz konusudur.

1. Hece Düşmesi ve Hece Kaynaşmasıyla Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler: Mudurnu ağzında hece düşmesi ve kaynaşması olayı yaygındır. Bunun neticesinde hece düşmesi ve kaynaşmasından kaynaklanan ünlü uzamaları da yaygındır: dīlin < değilim (26/2), dūruz < dururuz (1/26), yīycīn < yiyeceğim (27/22), yīciz < yiyeceğiz (27/21), yapacīsa < yapacaksa (26/22), baqıvēn < bakıverin (25/9), sıyttırıp dūruz < sıyttırıp dururuz (20/110), bi tā < bir daha (20/103),

²⁷ O. N. Tuna, “Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller”, TDAY Belleten 1960, TDK Yay. Ankara, 1960, s.213-282.

²⁸ L. Ligeti, (Çev. Tayyip Gökbilgin) “Türkçede Uzun Vokaller”, Türkiyyat Mecmuası, 7-8. cilt, S. 83-89.

²⁹ M. Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul, 1993, S.53. ve Bkz. A. B. Ercilasun p.3, Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, TDK Yay., Ankara, 1999, s.69

sersemlīne < sersemliĝine (20/101), ciĝellēm < ciĝerlerim (20/66), gitmēc̄in < gitmeyeceĝim (20/70), elivēn < alıvereyim (20/71), nōdu < ne oldu (20/90), ne bilīn < ne bileyim (19/32), taĝladac̄in < taklatacaĝım (20/42), bildīm < bildiĝim (20/43), ōdūnu < olduĝunu (20/43).

2. Ünsüz Düşmesiyle Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler: Mudurnu ağzında esasen zayıf olan “ğ, h, r” gibi sesler umumiyetle düşmektedir. Ayrıca bazı kelimelerde düşmelere ünsüz benzeşmelerinin de eşlik ettiği ve her iki ses olayının birlikte uzamalara yol açtığı görülür: bullāda < buralarda (18/13).

Mudurnu ağzında ünsüz düşmesi sonucu ünlü uzamaları çok yaygındır: dīvēcēdim < deyiverecektim (18/1), bullāda < buralarda (18/13), ūraşır < uğraşır (20/95), sālām < sağlam (20/86), ōlum < oĝlum (20/96), bālı < baĝlı (16/30) ve (20/82), yōsa < yoksa (20/70), āmet < ahmet (20/107), tāsilli < tahsilli (26/2), sōra < sonra (15/2), sōna < sonra (25/5), sōnadan (6/7), dutā < tutar (1/3), bōne < böyle (27/4), ōne < öyle (17/3), ōle < öyle (14/7), verīse < verirse (26/31), sōleyvēmīc̄in < söyleyivermeyeceĝim (27/14), ādık < aldık (15/11), gülānede < gülhanede (19/19), olūsa < olursa (19/21), yōsa < yoksa (20/57), velāsılı (26/20), bāḡuru < baĝkuru (25/11), ōrettimdi < öğrettiydim (25/17), gümüşāneden < gümüşhaneden (25/26), dōru < doğru (25/5), ābasıydı < ablasıydı (25/4), atā < atar (20/48), yēlerni < yerlerini (7/12), dönē < döner (19/26), çarpāsın < çarparsın (21/16), biçēsen < biçersen (21/7), dönēken < dönerken (20/37), oluvēse < oluverse (20/42), ĝārī < gayrı (19/32), ativīmeye < atıvermeye (28/57), ōleliĝinen < öylelikle (28/57), ĝādık < kaldık (17/10), āşamnin < akşamleyin (28/67), varīla < varırlar (28/67), olūsa <

olursa (19/21), ādık < aldık (15/11), çalālādı < çalarlardı (14/9), yakacīdı < yakacaktı (19/4), ğollānı < kollarını (4/6), gelū < gelir (19/35).

3. İKİZ ÜNLÜLER

Türkçe kelimelerde bir hecede iki ünlü yan yana gelemez. İki ünlünün aynı hecede yan yana gelmesine diftong denir. Batı Türkçesinde diftong (ikiz ünlü) olmadığı³⁰ bilinmektedir. Bu sebeple iki ünlü arasında erimek üzere olan zayıf bir ünsüz olduğu fikri akla gelmektedir. Mudurnu ağzında Rize İli Ağızlarında³¹ da görüldüğü gibi, iki farklı boğumlanma noktası olan ünlüler, hece kaynaşmasının alt basamağı olan bir diftonglaşma kabul edilebilir. Örneklerde h>ø, ğ>ø olayı dikkat çeker:

ğ>ø: diil < değil (22/44), deel < değil (23/30).

h>ø: şeerdeki < şehirdeki (28/32).

II. ÜNLÜ İLİŞKİLERİ

Çalışmamızda daha önce Turgut Günay'ın "Rize İli Ağızları"³² adlı çalışmasında kullanıldığı gibi, "benzeşme" ve "benzeşmezlik" deyimleri; çok heceli kökler, kalıplaşmalar sonucunda morfolojik kimliğini yitiren eklerle kurulmuş olan kökleşmiş gövdeler, birleşik kelime kuruluşları ve yabancı dillerden alınmış kelimelerde yer alan komşu ünlülerin karşılıklı ilişkileri için kullanılmış, "uyum" ve "uyumsuzluk" deyimleri ise, kelime kök ve gövdelerinin ekler veya ekleşmiş biçimlerle genişletilmesi sırasında ortaya çıkan ünlü bağdaşması veya bağdaşmazlığı için kullanılmıştır.

1. ÜNLÜ BENZEŞMESİ (Ekleşme Dışında)

³⁰ M. Ergin, age., s.62.

³¹ Turgut Günay, Rize İli Ağızları, TDK Yay., Ankara, 2003, s. 46.

³² T. Günay, age., s. 48.

Bir gramer birliğinde, bir kelimede bazen yan yana gelen veya biraz aralıklı olarak bir arada bulunan iki sestən birinin diğeriñe tesir ederek onu kendisine benzettiğı, böylece iki sesin birbirine benzeştiğı görülür. Bu olaya benzeşme denir.³³ Bu olayın ünlü seslerle olmasına ise ünlü benzeşmesi denir.

a) Kalınlık-İncelik Benzeşmesi: Türkçe kelimeler, kalınlık – incelik yönünden sağlam bir düzenle kurulmuştur. Bu tür benzeşme daha çok yabancı dillerden; özellikle de Arapça ve Farsça alınan kelimelerde görölmektedir. Söz konusu benzeşme, benzeştiren ünlünün sözcük içerisinde ileride ve geride olmasına göre iki zıt yönde gerçekleşir:

1. İlerleyici yönde:

a-e > a-a: ataş < ateş (28/20).

e-a > e-e: merhemetsiz < merhametsiz (20/94).

i-a > i-e: misefire < misāfire(20/98), birez³⁴ < biraz (22/49) ve(20/5), lire < lira(23/34), ameliyedinen < ameliyatla (5/42), romatisme < romatizma (21/17).

a-i > a-ı: vakıt < vakit (28/10), santım < santim (20/41), hatubın < hatibin (22/33), hanı < hani (5/15).

2. Gerileyici yönde:

a-e > e-e : ehmet < ahmet (20/112), denesini < tānesini (21/7), mezer < mezar (21/19), cümertesi < cumartesi(5/23).

i-a > a-a: falan < filan (15/10).

i-a > ı-a: şıfālı < şıfālı (21/18).

b) Düzlük -Yuvarlaklık Benzeşmesi: Günümüz Türkiye Türkçesinde, tarihî akış içerisinde olduğu gibi, kalınlık- incelik uyumunda olduğu kadar yaygın değildir. Zaten dilimizde düzlük-yuvarlaklık benzeşmesine uymayan sözcüklerin yaygın

³³ M. Ergin, age., s.50.

³⁴ M. Ergin, kelimenin Dede Korkut Hikâyelerinde de bu şekilde geçtiğini ve Azeri sahasında bugün de böyle kullanıldığını belirtir. Bak. Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), TDK Yay., Ankara, 1997, s.375.

olduğu görülür. Bölgemizde sınırlı sayıda kelimede düzlük- yuvarlaklık benzeşmesi görülmektedir. Bunların bir kısmı düz ünlülerin yuvarlaklaşması biçiminde, bir kısmı da yuvarlak ünlülerin düzleşmesi şeklinde görülmektedir:

1. İlerleyici yönde:

a-u>a-ı: çamırlıktan < çamurluktan (28/46), namlıyı < namluyu (11/51) örneklerinde “m” sesine rağmen düzleşme görülmesi dikkat çekicidir.

ı-o> ı-a: yalıvadaydım < yalovadaydım (23/31) örneğinde düzleşme görülmüştür.

o-a>o-u: delimollulâdan < delimollalardan (19/7) örneğinde yuvarlaklaşma görülmüştür.

o-o>o-u ses hadisesi Mudurnu ağzında bir yerde karşılaşılan bir ses olayıdır: doğdur < doktor (28/3) örneğinde kelimenin ağızlardaki yaygın kullanımı göze çarpmaktadır.

2. Gerileyici yönde:

u-a>ı-a: mıtafa (5/4), yıvalardı < yuvarlardı (28/17) örneğinde “v” sesinin yuvarlaklaştırıcı etkisine rağmen düzleşme görülmesi ilgi çekicidir.

ö-e>e-e: ete < öte (28/28) örneğinde düzleşme görülmüştür.

a-o>o-o: mozot < mazot (28/29) örneğinde yuvarlaklaşma görülmüştür.

a-u>o-u: toğuk < tavuk (16/16) örneğinde yuvarlaklaşma görülmüştür.

ı- ó> ó- ó: çift_óküz < çift öküz (1 /33) Bu örnekte ulama dolayısıyla gerileyici benzeşme yoluyla yuvarlaklaşma olmuştur.

c) Darlık- Genişlik Benzeşmesi: Mudurnu ilçesinde geniş ünlülerin darlaşması ve dar ünlülerin genişlemesi hadisesi yaygın değildir:

ö-ü>ü-ü: üğüdeciz < öğüteceğiz (20/36).

i-e>i-i: bi şey < bir şey (19/16).

a-ı>a-a: çağar < çağır (1/14).

a-ı>ı-ı: çığırivēn³⁵ < çağırverin (3/9).

Bazı örneklerde ise yarı darlaşma veya genişleme mevcuttur:

a-ı>a-â: ağâr < ağır (6/6) ve (6/11), hizālâcın < hizalayacağım (20/42), basmâya < basmaya (20/46).

2. ÜNLÜ BENZEŞMEZLİĞİ (Ekleşme Dışında)

Bu başlık altında işlenecek konular ünlü değişimlerine dayanan hadiseler dışında bir değer taşımamaktadır. Konuya ünlü değişimleri başlığı altında değinilecektir.

3. ÜNLÜ UYUMU (Ekleşme Sırasında)

Daha önce sözünü ettiğimiz gibi³⁶ bu başlık altında sözcük köklerinin eklerle genişletilmesi esnasında söz konusu olan ünlü ilişkileri ele alınacaktır.

a) Kalınlık-İncelik (Dil) Uyumu:

1. –ki aitlik eki: –ki aitlik ekinin kalın sıralı kelimelerden sonra –kı / -ku şekillerinde görülebilmesi söz konusudur. Eski Türkçede ve Eski Türkiye Türkçesinde bu ekin kalın şekli olduğu halde bugün sadece ince şeklinin bulunması, Farsçadan dilimize geçen ve yaygın olarak kullanılan “ki” bağlama edatı tesiriyle izah edilmektedir.³⁷ Bugün pek çok Anadolu ağzında karşımıza çıkan –ki aitlik ekinin kalınlık incelik uyumuna uyması Mudurnu bölgesi için de geçerlidir: aşākı < aşağıki (15/12), yanımızdaķı < yanımızdaki (11/18), oranıñķı < oranıñki (9/23), burdaķı < burdaki (1/31), baştaķı < baştaki (16/24), öñkü < önceki (1/75), ğıñķı < güñkü (1/33), üstakı < üstteki (26/17).

³⁵ Z. Korkmaz “Nevşehir ve Yöresi Ağızları” adlı eserinde çığır- kelimesinin Hatiboğlu’nun sözünü ettiği gibi genişlemediğinden ç’nin etkisiyle daraldığından bahseder.(s.59, 169. dipnot) Bölgede kelimenin “çağar” şekli de mevcuttur.

³⁶ Bkz. II.Ünlü İlişkileri

³⁷ A. von Gabain (Çev. Mehmet Akalın), Eski Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara, 1988, s.26, 27.

2. ki bağlacı: Mudurnu ağzında “ki” bağlacının kalın sıralı kelimelerden sonra kalınlaştığı ve hatta düzlük- yuvarlaklık uyumuna zaman zaman girdiği görülür: diyo kı (7/28), deyo kı (1/82) Bu durum Günümüz Türkiye Türkçesinin aksine Mudurnu ağzında –ki aitlik ekinin bazı ki bağlama edatlarına tesir ettiğini düşündürmektedir.

3. –ken zarf fiil eki: Eski Türkçede kalın şekli de bulunan³⁸ –ken zarf fiil ekinin Mudurnu ağzında kalınlık-incelik uyumuna girdiği görülür: duruğan < dururken (20/11), edēken < ederken (20/11), doğākan < doğarken (20/15), uğraşıkana < uğraşırken (3/17), baķākan < bakarken (28/67), yapāğan < yaparken (22/13), sallarkan < sallarken (6/9).

4. –yor şimdiki zaman eki: –yor şimdiki zaman ekinin bölgede değişik kullanımları mevcuttur: hatırlāyamayon < hatırlayamıyorum (11/33), vuruyollā < vuruyorlar (8/12), geziyoru < geziyor (8/6), gidiya < gidiyor (15/7), geçirilīy < geçiriliyor (27/12), gidiy < gidiyor (29/28), geliysunuz < geliyorsunuz (22/37), deyidi < diyordu (4/7), geliyellā < geliyorlar (4/17), gidiyırız < gidiyoruz (4/16), alıyırız < alıyoruz (30/4), bilmiyuruz < bilmiyoruz (5/2).

Bazı şekillerinin kalınlık- incelik uyumuna uyduğu görülür: isteye < istiyor (10/2), yürüyemeyen < yürüyemiyorum (3/15).

b) Düzlük –Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu: Dudak uyumunun Türkçenin ilk devirlerinden beri umumîleşip sağlam kaideler olarak ortaya çıkmadığı malûmdür.³⁹ Bölge ağzında Türkiye Türkçesindeki paralel özellikler göstererek –ki aitli eki ve ki bağlacı düzlük- yuvarlaklık uyumuna uyar: önkü < önceki (1/75), önuķu < onunki (21/31), bilmeyon kı < bilmiyorum ki (27/19), yok kı < yok ki (20/43), gōzetley miyo kı < gözetliyor mu ki (14/8), aşāķı < aşağıki (15/12), yanıımızdaki < yanıımızdaki (11/18), oranıñķı < oranındaki (9/23), burdaķı < burdaki (1/31), baştaķı < baştaki (16/24).

³⁸ A. von Gabain, age., s.138.

³⁹ A. von Gabain, age., s.27.

4. ÜNLÜ UYUMSUZLUĞU (Ekleşme Sırasında)

a) Kalınlık-İncelik (Dil) Uyumsuzluğu: Mudurnu ağzında genellikle kalınlık- incelik uyumu vardır. Uyum istisnai olarak aşağıdaki eklerin kullanımında sınırlı sayıda örnekte bozulmuştur.

-de/-te bulunma hali ekleri: memleketda < memlekette (11/57), üstakı < üstteki (26/17) örneklerinde uyumsuz olarak kullanılmıştır.

- e yönelme hali eki: memleketa < memlekete (7/5) örneğinde uyumsuz olarak kullanılmıştır.

-ki aitlik eki: hanki < hangi (11/26) kelimesinde uyuma aykırı olarak kullanılmıştır.

-di görülen geçmiş zaman eki: dedım < dedim (3/3), endım < indim (3/1), güzeldı < güzeldi (3/1), deyıldı < değildi (3/1), memleketıdı < memleketti (1/4) örneklerinde -di görülen geçmiş zaman eki, ince sıradan ünlülerden sonra kalın sıradan ünlüyle karşımıza çıkmıştır. yakadiyoz < yıkatıyoruz (6/3) örneğinde diğer örneklerin tersine kalın sıralı ünlülerden sonra ince sıradan ünlü gelmiştir. Bu farklı kullanımda y ünsüzünün etkisi açıktır.

-dır fiilden fiil yapan yapım eki: yaptiriyoz < yaptırıyoruz (6/2) örneğinde uyuma aykırı olarak karşımıza çıkmıştır.

-yor şimdiki zaman eki: uyduramıyellē < uyduramıyorlar (8/11), buluyellā < buluyorlar (4/16), yapıyellā < yapıyorlar (8/11) örneklerinde⁴⁰ uyuma aykırı olarak kullanılmıştır. Bu durumda şimdiki zaman ekinin bölgedeki değişik kullanımları etkilidir.

-i belirtme hâli eki: Yalnızca bir örnekte uyumsuz olarak kullanılmıştır: silahi < silahı (11/19).

⁴⁰ Z. Korkmaz, “Nevşehir ve Yöresi Ağızları” adlı eserinde “Güney-Batı Anadolu Ağızları” adlı eserini kaynak göstererek Kastamonu, Kars, Malatya ve Ordu ağızlarında şimdiki zaman ekinde düzleşme hadisesinin ilerlemiş olduğundan bahsetmektedir. Mudurnu ağzında da şimdiki zaman ekinin diğer şekiller yanında düzleşmiş şekli ‘ya, ye’nin bulunması dikkati çeker.

-li isimden isim yapan yapım eki: deliķanlıyım < delikanlıyım (2/32)
örneğiyle sınırlı kalmış bir durumdur.

-mış/-mış görülen gećmiř zaman eki: yaşlanmışız < yaşlanmışız (2/1)
kelimesiyle sınırlıdır.

b) Düzlük –Yuvarlalık (Dudak) Uyumsuzluđu: Bu uyuma uymayan örnekler vardır: gitdúk (7 /26), vardular (11/28) –di görülen gećmiř zaman ekiyle ilgili olan bu örnekler Mudurnu ađzında dikkat çeker.

III. ÜNLÜ DEĞİşMELERİ

1. KALIN ÜNLÜLERİN İNCELMESİ

a>e: Özellikle yabancı kökenli kelimelerde “h, g, l, y” gibi seslerin etkisiyle veya çeşitli benzeşmelerle incelme olmuştur: heva < hava (27/31), lire (20/24), ema (19/27), ğazeynen (28/31), ğıraveti (15/39) filen <filan (26/20), bilēder < birāder (ā>e)(1/4), misēfire (16/23), ecūk > azıcık (ses dışmesinin ardından c sesinin etkisiyle ı>ü şekline önüşmüştür.) (10/11), birez > biraz (20/5), yırtılaydı ye (28/21), ye (1/70). (Mudurnu ağzında ya bağlacının çoğunlukla ye şeklinde kullanıldığı görülmüştür.), emiceniñ (5/9), vā ye (20/39), here (a>e ses olayının ardından “ıa” sesi “ee” şeklinde benzeşmiştir.) (14/1), “Uyum Deđiřmesi” veya “Sıra Kayması” adı verilen hadise de görülmektedir⁴¹: seet < saat (29/7), seet (20/58), eme (11/22).

a>á: yāren (20/18), ácık < azcık (2/11), ollár (2/5), muhtállık (11/36), ğállā < karılar (28/66), duvállara (21/16), ğorķuyon yá < korkuyorum ya (20/85).

ı>í,i : aynı < aynı (11/40), varısıñ < varırsın (9/18), dış < dış (3/14), silaya < sılaya (15/31), bāzi (29/27), gamçıynan < ķamçıyla (2/37) örneğinde y sesinin inceltici etkisiyle incelme olmuştur.

u>ú, ü: mahsúlleri (2/28), cümertesi < cumartesi (e’ nin etkisiyle)(5/23).

⁴¹ T. Günay, age., s. 64.

o>ó, ö: veriyór (5/37), puröve < prova (5/29).

o>i: atiyiruz < atıyoruz (30/4).

2. İNCE ÜNLÜLERİN KALINLAŞMASI

ñ, ğ ve k seslerinin yanlarındaki ince ünlüleri kalınlaştırarak ünlü uyumunun bozulmasına sebep olduğu görülmektedir. Orta Anadolu ve yer yer Anadolu'nun başka ağızlarında da görülen bu durum bir ünsüz uyumu olarak nitelendirilmektedir⁴² Z. Korkmaz aynı uyumu Anadolu dışında bazı lehçelerle karşılaştırmış ve Kuzey-Batı Karaim lehçesi, Troki Karaimcesi, Ermeni Kıpçakçası, Çuvaş, Tatar, Gagavuz lehçeleri ve hatta Codex Cumanicus'tan örnekler vermiştir.⁴³

L. Karahan'ın "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" kitabında Kuzeydoğu Grubu ağızları maddesinde ğ, k seslerinin ünlüleri kalınlaştırmasının daha çok ilk hece ünlüsü ö, ü olan kelimelerde gerçekleştiğini ve çoğu zaman yarım bir kalınlaşma olduğunu ifade eder.⁴⁴ Verilen örneklerin bazıları Mudurnu ağızı ile örtüşmektedir.

e>á, a: y türemesi⁴⁵, ünlü uyumu gibi sebeplerle kalınlaşma olmuştur: yásırídı < esirdi (4/6), ántarisini < entarisini (13/1), aletmişlê < eletmişler (4/3).

i>ı, í: hızmatdı < hizmetti (16/26), zengín (7/12).

i>u: uçun < için (11/65).

ö>o, ó: ö ünlüsünün yarı veya tam kalınlaşması, k ünsüzünün orta damakta telaffuz edilmesiyle ilişkilidir: kúçüğüdüm < küçücüktüm (11/8), kóyün < köyün (2/12), kótü < kötü (2/4), óndeñ < önden (önceden) (7/2), ğóz < göz (9/1), kópek < köpek (7/35), oyle < öyle (3/17).

u>ú: oñúne < önüne (2/26), gúder < güder(3/3).

ü>ó: gózelce < güzelce (15/21).

3. GENİŞ ÜNLÜLERİN DARLAŞMASI

⁴² Z. Korkmaz, Güney-Batı Anadolu Ağızları, DTCF Yay., Ankara, 1966, p.41.

⁴³ Bak. Z. Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s.74.

⁴⁴ L. Karahan, age., s.9.

⁴⁵ y ve s seslerinin inceltici etkisine rağmen kalınlaşma olmuştur.

Geniş yuvarlak ünlülerin daralmasının Kıpçak özelliği olduğu⁴⁶ bilinmektedir. Mudurnu ağzında bu özelliği gösteren bazı örnekler tespit edilmiştir. Bu durum bölgeye yerleşmiş olan bazı Tatar boylarının ağız özelliklerinden biri sayılabilir. Mudurnu'da Taşkesti'de Tatar mahallesi vardır.

Geniş Ünlülerin Darlaşması, ünlü uyumlarına uymak için, yabancı kökenli kelimelerde ve düşme veya benzeşme gibi ses olayları sebebiyle ortaya çıkar.

o> ô, u: Özellikle o zamirinin ô ve u'ya dönüşmesi yaygındır. Bu durum L. Karahan'ın belirttiğine göre Batı Grubunda ve Güney Doğu Bulgaristan Ağızlarında mevcuttur⁴⁷: uña < ona (16/22), ônlā < onlar (10/3), ôrdan < ordan (16/6), ô < o (15/20), bôyna < boyuna (23/48), ğuyarız < koyarız (1/27), doğdurlara < doktorlara (20/21), ğuyarıdık < koyardık (16/13), ğuyarğan < koyarken (5/30), yuĝurrun < yoĝururum (15/23), motur < motor (28/85), doğdur < doktor (21/19).

ö>ü: üğüdeciz < öğüteceĝiz (20/36), bürek < börek (30/11).

o>i: rapır < rapor (21/24).

e>ê, i: Zeynep Korkmaz “Nevşehir ve Yöresi Ağızları” adlı çalışmasında Eski Türkçedeki bazı ilk hece e ünlülerinin, günümüz Türkçesinde i'ye dönüştüğü; ancak, bu dönüşmenin ara basamağında ortaya çıkan ê ünlüsünün, yarı dar biçimiyle Anadolu'daki çeşitli ağızlarda korunduğunu belirtir.⁴⁸ ê sesini tanıtırken de değindiğimiz bu bilgiye göre günümüz Türkçesinde e şeklinde kullanılan bazı seslerin de Mudurnu ağzında daralmaya yüz tuttuğu bazılarının da daraldığı görülmektedir: dêyil < değil (3/9), yêmedik⁴⁹ < yemedik (29/25), şêsi < şeysi (27/30), ğircêk < girecek (19/5), nêreyi < nereyi (22/19), êzel < ezel (27/4), êv < ev (3/6), ôti < öte (14/3) örtin < örteyim (14/7), idem<edelim (17/1), diĝilim < değilim

⁴⁶ A. Bican Ercilasun, Başlangıçtan Günümüze Türk Dili Tarihi, Akçağ Yay., Ankara, 2005, s.457.

⁴⁷ L. Karahan, age., s.134.

⁴⁸ Z. Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, p. 14.

⁴⁹ A. B. Ercilasun, “Türk Dili Tarihi” nde Köktürkçe'de ilk hecedeki i'lerin korunduğunu söyleyerek “yi-” örneğini verir. Ardından bazı araştırmacılara göre Türkiye Türkçesinde e olan ilk hece i'lerinin Köktürkçede ê olduğunu belirtir.(s.179) Karahanlı Türkçesindeki i olan bazı kelimelerdeki ilk hece ünlüsünün Harezmi Türkçesinde ê'ye dönüşmüştür, (s. 402) diyerek yine “yê-” örneğini verir. Mudurnu ağzında ise kelimenin iki şekli de yaşamaktadır.

(1/22), di < de (7/22), öldüricin < öldüreceğim (11/39), mesila < mesela (26/6), incicik < incecik (15/20), “y” sesinin inceltici ve daraltıcı etkisiyle i sesine dönüşmeler olmuştur.⁵⁰ nipiyoñ < ne yapıyorsun (3/14), diynek < deynek (4/5), her şile < her şeyle (28/33), yimiği < yemeği (5/13), yimek < yemek (2/11)ve (22/17), neri < nere (26/21), yirken < yerken (20/56), yir < yer (21/6), yinsel < yensel (30/14), niyse < neyse (20/76), epiy < epey (19/34), tencerilere < tencerelere (28/80), yidilē < yediler (29/27), ni < ne (2/38), ediyim < edeyim (3/8), yimiği < yemeği (5/13).

a>ı: y sesinin daraltıcı etkisi görülmektedir⁵¹: ğaynınam < kaynınam (9 /7), yolliyacın < yollayacağım (9/10), yaticın < yatacağım (5/12), burıyı < burayı (16/49), yakacıdı < yakacaktı (19/4), burıya < buraya (20/89) ve (21/34), burıy < buraya (29/9), alıcısı < alacaksa (2/18), baltıynan < baltayla (14/3).

4. DAR ÜNLÜLERİN GENİŞLEŞMESİ

ı>a: kağatda < kağıtta (23/37), çağar < çağır (1/14).

ü>ö: Mudurnu ağzında yürü- fiilinin Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi yürü- olarak kullanıldığı görülmektedir: yörüdiği < yörüdüğü (20/81), yürüyemeyeni (21/18).

böyüdü (22/4) (Kelime, Eski Türkçedeki bedü- fiilinden gelmektedir. Baştaki “b-” sesi dolayısıyla ilk hecedeki “e” ünlüsü dudaklılaşır/yuvarlaklaşır. “e” sesinin dudaklılaşmış hali ise “ö” ünlüsüdür. O hâlde, bedü- fiili, öncelikle böyü- hâline gelmiş olmalıdır (bedü- > böyü-). Sonra, “y”nin etkisiyle daralmıştır. Bu yüzden böyü- şeklini eski fonetik şekli korumak olarak nitelendirebiliriz.)⁵² büyük (23/30), böyüdü (22/4), böyüttüm (28/83), hükümet (21/30), möhür (16/52), böğün (17/8).

i>e,ê: Türkçede kelime başında ve ilk hecedeki bazı e’lerin i, bazı i’lerin e olma eğilimi vardır. Bu eğilim Eski Türkçenin başından beri görmekteyiz. Bu iki değişmeden i’lerin e olması daha çoktur ve bilhassa Batı Türkçesinde

⁵⁰ T. Banguoğlu, age., s.194.

⁵¹ T. Banguoğlu, age., s.194.

⁵² Gürer Gülsevin, Uşak İli Ağızları, TDK Yay., Ankara, 2002, s.32

görülmektedir.⁵³ deye < diye(26/15) ve (1/12), dēcemiz < diyeceğimiz (16/2), deye (16/26), endik < indik (2/32), temizleyoz < temizliyoruz (2/8), şehir (11/45), endimişlē < indirmişler (4/5), eşidirim < işitirim (4/6), nehāyet < nihāyet (11/5), şeheri (11/46), endim < indim (28/40), geyeceğinnen < giyeceğiyle (28/27), enerken < inerken (16/15), ensin (8/3), èndım < indim (3/4), endiridik < indirirdik (22/27), netekim (11/68), etFayeye < itfaiyeye (26/12).

u>ö,o:şorda < şurda (4/12), yôkarı < yukarı (11/5), yoğarı < yukarı (21/3), görsu < kursu (23/32).

5. DÜZ ÜNLÜLERİN YUVARLAKLAŞMASI

Eski Anadolu Türkçesinde birçok kelimeye yuvarlaklaşma kendini göstermektedir. Düz ünlü taşıması gereken, Uygur devrinde olduğu gibi, bu gün de düz ünlü taşıyan bazı kelimelerin yuvarlak ünlülü olduğu görülüyor.⁵⁴ Mudurnu ağzında bu tür ünlü yuvarlaklaşmaları tespit edilmiştir:

a>u: bubası (14 /8) ve (16/45), buğası < babası (9/15).

i>ü, ú, u: uçun < için (11/65), gelüken < gelirken (16 /6) (1/95), geldúk < geldik (7/30), temyüs < temyiz (1/12).

i>ó: çóft_óküz < çift öküz (1 /33) gerileyici benzeşme etkisiyle yuvarlaklaşma olmuştur.

ı>u, ū: ayrūkana (7/33) (kelimesinde r>ø dolayısıyla ı>ū olmuştur.)vardur (Bu örnekte –turur eski şeklinin –dur biçimi kullanılmış olabilir.) (1/53), çambunarına < çampınarına (22/31), bubamınan < babamınan (5/5) “b” ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşma olmuştur.

6. YUVARLAK ÜNLÜLERİN DÜZLEŞMESİ

⁵³ M. Ergin, age., s.77.

⁵⁴ A. von Gabain, age., s.27.

Bu ses olayı aşağıdaki örneklerde tespit edilmiştir. Belli bir kurala bağlı gözükmemektedir:

u>ı, í, i: yılaFı < yulafı (21/10), mıhdar < muhtar (5/2), mııdar < muhtar (3/1), mındar < mundar (29/27), ğavrıı < kavruk (20/77) okuyıvēsın < okuyuversin (3/10), çavıı < çavuş (23/2), yavırım < yavrum (9/2), yavırım < yavrum (19/23) ve (18/11), fasilye < fasulye (1/68), savır < savur (2/7), bınnañ < bunların (16/47), vırur < vurur (20/2), namlıyı < namluyu (11/51), ğavır < gavur (19/5), binnā < bununla (28/23), yılaf < yulaf (21/5), çamıra < çamura (21/14), davıl < davul (22/10), ğabığı < kabuğu (1/67), yımırta < yumurta (15/23), çabıı < çabuk kelimesinin E.T şekli yaşamaktadır.(27/29) ve (20/32), çamıllık < çamurluk (23/8).

ü>i: münibisinen < minibüs (4/15), didüğü < düdüğü (16/30).

ö>e: çeziyoruz < çözüyoruz (30/5), çezgide (30/5), ebiri < öbürü (18/8), remuğnan < römorkla (1/29).

o>ı: rapır < rapor (21/24) örneğinde görölmektedir.

IV. ÜNLÜ DÜŞMELERİ

1. Ön Seste Ünlü Düşmesi: Mudurnu ağızında ön seste ünlü düşmesi örneğine rastlanmamıştır.

2. İç Seste Ünlü Düşmesi: Dar ünlüler, Türkçede geniş ünlülere nisbetle daha dayanıksız hatta belki de daha kısıdırlar. Nitekim “ı” ünlüsünün normalden kısa olduğu kabul edilmektedir. Bu dayanıksız ünlüler ancak vurgulu hecelerde kendilerini koruyabilmektedirler. Vurgusuz hecelerdeki geniş ünlülerin önce daralması, sonra kısılması veya düşmesi de dar ünlülerin dayanıksızlığını ortaya koyar.⁵⁵ Mudurnu ağızında da orta hece ünlüsünün benzer bir şekilde düştüğü göröölür: diyceği < diyeceği (20/87), muāyne < muayene (5/35), mayine < muayene

⁵⁵ A. B. Ercilasun, Kars İli Ağızı, TDK Yay., Ankara, 2002, s. 97.

(28/4), ğayınnam < kıynanam (15/10) Son örnekte, Türkiye Türkçesinde “ı” sesi düştüğü halde, bölge ağızında “a” sesinin düşürüldüğü “i” sesinin korunduğu görülmektedir.

Dar ünlülere göre daha dayanıklı olan geniş orta hece ünlüsü ise ünlü düşmesine genellikle direnmiştir. Buna rağmen Batı Grubu ağızlarının bir kısmında geniş orta hece ünlüsünün düştüğü görülür. Gelecek zaman ekindeki e,a ünlüleri düşmektedir.⁵⁶ Mudurnu ağızı için de benzer durum söz konusudur: yaşıycak < yaşayacak (6/10), diycek < diyecek (7/21), burlā < buralar (1/45), ötden < öteden (5/24) ve (20/45), ötte < ötede (23/14), iççeğ < içecek (16/25), çağarrız < çağırırız (20/84), cesdini < cesedini (26/24), orlar < oralar (1/44).

Mudurnu ağızında orta hecedeki dar ünlü vurgusuzluktan düşer: gerde < geride (28/20), yenden < yeniden (20/114), birni< birini (18/11), gerye < geriye (23/34), dakķa < dakika (16/44), haķķatan < hakiķaten (28/51).

3. Son Seste Ünlü Düşmesi: Mudurnu ağızında son sesteki geniş ve dar ünlülerin düştüğü görülür. Bu düşmelerin sebebi y ünsüzünün etkisi olabilir⁵⁷ Bazen düşmenin sebebi konuşan kişilerin çabuk konuşma özelliklerinden ileri gelebilmektedir.⁵⁸Nitekim Mudurnu ilçesinde genellikle çabuk konuşma biçimi gözlenmiştir: burıy < buraya (29/9), diy < diye (16/45), bayağ < bayağı (11/20), dey < diye (11/50), day < dayı (7/31), ötiy < öteye (4/16).

yed_sekiz (5/3), ik_üç (5/25) örneklerinde düşme kelime gruplarında da karşımıza çıkar.

İkileme şeklindeki kelimelerde, birleşik fiil oluşturan veya kalıplaşmış kelime gruplarında ünlü düşmeleri görülmektedir: gesger < gesgeri (28/49), ger geliyo < geri geliyor (20/40), ger ger < geri geri (16/24), ertes gün < ertesi gün (20/14).

Bazı örneklerde ise ünlü düşmesi son sesteki zayıf seslere bağlıdır: ğap < kıapı (3/15), yoķar < yukarı (19/3).

⁵⁶ L. Karahan, age., s.122.

⁵⁷ A. B. Ercilasun, Kars İli Ağızı, TDK Yay., Ankara, 2002, s. 97.

⁵⁸ Z. Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s. 65.

V. ÜNLÜ TÜREMELERİ

1. Ön Seste Ünlü Türemesi: Türkçede r ve l sesleriyle kelime başlamamaktadır.⁵⁹ Anadolu ağızlarında bu seslerle başlayan yabancı kökenli kelimelerden önce ünlü türemesine sık rastlanır. Düz seslerden önce ı, i sesleri, yuvarlak seslerden önce ü sesi türediği görülmüştür: ireçber (9/1), ireçbel < rençber (9/11), ilāzım < lazım (7/6), (29/19) ve (1/2), irahmetlik < rahmetlik (1/63), ireçberlik (21/5), ıras gēdik < rast geldik (22/41), iresmi < resmi (23/37), ürüzgar < rüzgar (28/28), ıraķımız < rakımız (6/8).

2. İç Seste Ünlü Türemesi: doķusan (11/1), yalıñız < yalnız (11/4) kelimelerini, eski şeklini koruyor, diye nitelendirmek daha doğru olsa da yazı dilimiz dışında bir kullanım olması dolayısıyla türeme başlığı altında inceledik.

Yabancı kelimeleri Türkçeleştirirken orta hecede ünlü türemeleri olduğu görülür: metere < metre (1/4), petirol < petrol (1/24), radyo < radyo (28/63), leyeland < leyland (28/85), dıraķtöre < traktöre (1/29).

3. Son Seste Ünlü Türemesi: -ken zarf fiil ekinin yazı dili dışındaki şekillerinden olan -kana şekli bir örnekte tespit edilmiştir: ayrūķana < ayırırken (7/33).

⁵⁹ A. B. Ercilasun, age., s. 97.

B. ÜNSÜZLER

I. ÜNSÜZ TÜRLERİ

1. Yazı Dilimizin Umumî Ses Yapısına Dayanan Ünsüzler:

b: Türkiye Türkçesinde kullanılan, dudak ünsüzü olan tonlu, süreksiz b sesidir: bunu (1/1), tembellēden (9/9), başsana (15/25).

c: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-damak ünsüzü olan tonlu, süreksiz c sesidir: hocaya (3/9), ğoca (5/1).

ç: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-damak ünsüzü olan tonsuz, süreksiz ç sesidir: çıkık (6/2), çıkardıķ (2/9).

d: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonlu, süreksiz d sesidir: tembellēden (9/9), odamız (5/12).

f: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-dudak ünsüzü olan tonsuz, sızıcı, sürekli f sesidir: ğafa (4/1), çiftlikte (16/5).

g: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonlu, süreksiz g sesidir. İnce ünlülerin yanında kullanılır: görmesin (14/7), gel (7/22).

ġ: Türkiye Türkçesinde kullanılan, art-damak ünsüzü olan tonsuz, süreksiz ġ sesidir. Kalın ünlülerin yanında bulunur: ġavrıķ < kavruk (20/77).

ğ: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonlu, sızıcı, sürekli ğ sesidir: ğaġıdı (4/1), yiġid (6/11).

h: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ğırtlak ünsüzü olan h sesi, sürekli, tonsuz ve sızıcıdır: hocaya (3/9), hay (7/35).

j: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-damak ünsüzü olan tonlu, sızıcı, sürekli j sesidir: yaylajılañķı (16/12).

k: Türkiye Türkçesinde kullanılan, art-damak ünsüzü olan tonsuz, süreksiz k sesidir. Kalın ünlülerin yanında bulunur: başsana (15/25), çıkık (6/2).

k: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonsuz, süreksiz k sesidir: çiftlikte (16/5).

l: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonlu, sürekli, akıcı (ağız), yanak ünsüzü l sesidir: gel (7/22).

m: Türkiye Türkçesinde kullanılan, dudak ünsüzü olan burun akıcısı (genizsi⁶⁰) tonlu, sürekli m sesidir: pâmug (5/4), görmesin (14/7).

n: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonlu, burun akıcısı, sürekli n sesidir: baqsana (15/25).

p: Türkiye Türkçesinde kullanılan, dudak ünsüzü olan tonsuz, süreksiz p sesidir: sap (2/5), yapamaz (6/11).

r: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonlu, akıcı (ağız), sürekli r sesidir: çıkardık (2/9).

s: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonsuz, sızıcı, sürekli s sesidir: sōna (3/11), süs (14/11).

ş: Günümüz Türkçesinde kullanılan, diş-damak ünsüzü olan tonsuz, sızıcı, sürekli ş sesidir: şey (4/7).

t: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonsuz, süreksiz t sesidir: sütÇü (9/4), tane (2/9).

v: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-dudak ünsüzü olan tonlu, sızıcı, sürekli v sesidir: vūdulā (4/5).

y: Türkiye Türkçesinde kullanılan, ön-damak ünsüzü olan tonlu, akıcı (ağız), sürekli, yarı ünlü kabul edilen y sesidir: maya (15/23), yaylajılañkı (16/12).

z: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonlu, sızıcı, sürekli z sesidir: size (3/19), gezeriz (9/22).

2- Yazı Dilinde Bulunmayıp Mudurnu Ağzında Kullanılan Ünsüzler:

Ç Ünsüzü: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-damak ünsüzü olan tonlu c sesi ile tonsuz ç sesi arasında bir boğumlama noktasındaki sestir: büdÇem (10/10).

⁶⁰ T. Günay, age., s. 76.

F Ünsüzü: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş-dudak ünsüzü olan tonsuz f sesi ile diş-dudak ünsüzü olan tonlu v sesi arasında boğumlanan bir sestir: gāFemiz < kahvemiz (16/54), tüFek < tüfek (7/36), seFer < sefer (11/22), gaFası < kafası (7/22), gaFa < kafa (26/12), etFayeye < itfaiyeye (26/12), teleFon < telefon (26/11), yılaFı < yulafı (21/10), öFacık < ufacık (23/39), haFta < hafta (20/72).

K Ünsüzü: Ön-damak ünsüzü olan tonsuz k sesi ile ön-damak ünsüzü olan tonlu g sesi arasında bir sestir: teKrar < tekrar (5/34).

S Ünsüzü: Türkiye Türkçesinde kullanılan, diş ünsüzü olan tonsuz s sesi ile diş ünsüzü olan tonlu z sesi arasında bir sestir: Sandım < sandım (7/32), Sahibi < sahibi (7/9), Serhoş < sarhoş (28/20), Sebebi < sebebi (6/13), Sobaya < sobaya (11/50), Sıhhiyeydim > sıhhiyeydim (29/11), Soda < soda (15/23).

k Ünsüzü: Batı Grubu ağızlarının bazılarında k sesi bazı kelimelerde yanındaki ince ünlüye rağmen boğumlanma noktasını orta damağa çeker. İnce ünlünün bu değişimde boğumlanma noktasını koruması, kelimedeki ünlü-ünsüz uyumsuzluğunun oluşmasına sebep olur.⁶¹ Mudurnu ağızında, **k** sesi yanındaki ünlü, yarı kalın bir şekilde söylenerek ünlü - ünsüz uyumsuzluğunu bozar. Genellikle köy, köpek gibi kelimelerde k sesinin yanındaki ünlüyü kalınlaştırması ve k'nin de biraz daha geride orta damakta telaffuz edilmesiyle karşılaşılır: **k**öpek < köpek (7/35), **k**üçüğüdüm < küçüktüm (11/8), **k**öyün < köyün (2/12), **k**ötü < kötü (2/4), süve**k**öyden (9/9), **k**öye (16/5).

g Ünsüzü: Mudurnu ağızında bazan göz, gör gibi kelimelerde g sesinin yanındaki ünlüyü kalınlaştırması ve g'nin de biraz daha geride orta damakta telaffuz edilmesiyle karşılaşılır: göstertdi (3/24), gúder (3/3), gızgórdüm (7/26), gún (9/23), gún (25/12).

Í Ünsüzü: Kalın ünlüler yanında ince telaffuz edilen ünsüzdür: bullāda (5/16), bullāda (18/13), olíár (2/5), bullāda (22/26), şullāda (28/14), dışallāda (28/45).

⁶¹ L. Karahan, age.,s.126.

ğ Ünsüzü: Kalın ünlüler yanında ince telaffuz edilen ünsüzdür: ğavur (11/3), (11/75), ğavır (19/5).

ķ Ünsüzü: Kalın ünlüler yanında ince telaffuz edilen ünsüzdür. Yabancı kökenli kelimelerde günümüz Türkçesinde olduğu gibi karşımıza çıkmaktadır: berâkatlıymış (7/31), imķan (11/50), isķan (16/37), istikamları (11/69), mükafatımız (19/24), ķar (20/32).

ñ Ünsüzü: ñ ünsüzünün ön ve arka boğumları olmak üzere iki türü vardır.⁶² Ön boğumlamalı ñ ünsüzü ince ünlüler yanında bulunan bir ön damak ünsüzüdür. Diğerisi ise kalın ünlüler yanında bulunan bir art damak ünsüzüdür. Bu iki ünsüz için kalın ve ince ünlüler yanında olduğunda özel bir işaret kullanılmamıştır.

ñ sesi tarihî gelişim sırasında kendisini muhafaza edemeyen şive ve ağızlarda ya *n* ya da *g*, *ğ*, *y* yönünde bir gelişme göstermiştir. Türkiye Türkçesinde bu gelişme *n* yönünde olmuştur. Buna karşılık doğu ve kuzey Türk şivelerinin hemen hepsinde; Anadolu ağızlarının da tamamına yakın bir kısmında ñ kendisini muhafaza etmiştir. *y* yönünde gelişme ise Kıpçak özelliği olmakla birlikte,⁶³ şu şive ağızlarda görülmektedir: Karaim, Nahçıvan, Urmiye, Eynallu-Kaşkay, Afganistan Avşarları, Urfa, Bartın⁶⁴, Amasra ve Çaycuma.⁶⁵ Ahmet Caferoğlu'nun "Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler" adlı eserinde verdiği bilgiye göre Bolu, Düzce ve Safranbolu'da ñ > ng değişmesine rastlanmaktadır. Mudurnu ağızında ñ ünsüzü sıklıkla karşılaşılan bir sestir. Yalnızca iki kelimedede bu sesin *y* ve *ğ* sesli örneğine rastlanılmıştır. ağnadacak < anlatacak (29/22), diynenme < dinlenme (3/23). Ahmet Caferoğlu'nun ñ > ng değişmesinin olduğu⁶⁶ tespitinin yanında Mudurnu ağızında ñ varlığını korumaktadır. ñ sesi Mudurnu'da aşağıdaki kelime ve eklerde kullanılmaktadır:

1. Sözcüklerde: yeñledik < yeniledik (16/41), öñünden < önünden (önceden) (16/3), aķdeñiz (11/78), öñü < önü (11/70), oñdan < ondan (1/52), baña < bana (12/9),

⁶² Zeynep Korkmaz, Güney-Batı Anadolu Ağızları, DTCF Yay., Ankara, 1966, s.56.

⁶³ Zeynep Korkmaz, Bartın ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s.5-7.

⁶⁴ Zeynep Korkmaz, age., s.5-7.

⁶⁵ Ahmet B. Ercilasun, Kars İli Ağızı, TDK Yay., Ankara, 2002, s. 120.

⁶⁶ Ahmet Caferoğlu, Anadolu İleri Ağızlarından Derlemeler, TDK Yay., Ankara, 1995, s. XIX.

ününden < önünden (29/23), diñliyon < dinliyorum (20/38), ğoñuşu < komşu (20/53), yeñi < yeni (1/13), oña < ona (1/22), baña < bana (11/61), baña < bana (1/13), saña < sana (1/10) ve (9/2) “Eski Türkçenin Grameri”nde Gabain, ben, sen, o gibi zamirlerin datif halinin ñ ile söylenmesini bu ekin başındaki g ve ğ düşmüş olmasından kayanaklandığını belirtir.”⁶⁷ yalınız < yalnız (11/4) ve (6/12), buña < buna (11/3), öñüne < önüne (11/15), siñir < sinir (20/3), ğoñşulā < komşular (16/46), eñ < en (16/24), sōña < sonra (3/22), tñaz < tınaz (2/7), oñun < onun (11/9), buñuz < bunuz (28/44), deñişikliĝi < deĝişikliĝi (10/3).

2. 1.teklik şahıs eki: binioruñ < biniorum (2/33), sordururuñ < sordururum (2/38), binioruñ < biniorum (2/33), yatırırñ < yatırırım (1/11), edēdiñ < ederdim (14/2), satādiñ < satardım (14/2).

3. 2. çokluk şahıs eki: söyleñ < söyleyin (15/31), çıkardıñız mı (2/13), sağoluñ < sağolun (15/37), bil misiñiz < bilir misiniz (11/76), imzālamañ < imzalamayın (1/97).

4. 2. teklik şahıs eki: isteñ < istersin (11/79), bilisiñ < bilirsin (19/28), çalışıyo muñ < çalışıyor musun (21/1), ne’radiñ < ne aradın (7/23), ğörmüyoñ < görmüyorsun (7/35), çıkardıñ < çıkardın (7/3), bindiriverisiñ < bindiriverirsin (14/11), atacañ < atacağsın (11/47).

5. 3. çokluk şahıs eki: 3. çokluk şahıs ekinde yalnızca bir örnekte karşımıza çıkmıştır:desiñler < desinler (11/45).

6. İyelik ekleri: çoluğña < çoluğuna (9/10), çocuğña < çoçuğuna (9/10), beniñ < benim (19/18), belāñı < belānı (7/35), çavuşlañkı < çavuşlarınki (16/12), eliñde < elinde (27/19), alayıñız < alayınız (15/59), ğaynatañ < kaynatan (19/9), gözleñ < gözlerin (16/30).

7. İlgi eki: eviñ < evin (17/7), çalışanıñ < çalışanın (19/30), hacınıñ < hacının (19/31), eliñ < elin (19/3), albayıñ < albayın (19/18), bunuñ < bunun (5/1).

8. Vasıta eki: Vasıta eki olarak bir örnekte görülmüştür: ikindiñ (11/65).

⁶⁷ A. von Gabain, age., s. 69.

	Süreksiz			Sürekli						
				Sızıcı			Akıcı			
							Burun Akıcıları	Ağız Akıcıları		
	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz		Yanak	Titrek	Yarı Ünlü
								Tonlu	Tonlu	Tonlu
Dudak	b		p				m			
Diş- dudak				v	F	f				
Diş	d		t	z	S	s	n			
Diş- damak	c	Ç	ç	j		ş				
Ön damak	g,ğ	K	k,ķ	ğ				í,l,ı	r,ŗ	y
Orta damak	g		k							
Art damak	ğ		ķ				ñ			
Gırtlak						h				

(II. ŞEMA)

II. ÜNSÜZ İLİŞKİLERİ

1. ÜNSÜZ BENZEŞMESİ (Asimilasyon)

a) Komşu Ünsüzler Arasında:

İlerleyici Benzeşme:

-nl- > -nn-: Mudurnu ağzında sıklıkla karşılaşılan bir ses hadisesidir: günnerde < günlerde (16/34), annatırdı < anlatırdı (16/28), bunnar < bunlar (2/48), harmannardan < harmanlardan (2/28), cinnere < cinlilere (26/13), imanna < imanlı (çok) (15/10), yakınnaşdıķ mıdı < yakınlaştık mı (16/9), bunnarda < bunlarda (1/52), onnan < onunla (15/18), onnarı < onları (12/8), annımıñ < anlımın (12/8), düğünner < düğünlere (16/2), oğlannara < oğlanlara (15/35), ğocamannāmızdan < kocamanlarımızdan (29/3), yetişennē < yetişenler (29/19), annadacām < anlatacağım (30/10), tavannadan < tavanlardan (28/62), cannandırdı < canlandırdı (28/6), insannıķ < insanlık (23/29), dinne < dinle (23/46), hayvannā < hayvanlar (21/6), günnüne < günlüğüne (20/28), kesinnikle < kesinlikle (20/72), annaşırsız < anlaşırsız (27/19), yannarına < yanlarına (11/47), girsinnē < girsinler (18/10), samannıķ < samanlık (11/15), kannanır < canlanır (20/4), yannarna < yanlarına (1/86), bunnar < bunlar (4/13), ünnēlerimişdi < ünlerlermiş (7/6), ünne < ünle (20/63), geliñneriñ < gelinlerin (1/88), şunnara < şunlara (18/14), kesinnikle < kesinlikle (17/3).

-nr- > -nn- : Yalnızca bir kelimedede karşılaşılmıştır. sonna < sonra (22/49).

Gerileyici Benzeşme:

-rl- > -ll- : Bu ses olayı Mudurnu ağzında sık karşılaşılan bir olaydır: dönellerdi < dönerlerdi (1/78), billikde < birlikte (9/7), olláda < oralarda (9/21), bullā < buralar (20/4), şullāda < şuralar (28/13) (Bu üç örnekte “a” sesi düşmüş ve yan yana gelen iki ses benzeşmiştir. burlā > bullā), giriyoulla < giriyorlar (11/70), yapıyollá < yapıyorlar (9/21), muhtallar < muhtarlar (11/34), yelleşdik < yerleştik (16/49), ólládaymışdı < aralardaymış (28/41), bastırillā < bastırırılar (16/16), deller < derler (2/31) ve (11/25), bakiyellā < bakıyorlar (4/17), hazıllığımızı < hazırlığımızı (16/6), hazılladım < hazırladım (28/22), veriyellē < veriyorlar (15/2), bulláda < buralarda (15/25), yazıyállá < yazıyorlar (15/25), sōlelleridi < söylerlerdi (14/10) (söylerlerdi örneğinde benzeşme “y” ünsüzüne kadar benzeşme devam etmiştir.) reçbelliğinen < reñçberlikle (19/23), oğullarídı < okurlardı (28/64), yapıyallā < yapıyorlar (29/20), ihtiyallayınca < ihtiyarlayınca (29/29), yılleridi < yerlerdi (28/76), çamıllık < çamurluk (23/8), deyollā < diyorlar (21/22), çaldırırılarsa < çaldırırılarsa (22/10), tallası < tarlası (22/33), mezelliğın < mezarlığın (22/35), ağıllaşdı < ağırlaştı (21/2), nādillere < nadirlere (20/101), elbillik < elbirlik (elbirlik örneğinde ise çift yönlü bir benzeşme olmuş olabilir.) (27/23), fílladı < fırladı (11/20), davallárını < davarlarını (11/61), verilleridi < verirlerdi (16/11).

-nl- > -ll- : samallık < samanlık (28/28).

-zs- > -ss- : bilmessiñ < bilmezsin (19/9).

-rs- > -ss- : bissürü < bir sürü (28/74).

-hç- > -çç- : boççaları⁶⁸ < bohçaları (15/38), baççelerde < bahçelerde (15/32).

-şç- > -çç- : iççi < işçi (10/6).

-ğn- > -nn- : innecilere < iğnecilere (12/1).

-ht- > -tt- : ittiyar < ihtiyar (27/19).

b) Uzak Ünsüzler Arasında: Uzak ünsüzler arasında ünsüz benzeşmesine birkaç kelime rastlıyoruz:

d-t>d-d: müdded < müddet (3/11)

⁶⁸ Aynı benzeşme, aynı sözcükte Bahşiş ağzında da geçmektedir. Bkz. Erol Öztürk, age., s.93.

v-ğ> ğ-ğ: toğuşusa > tavuşusa (tavuksa) (16/16)

2. ÜNSÜZ BENZEŞMEZLİĞİ (Disimilasyon)

Mudurnu ağzında benzeşmezlik özelliğine çok sık rastlanmaz. Aşağıdaki sınırlı sayıda örnek tespit edilmiştir:

-rr- > -lr- : levirde < revirde (29/11), yürüyelek < yürüyerek (21/18).

-rr- > -rl- : ireçbel < rençber (9/11), sürüyelek < sürüyerek (28/48).

3- ÜNSÜZ UYUMU

Yaygın Türkçede kelimelerin eklerle genişletilmesi sırasında, tonlu ünsüzlerden sonra tonlu; tonsuz ünsüzlerden sonra da tonsuz ünlülerin gelmesi esasına dayanan ünsüz uyumu, bölgemizde Batı Türkçesindeki tonlulaşmanın etkisiyle pek sağlam değildir. Bazı örneklerde de bu uyumun olduğu tespit edilmiştir: duttuğunnan < tuttuğuyla (28/48), ettilē < iletiler (20/15), çığırttırıyo < çağırttırıyor (11/39), çiftlikte < çifttlikte (16/5), öttürüse < öttürürse (16/30), pamuğtan (30/2).

Ekleşme dışında da ortaya çıkan ünsüz uyumu örnekleri mevcuttur: bangā < banka (20/27), angāra < ankara (25/6).

4. ÜNSÜZ UYUMSUZLUĞU

Batı Türkçesinin önemli özelliklerinden olan tonlulaşma Mudurnu ağzında yaygın bir özelliktir. Bu durum pek çok ekin tonlu şekilleriyle kullanılması sonucunu doğurmuş ve ünsüz uyumsuzluğu ortaya çıkmıştır:

-di görülen geçmiş zaman eki: deñiřdi < değişti (9/21), gitdik mitdik < gittik mittik (2/3), esdi < esti (2/9), ğatdık < kattık (2/10), örtdük < örttük (2/15), beşdi < beşti (2/36), geçdi < geçti (23/1), ğorğdun < korktun (20/63), ğopdu < koptu (7/34), bağdılar < baktılar (5/14), geşdi < geçti (25/5), düşdüm < düştüm (3/4), açdıydı < açtıydı (3/1), gitdik < gittik (2/1), yapıdı < yaptı (1/36), düşdüm < düştüm (13/4), dutdular < tuttular (11/29), gitdi < gitti (11/6), çalışdım < çalıştım (4/8), yapıdım < yaptım (4/8), topladığ < topladığ (11/14), bıçdım < bıçtım (13/1), otdu < oturdu (11/17), dutdu < tuttu (1/5), gitdim < gittim (1/15), dutduğ < tuttuk (11/1).

-dir fiilden fiil yapma eki: değişdimeye < değiştirmeye (1/40), kesdirme < kestirme (5/10), gütdürüyolar < güttürüyorlar (11/61), atdıdığının < attırdığının (11/55), yapırdılar < yaptırdılar (2/46).

- de bulunma hâli eki: sivasda < sivasta(29/11), ğarannıkda < karanlıkda (20/105), mayııda < mayııda (25/2) ve (1/26), ilikde < ilikte (5/31), üçde < üçte (25/6), çıkışda < çıkışta (1/25), işde < işte (1/17), çökükde < çökükte (12/2).

- den ayrılma hâli eki: gençden < gençten (5/24), tekden < tekten (25/3), sürüyerekden < sürüyerekten (11/29).

- ce/-ca isimden isim yapan ek: Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer)de c sesinin daha yeni bir ses olduğunu, eskiye gidildikçe ç ile karşılaşma ihtimalinin artacağını ve bu sebeple Dede Korkut Hikâyelerinde ç'nin fazla olduğunu belirtir.⁶⁹ Mudurnu ağzında tonlulaşma dolayısıyla bu ekler c'li kullanılmaktadır: dilekce < dilekçe (26/26) ve (21/29), tokca < tokça (2/10).

- cı/-ci/-cu/-cü isimden isim yapan ek: sütÇü (9/4) örneğinde yarı uyumsuzluk sözkonusudur. çiftcilik < çiftçilik (27/14), işciliği < işçiliği (27/29), bekcisinden (25/5).

- dur bildirme eki: yokdur < yoktur (1/54), vardur < vardır (1/53).

- ğa isimden isim yapan ek: başğa < başka (19/18).

- ğı isimden isim yapan ek: çatğı < çatkı (21/21).

III. ÜNLÜ- ÜNSÜZ İLİşKİLERİ

⁶⁹ Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), TDK Yay., Ankara, 1997, s.378.

1. ÜNLÜ – ÜNSÜZ BENZEŞMESİ

Türkçe kelimelerde ğ, ƙ, l sesleri kalın, g, k, í sesleri ince ünlülerle bir arada bulunabilir. Bu özellik hemen bütün Türkçe kelimeler için geçerlidir. Mudurnu ağzında genellikle durum bu şekildedir: ƙaldır (6/6), kim (9/4), ğoca (15/10), ğēdi (11/4), allah (17/9), gelen (18/11).⁷⁰

2. ÜNLÜ – ÜNSÜZ BENZEŞMEZLİĞİ

Mudurnu ağzında bazı Türkçe kelimelerde çeşitli ses olayları sonucu í sesi kullanılmaktadır. Bu durum ünlü, ünlü - ünsüz benzeşmezliğine yol açmaktadır:

í : dışállada < dışarılarda (28/45), bullāda < buralarda (18/13), ollár < oralar (2/5), bullāda < buralarda (22/26), öllādan < oralardan (28/49), bullá < buralar (27/26).

Yabancı kelimelerde ünlü - ünsüz benzeşmezliği Türkiye Türkçesindeki paralel olarak bazı örneklerde karşımıza çıkmıştır:

ǵ : ğavur < gavur (11/3).

ƙ : berâƙatlıymış < bereketliymiş (7/31), imƙan < imkan (11/50), isƙan < iskan (16/37), istiƙamları < istihkamları (11/69), müƙafatımız < mükafatımız (19/24), ƙar < kâr (20/32).

IV. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1. TONLULAŞMA

⁷⁰ İnce l için sadece ünlü ünsüz uyumsuzluğu olan kelimelerde í işareti kullanılmıştır.

Ünsüzlerin boğumlanmaları sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi olayıdır.⁷¹ Mudurnu ağzında ön seste, iç seste ve son seste tonlulaşma yoğun olarak görülmektedir.

a) Ön Seste Tonlulaşma:

Oğuz özelliği olarak göze çarpan ve L. Karahan'ın sınıflandırmasına göre Batı Grubu ağızlarında⁷² yoğun olan t->d-, k->ğ- değişimine Mudurnu ağzında yoğun olarak rastlanmaktadır:

t- > d- : daşıyıp < taşıyıp (20/70), dene < tane (2/19), daş < taş (2/20), dāliksiz < talihsiz (13/3), desderesi < testeresi (İç seste de tolulaşma var.)(14/3), daşı< taşı (15/29), dāne < tane (19/25), duz < tuz (20/75), daşı < taşı (20/75), dut < tut (23/3) ve (22/41), dutmayo < tutmuyor (21/13), darafda < tarafta (20/55), datlıyı < tatlıyı (25/25), dabancaya < tabancaya (5/26), daşıyoñ < taşıyorsun (3/18), daşıdı < taşıdı (3/20), debdili < tebdili (5/46), dabancamızı < tabancamızı (16/7), depe < tepe (11/3), dırağtöre < traktöre (1/29), dırmık < tırmık (28/47), dağālardı < takarlardı (28/64), daşır < taşır (15/30), desdesini < destesini (28/86).

k- > ğ- : gucağa < kucağa (2/8), ğaykılıp < kaykılıp (20/90), ğahvaltı < kahvaltı (2/12), ğılçan < kılçan (2/13), ğaravana < karavana (11/74), ğorucusu < korucu (2/13), ğara < kara (2/14), ğan < kan (2/21), ğoşduk < koşduk (2/30), ğatırda < katırdı (2/37), ğapışdılā < kapıştılar (2/37), ğoyuldu < koyuldu (2/45), ğonağ < konak (16/10), ğuşun < kuşun (12/10), ğor < kor (16/43), ğişi < kişi (1/3), ğıra < kıra (1/40), ğatarın < katarım (15/23), ğınada < kınada (14/5), ğağdı < kalktı (14/9), ğaş < kaç (19/11), ğuşluk < kuşluk (29/6), ğāmadı < kalmadı (29/23), ğoyun < koyun (30/2), ğarı < karı (2/18), ğanın < kanın (6/10), ğağdı mıdı < kalktı mıydı (7/2), ğatıldı < katıldı (30/18), ğılıyon < kılıyorum (28/9), ğımıldayıp < kımıldayıp (19/32), ğol < kol (20/77), ğalıyor < kalıyor (5/31), ğonur < konur (1/72), ğıbrısçıklıymış < kıbrısçıklıymış (1/85), ğabadayısının < kabadayısının (1/33), ğabağulağ (8/1), ğişi <

⁷¹ Z. Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1992, s. 151.

⁷² L. Karahan, age., s.116.

kişi (21/19), ğöyāsın < koyarsın (21/16), ğırı < kır (21/13), ğalmış < kalmış (5/7), ğurşun < kurşun (5/38), ğırıldı < kırıldı (11/6), ğırığınnan < kırığıyla (20/40), ğarış < karış (20/44), ğuru < kuru (1/3), ğābili < kabili (20/54).

ç- > c- : ceyiz (15/38), cehezi < çeyizi (28/32), cizdi < çizdi (20/9).

p- > b- : bişiridik < pişiridik (30/16), barmāk < parmak (20/44), bişirecek < pişirecek (27/20), bazardan < pazardan (5/27).

s- > S- : Sandım < sandım (7/32), Sahibi < sahibi (7/9), Serhoş < sarhoş (28/20), Sebebi < sebebi (6/13), Sobaya < sobaya (11/50), Sıhhiyeydim > sıhhiyeydim (29/11), Soda < soda (15/23).

s- > c- : cığara < sigara (16/24), ciğarañı > sigaranı (9/18).

b) İç Seste Tonlulaşma:

-t- > -d- : padedis < patates (16/1), işde < işte (14/5), dördüdü < dörttü (2/36), inceldiyoz < inceltiyoruz (2/7), edcen < edeceksin (22/13), tedikliği < tetikliği (20/32), yaddık < yattık (5/43), edrafına < etrafına (28/29), eddiriz < ettiririz (20/21), şey_eddiler < şey ettiler (3/21), hasdayı < hastayı (21/17), hasdalaşdım < hastalaştım (28/2), rüsdemin < rüstemin (23/15), anladamāsan < anlatamazsan (1/7), yapırdılar < yaptılar (2/46), üsdüne < üstüne (15/21), sigorda < sigorta (22/29).

-k- > -g-, -K- : tağırdadı < takırdadı (20/37), tağındıñ < takındın (1/23), asgerde < askerde (29/11), sağlama < saklama (2/32), deliğanlı < delikanlı (16/7), ğaracağaya < karacakaya (16/5), bağğur < bağkur (22/28), segiz < sekiz (28/83), uşağları < uşakları (9/15), teKrar < tekrar (5/34), banğa < banka (20/27), çağılı < çakılı (20/38), yetginidi < yetkinidi (28/42), ağrabā < akraba (1/2), ağıllı < akıllı (20/54), ağılsızın < akılsızım (20/64), mutlağa < mutlaka (20/69), anğara < ankara (25/6), ilğoğul < ilkokul (16/42), soğman < sokmayın (1/17), alışğın < alışkın (28/12).

-p- > -b- : hebisinden < hepsinden (23/45), hebisi < hepsi (23/50) ve (18/10), hebsini < hepsini (15/39), sabdı < saptı (20/75), çıķıbdurudu < çıķıpdururdu (7/17), yabtırı < yaptırır (27/25), yabacağlarımışdı < yapacaklarımış (23/38).

-f- > -v-: Vağıv < Vakıf (20/60), şövör < şoför (23/31), misāvirsin < misafirsin (23/44), sevtē < siftah (19/16).

-s- > -S-, -z-: Yarı ve tam tonlulaşma şeklinde karşımıza çıkar. Özellikle bazı sözcüklerin Mudurnu ağzında S sesiyle telaffuz edildiği görülür: deġi miSin < deġil misin (11/12), kütleSmizi < küttlesimizi (20/2), iSminde < isminde (5/4), iSminde < isminde (5/34), yazıyoSuñ < yazıyorsun (6/13), sekSen < seksen (25/1), sekiSende < seksende (16/38), siSin < sizin (20/108), vermeSsen < vermezsēn (20/70), istiyoSun < istiyorsun (30/10).

-h- > -v-: muvazası < muhafazası (1/11), tavāfıma < tuhafıma (2/5).

-h- > -y-: ġayfe < kahve (16/22).

-h- > -ġ-: Yalnızca bir örnekte karşılaşılmıştır: daġa < daha (20/52).

-ç- > -Ç- : Yarı tonlulaşma şeklinde bir örnekte karşımıza çıkmıştır: bñdÇem (10/10).

c) Son Seste Tonlulaşma:

-t > -d: ed < et (12/3), mard < mart (21/11), şerid < şerit (20/38), yad < yat (5/42), yurd < yurt (7/10), müdded < müddet (3/11).

-k > -ġ: farg_etmez (Ulama dolayısıyla) (20/80), kırg < kırk (1/30), pratig < pratik (20/33), ġavaġ < kavak (1/1), keşkeġ < keşkek (15/15).

-p> -b: “ayıp” sözcüġü hariç tutulursa -p>-b tonlulaşmasının -ıp zarf fiil ekinde gerçekteştiġi söylenebilir: ayıb < ayıp (22/43), yıkıb < yıkıp (20/36), gelib < gelip (20/37), alıb < alıp (20/37) ve (2/3), ġirib < ġirip (27/20), toparlayıb < toparlayıp (7/16).

-s>-z: Bölgede, herkes sözcüġü daima z’li söylenmektedir: herkez < herkes (3/2).

2.TONSUZLAŞMA

Mudurnu ağzında tonlulaşmanın aksine tonsuzlaşmayı gösteren örnekler de tespit edilmiştir:

a) Ön Seste Tonsuzlaşma:

g- > k-, k- : kómdük < gömdük (2/21), kóm (30/12), kómmüşler < gömmüşler (4/4), kömmüş < gömmüş (4/4) (Eski Türkçede g sesi yoktu. Batı Türkçesinde kelime başında gördüğümüz g'ler Eski Türkçede k şeklindeydi. Yani Eski Türkçede k ile başlayan kelimeler Batı Türkçesine geçerken başlarındaki k'yi g'ye çevirmişlerdir. Diğer Türk şivelerinde bu değişme olmamıştır.)⁷³, künerliye < günnerliye (22/31), dek ketirdik < denk getirirdik (16/21).

d- > t- : taha⁷⁴ < daha (26/27), (11/59) ve (11/1), (4/13) vb. tokturun < dokturun (29/12), bi ta < bir daha (28/41), bi tā < bir daha (15/21).

z- > s-, S- : saten < zaten (22/35), Saten < zaten (28/30) ve (25/16).

b- > p- : pıçaklān < bıçakla (28/66), pisiklet < bisiklet (1/61).

c- > ç- : çekedi < cekedi (20/99).

b) İç Seste Tonsuzlaşma:

-v- > -F-, -f- : gāFemiz < kahvemiz (16/54), tüFek < tüfek (7/36), seFer < sefer (11/22), gāFası < kafası (7/22), gāFa < kafa (26/12), etFayeye < itfaiyeye (26/12), teleFon < telefon (26/11), yılaFı < yulafı (21/10), öFacık < ufacık (23/39), haFta < hafta (20/72), gāfe < kahve (16/22).

-g- > -k- : siğortayı < sigortayı (15/2).

-z- > -s-, -S- : teskeremi < tezkeremi (29/13), çöSem < çözeyim (26/2).

-b- > -p- : sapālin < sabahleyin (1/27), apdullah < abdullah (21/3).

c) Son Seste Tonsuzlaşma:

⁷³ M. Ergin, age., s.82. Ayrıca kelime başı k'lerin korunmasını A. B. Ercilasun, "Türk Dili Tarihi" adlı eserde Kıpçak etkisine bağlar (s. 457).

⁷⁴ A. B. Ercilasun, Oğuz Türkçesinde d ile başlayan bütün kelimelerin Kuzey ve Doğu Türklerinde t ile başladığını belirtir. Bkz. A. B. Ercilasun, "Türk Lehçeleri Üzerine", Türk Dili Dergisi, S.509, 1994.

-z > -s: temyüs < temyiz (1/12) örneğinde görülmüştür.

3. SIZICILAŞMA

Ağız kanalının kapanması sonucunda ciğerlerden gelen havanın patlama biçiminde çıkmasıyla teşekkül eden ünsüzlerin ses yolunun daralması sonucu sızarak çıkan sızıcı ünsüzlere dönüşmesi hadisesine denir.⁷⁵

ķ, k > ğ: pamuğ < pamuk (30/1), öğsürmiycen < öksürmeyeceksin (8/4), öğsüreñnē < öksürenler (8/3), yüğsek < yüksek (20/6), eşşeğ < eşek (7/20), yüğsek < yüksek (25/14), diğilirdik < dikilirdik (16/28), yoğsam < yoksa (1/34), ağşam < akşam (1/39), ağşamlin < akşamleyin (1/27), ağşamdan < akşamdan (5/13), yoğ_usa < yok ise (5/39), yoğ_uđu < yok idi (14/2), beşiğ_iken < beşik iken (beşikteyken) (4/3), ufağ_idim < ufak idim (11/9), satacağ_ōđu < satacak oldu (28/52), yasağ_etdi < yasak etdi (4/13), buçuğ_ay < buçuk ay (8/1) örneklerinde ulama dolayısıyla sızıcılaşıma gerçekleşmiştir.

c > j: yaylajılañķı < yaylacılarıñķı (16/12), yaylajıları < yaylacıları (22/20)

ç > ş: ğaş < kaç (19/11), genşlik < gençlik (20/2), geşdim < geçtim (20/53) ve (22/31), geşdi < geçti (23/2), işme < içme (15/23), üş < üç (28/77) ve (19/29), ğaşdım < kaçtım (28/38) ve (20/91).

ķ > h: baham < bakalım (10/7), yahmayoz < yakmıyoruz (25/30), ahşamüstü < akşamüstü (2/12).

4. SÜREKSİZLEŞME

h > ķ : muķtallıĝı < muhtarlıĝı (16/53), (26/32) ve (11/57), muķdar < muhtar (20/27), (26/12), sabaķdan < sabahtan (20/81).

j > c: cendermeler < jandarmalar (4/13), carcörü < jarjör (22/3).

l > d: istemdaķ < istimlak (29/10).

⁷⁵ Z. Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1992, s.121.

5. AKICILAŞMA

ğ > y: buydayı < buğdayı (2/16) ve (21/6), eylenin < eğlenin (11/64), dediyne < dediğine (11/51), iyne < iğne (3/22), eyer < eğer (5/41).

6. GENİZSİLEŞME

l > n: şöyne < şöyle (17/1), şöne < şöyle (20/100), böne < böyle (27/4), öne < öyle (17/3).

7. DİĞER ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

a) Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:

v > ğ: düğen < düven (20/25), döğüştüm < dövüştüm (20/1), döğē < döver (20/19), toğuk < tavuk (23/1) ve (16/16), çeğürdülē < çevirdiler (19/11).

ğ > v: avırmış < ağırmış (7/19), avac < ağaç (1/2), adamcavaz < adamcağız (1/94).

m > ñ: lāziñ < lazım (19/3).

r > l: İkisi de akıcı ve sürekli sesler olan r ve l'nin birbirinin yerine geçmesi hadisesi Karahanlı Türkçesinde de görülür.⁷⁶ güleş < güreş (22/13).

v > m: mefāt < vefat (5/14).

l > y: fiyen < filan (17/1).

n > y: iysan < insan (9/5).

⁷⁶ Necmettin Hacıeminoğlu, Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara, 2003, s.7.

V. ÜNSÜZ İKİZLEŞMELERİ (Geminasyon)

1. Geçici Ünsüz İkizleşmeleri: Ünleme ve vurgulama gereği doğan ikizlemedir:

hemmen (16/25), emme (2/12), (11/10) ve (15/22), amma (26/3) ve (1/7), ámmme (3/5), goÇÇa < koca (kocaman) (6/8).

2. Kalıcı Ünsüz İkizleşmeleri:

güççük < küçük (23/49), (18/8), (23/30), güççükken (1/30), yüssük < yüzük (1/71), éyyi < iyi (7/12), burraya < buraya (1/30), yiyyo < yiyor (20/53), yiyyon< yiyorum (28/9), oğūyyoruz < okuyoruz (4/12), uyuyyodu < uyuyordu (28/2), oğuyyon < okuyorum (20/47).

VI. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ

Türkçeye Arap ve Fars dillerinden girmiş olan ikiz ünsüzlerin Mudurnu ağzında aşağıdaki örneklerde tekleşmeye uğradıkları görülür. Bu durum Türk dilinin ses özellikleri içerisinde kökte ikiz ünsüzün bulunamayacağı kuralı ve en az çaba yasası ile açıklanabilir⁷⁷:

-kk- > -k-: haķından < hakkından (10/11).

-vv- > -v-: evelā < evvela (20/32) ve (7/10), evel < evvel (14/1), evelden < evvelden (2/44).

⁷⁷ E. Öztürk, age., s.120.

VII. ÜNSÜZ DÜŞMELERİ

Mudurnu ağzında ünsüz düşmesi genellikle, zayıf sesler olan “ğ, h, l, n, r, z” gibi seslerde görülür.

1. Ön Seste: Ön seste ünsüz düşmesi çok seyrek görülmektedir:

h- > ø: iç < hiç (16/1), apolleye < hoparlör (26/11).

2. İç Seste İki Ünlü Arasında: İç-seste iki ünlü arasında ünsüz düşmesi seyrek ve ünlü ikizleşmesine sebep olur:

ğ>ø : diil < değil (22/44), deel < değil (23/30).

h>ø : şeerdeki < şehirdeki (28/32).

3. İç Seste Bir Ünlüyle Bir Ünsüz Arasında:

-r- > ø: Batı Grubu ağızları⁷⁸ ve Bartın ve Yöresi Ağızlarında⁷⁹ olduğu gibi Mudurnu’da r,l seslerinin düşmesi yaygındır ve düşme oranı r sesinde fazladır: ğānını < karnını (16/17), gidēdik < giderdik (14/1), gelidi < gelirdi (16/9), varı vāmaz (16/9), alıdık < alırdık (16/8), daķālar < takarlar (14/11), otumaz < oturmaz (18/5), gidēdiñ < giderdim (14/2), oldu < olurdu (14/3), ātık < artık (15/22), ölüvēdi < ölüverdi (15/4), bindirsın < bindirirsin (14/10), sōna < sonra (3/10), getitdirdik < getittirirdik (14/5), bulusun < bulursun (1/70), gidilidi < gidilirdi (14/3), toplaştılā mıdı < topaştılar mıydı (14/7), daĝıdılarıdı < daĝıtırlardı (14/10), süslēlēdi < süslerlerdi (14/12), geliken < gelirken (16/43) ve (5/4), içiriken < içirirken (6/9), deĝiştiridik < deĝiştirirdik (1/42), oldu < olurdu (1/43), gōmemeşiyin < görmemişim (28/47), gōdük < gördük (11/4), deyivēdi < diyiverdi (4/10), ĝıldıdım < kıldırdım (4/9), ātık < artık (28/1), evlendidim < evlendirdim (12/8), iĝnecilēdeydım

⁷⁸ Leylâ Karahan, age., s.130.

⁷⁹ Zeynep Korkmaz, Bartın ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s.21.

< iğnecilerdeydim (11/8), deġimenbaşı < deġirmenbaşı (11/25), yēlerni < yerlerini (7/12), dönē < döner (19/26), çarpāsın < çarparsın (21/16), biçēsen < biçersen (21/7), dönēken < dönerken (20/37), oluvēse < oluverse (20/42).

“zuşna < zurna (14/5), damarlar (6/5), yaramıyor (6/6) örneklerinde olduġu gibi düşmek üzere olan ř sesi de vardır.”

-l- > ø: İç-seste -l- sesinin düşmesi L. Karahan’a göre Aydın, İzmir, Manisa ve Muġla’da yaygındır.⁸⁰ ġāman < kalmam (18/15), omayaydı < olmayaydı (19/4), ōmaz < olmaz (15/25), ġēdi < geldi (11/4), ġēmiş < gelmiş (11/11), bēki < belki (19/7), ōdu < oldu (19/5), aba < abla (17/1), yāniş < yanlış (18/1), ānadın < anladın (22/10), ānādırlardı < anlatırlardı (23/42).

“geļmiş (5/44), ġaļmadı (5/45) örneklerinde olduġu gibi düşmek üzere olan ļ sesi de vardır.”

-y- > ø: ġāri < gayrı (19/32), bēgire < beygire (19/2), ġodu < koydu (2/20), ġoduķ < koyduk (1/5), ġomayaydım < koymayaydım (17/11), sōler < söyler (15/25), sōlerin < söylerim (23/4), şōle < şöyle (20/1), şōle (14/3) ve (8/5), ōle < öyle (3/17), bōle < böyle (14/8), şēsinde < şeysinde (12/8).

-ġ- > ø: ōlum < oġlum (20/96), ūraşır < uġraşır (20/95), olannā < oġlanlar (18/6), ōrettimdi < öğrettiydim (25/17), ōretmensin < öğretmensin (23/41), āzı < aġzı (20/4), sālīķ < saġlık (20/23), ōlan < oġlan (19/7), īne < iġne (29/16), diil < deġil (22/44), bālī < baġlı (16/30) ve (20/82), bāķuru < baġkuru (25/11), sālam < saġlam (20/86).

⁸⁰ L. Karahan, a.g.e., s.152.

-h- > ø: tāsilli < tahsilli (26/2), gümüşāneden < gümüşhaneden (25/26), āmet < ahmet (20/107), mēmedinen < mehmetle (25/1), memed < mehmet (19/2), ġāvede < kahvede (1/81), turalda < turhalda (22/6), sabālin < sabahleyin (16/14), sabāliyn < sabahleyin (2/17), salinin < salihin (22/36), salıçavuşları < salihçavuşları (19/28), heralde < herhalde (19/17).

-n- > ø: abatdan < abanttan (11/10), dek ketirdik < denk getirirdik (16/21), īsannā < insanlar (28/24), sōra < sonra (12/2), geçlē < gençler, reçbelliğinen < rençberlikle (19/23).

-k- > ø: āşama < akşama (2/22), yōsa < yoksa (20/70).

-z- > ø: acıķ < azcık (15/23), (20/77), (21/3).

4. İç ve Son Seslerde Aynı Hecede Yer Alan Komşu Ünsüzler Yanında:

Bir hece içerisinde yan yana gelen ve daha ziyade boğumlanma özellikleri açısından art arda söylenmeleri zor olan ünsüzlerin bazan düşüğü görülür:

-t > ø: üs < üst (2/23), (7/21), çiftliğı < çiftliğı (22/18), üstakı < üstteki (26/17).

5. Son Seste:

-r > ø: beşē < beşer (26/26), çalışıyo < çalışıyor (1/95), geli (1/16), gelivē < geliver (1/39), ġadā < kadar (14/4), (11/14) ve (1/31), güdē < güder (15/7), geli < gelir (1/3), çevirdilē < çevirdiler (19/10), bakıpduru < bakıpdurur (20/79), olu < olur (20/30) ve (18/2), vemeyō < vermiyor (20/43), yüzē < yüzer (7/33) ve (4/5), girivē < giriver (9/1), meye < meğer (28/25), bire < birer (28/67), yetiyo < yetiyor (19/26), gidē < gider (19/26), gelī < gelir (19/26), durū < durur (19/32), varı < varır (20/79), ikişē < ikişer (23/34), açā < açar (20/42), çocuklā < çocuklar (11/14), bildī < bildir (10/6), atlā < atlar (1/50), biyo < bir yol (25/21).

Bazı kelimelerde ise “r” sesinin düşmek üzere olduğu görülür: ölür < ölü (6/9), dediler < dediler (11/10).

Tek kelimeye karşımıza çıkan bazı son ses düşmeleri de vardır:

-k > ø: anca < ancak (19/26) ve (19/26).

-l > ø: nası < nasıl (11/65), (3/4), biyo < bir yol (25/21).

-h > ø: apdıllā < abdullah (21/32).

VIII. SES OLAYLARINDAN KAYNAKLANAN DÜŞMELER

Türkçede “ğ, h, y” sesleri kaynayıcı seslerdir. Bu sesler kaynayıp yanlarındaki ünlüleri de düşürürler. Bu “hece kaynaşması” olayı Mudurnu ağzında da görülür: şēddilē < şey ettiler (19/10), şēdirsen < şey edersen (21/7), sabāttin < sabahattin (16/10), bi tā < bir daha (20/103), elivēn < alıvereyim (20/71), gitmēcin < gitmeyeceğim (20/70), sersemliēne < sersemliğine (20/101), ōdūnu < olduğunu (20/43), bildim < bildiğim (20/43), bayā < bayağı (21/26), bacām < bacağım (6/1), çörēn < çöreğin (30/18), aşā < aşağı (8/3), aşāya < aşağıya (2/32), sabālin < sabahleyin (20/55), āşamnin < akşamleyin (28/67), tağladacīn < taklatacağım (20/42), ne bilīn < ne bileyim (19/32), nīpbatısıñız < ne yapıyorsunuz (21/1) ōrī < oraya (16/23), nōdu < ne oldu (20/90), baqacaz < bakacağız (28/65), alıcīz < alacağız (4/7).

Arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece bir hece hâline gelir. Bu hadiseye hece düşmesi (hece yutumu) denir.⁸¹ Hece yutumuna uğramış r’li fiil örnekleri, en çok Oğuz grubu Türk lehçe ve ağızlarında bulunmaktadır. Bunlar içerisinde Türkmençe de vardır.⁸² Batı Grubu ağızlarında r ünsüzü ile biten fiil kök ve

⁸¹ M. Ergin, age., s.50.

⁸² Mehmet Kara, Türkmen Türkçesi, Akçağ Yay., Ankara, 1998, s.28.

gövdelerinde geniş zaman eki kullanıldığında r ünsüzü bulunan hecelerden biri düşer.⁸³ Bu ses olayı Mudurnu ağzında şu örneklerle karşımıza çıkar:

baķıvēn < bakıverin (25/9), ciğellēm < ciğerlerim (20/66), dūruz < dururuz (1/26), bem < benim (15/1) ve (22/52), bemki < benimki (20/20), senki < seninki (20/20), yīcez < yiyeceğiz (22/29), ellen < ellerin (28/33), evlēne < evlerine (28/33), ğalofer < kalorifer (25/11), pişirin < pişiririm (15/15), süpūrün < süpürürüm (15/14), deĝmende < deĝirmende (21/7), diĝ mi < deĝil mi (9/11), sıyttırıp dūruz < sıyttırıp dururuz (20/110).

IX. ÜNSÜZ TÜREMELERİ

1. Ön Seste:

ø > h-: Z. Korkmaz, bazı kelimelerdeki h-'nin ön-ses türemesi olmayıp kısmen Ana Altaycadaki bir *p- sesinden geliştiği görüşü olduğunu belirterek kaynak verir.⁸⁴(UJ. XIX, s.101-103; Räsänen, Mater.Lautg.150:h- ve krş. Bang, W., KSz. XVII, s.119.) Bazı Anadolu ağızlarında olduğu gibi⁸⁵ Mudurnu ağzında h-türemesiyle bir sözcükte karşılaşılmıştır: hambar < ambar (2/29).

ø > y-: yásırdı < esiridi (4/6) Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer) de Dede Korkut hikayelerinde bu kelimenin y'li ve y'siz şekillerinin bulunduğunu belirtir.⁸⁶

2. İç Seste:

⁸³ L. Karahan, age., s.132.

⁸⁴ Z. Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1994, s.77.

⁸⁵ T. Banguoğlu, age., s.67.

⁸⁶ M. Ergin, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), TDK Yay., Ankara, 1997, s.368.

ø > -y-: meryaya < meraya (1/35), mayış < maaş (23/33), èyyi < iyi (Kelimenin tarihî gelişiminin edgü > eygü > eyü > eyi > iyi olduğu düşünülürse èyyi örneği önemlidir.)⁸⁷ (7/12), variyn < varım (11/58) ve (6/1).

ø > -n-: ğarmanġarışık < karma karışık (28/26).

ø > -h-: sehet < saat (20/58), devha < deva (17/4).

3. Son Seste:

ø > -n : Erol Öztürk “Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri Ağzı” adlı eserinin Son Seste Ünsüz Türemesi maddesinde, Sarıkeçili aşiretinde diğer Anadolu ağızlarına göre sıklıkla karşılaşılan ø > -n ses olayının görülen geçmiş zaman kip ekinden sonra kullanılmasına dikkat çekerek⁸⁸, Zeynep Korkmaz’ın “Nevşehir veYöresi Ağızları”ndaki, bu türemenin anorganik bir türme olmayıp herhangi bir morfolojik şekle benzetme yoluyla getirildiği ya da herhangi bir ekin kalıntısı olduğu⁸⁹ yönündeki açıklamasına değinmektedir.

Mudurnu ağızında ise görülen geçmiş zaman kipi ekinden sonra bir yerde son seste n türemesi ile karşılaşılmıştır: vardın < vardı (4/13). Bunun dışında, ki bağlacından sonra n türemesi ile karşılaşılmıştır: yoġdı kın öyle < yoktu ki öyle (1/32), dedi kin < dedi ki (1/8).

ø > -k: ğadağ < kadar (27/4), ğayrık < gayrı (19/32), şimdik < şimdi (14/1). N. Hacıeminoğlu’nun “Karahanlı Türkçesi Grameri” eserinde Köktürk, Uygur, Karahanlı ve Harezmi sahasında kullanımı yaygın olan ok/ök kuvvetlendirme edatından bahseder ve *emdi ok aydım* (DLT-I, 37-14) örneğini verir.⁹⁰

C. YER DEĞİŞTİRME (Metatez)

⁸⁷ Kelimenin geçtiği yer için bkz. Talat Tekin, Orhon Yazıtları, TDK Yay. Ankara, 1988, s. 51. Ayrıca tarihî gelişim için Bkz. Tuncer Gülensoy, Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C.1, TDK Yay., Ankara, 2007, s.444.

⁸⁸ E. Öztürk, age., s.53.

⁸⁹ Z. Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK yay., Ankara, 1994, s.102.

⁹⁰ N. Hacıeminoğlu, age., s.102.

Bazı hallerde kelime içinde iki sesin yerleri değişir. Genel olarak söylenişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu değişikliğe metatez adını veririz.⁹¹ Anadolu ağızlarında yaygın olarak görülen ve genellikle ekşi, kibrit, kirpik, memleket, toprak gibi kelimelerin eşki, kirpit, kiprik, melmeket⁹², torpak şeklinde söylenmesi ile karşımıza çıkan yer değiştirme hadisesi örneğine, Mudurnu ağzından derlediğimiz metinlerde rastlanmamıştır.

SONUÇ

Mudurnu ağız ile ilgili çalışmalarımızda Mudurnu ilçesinin ağız özelliklerinin genel olarak Batı Grubu ağızlarıyla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Mudurnu ağzının belirleyici sayılabilecek bazı özellikleri şunlardır:

1- Oğuz özelliği olarak bilinen tonlulaşma bölge ağzında yaygındır:

ķ- > ğ : ğucağa < kucağa (2/8), ğaykılıp < kaykılıp (20/90), ğahvaltı < kahvaltı (2/12), ğılçan < kılçan (2/13), ğaravana < karavana (11/74), ğorucusu < korucu (2/13), ğara < kara (2/14), ğan < kan (2/21), ğoşduk < koşduk (2/30), ğatırda < katırdı (2/37), ğapışdılā < kapıştılar (2/37), ğoyuldu < koyuldu (2/45), ğonak < konak (16/10), ğuşun < kuşun (12/10), ğor < kor (16/43), ğişi < kişi (1/3) vs.

t- > d- : daşıyıp < taşıyıp (20/70), dene < tane (2/19), daş < taş (2/20), dāliksiz < talihsiz (13/3) vs.

⁹¹ N. Hacıeminoğlu, age., s.9.

⁹² E. Öztürk, age., s.127.

2- Yoğun tonlulaşmanın yanında, Anadolu'ya yerleştiği ve Oğuz unsurlarıyla karıştığı bilinen Kıpçak unsurlarına ait olduğu düşünülen tonsuzlaşma örneklerine rastlanmıştır:

g- > k, k- : kómdük < gömdük (2/21), kóm (30/12), kómmüşler < gömmüşler (4/4), kömmüş < gömmüş (4/4) vs.

d- > t- : taha < daha (26/27), (11/59) ve (11/1), (4/13) vb. tokturun < doğtorun (29/12), bi ta < bir daha (28/41), bi tā < bir daha (15/21).

z- > s-, S- : saten < zaten (22/35), Saten < zaten (28/30) ve (25/16).

b- > p- : pıçaklān < bıçakla (28/66), pisiklet < bisiklet (1/61).

c- > ç- : çekedi < cekedi (20/99).

3- Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılan ñ Mudurnu ağızında da yaygındır: yeñledik < yeniledik (16/41), öñünden < önünden (önceden) (16/3), aqdeñiz (11/78), öñü < önü (11/70), oñdan < ondan (1/52), baña < bana (12/9), üñünden < önünden (29/23), diñliyon < dinliyorum (20/38), goñuşu < komşu (20/53) vs.

Bölge ağızında yoğun olarak kullanılan ñ sesine rağmen söz konusu sesin iki örnekte Kıpçak ağızlarında olduğu gibi y ve ğ seslerine dönüştüğü görülmüştür: ağnadacak < añlatacak < anlatacak (29/22), diyenme < diñlenme < dinlenme (3/23).

4- Batı Grubu ağızlarının özelliklerinden olan “r,l” düşmeleri Mudurnu ağızında yaygındır:

-l- > ø: ğāman < kalmam (18/15), omayaydı < olmayaydı (19/4), ōmaz < olmaz (15/25), ğēdi < geldi (11/4) vs.

-r- > ø: ğānını < karnını (16/17), ğidēdik < giderdik (14/1), gelidi < gelirdi (16/9), varı vāmaz (16/9), alıdık < alırdık (16/8), daqālar < takarlar (14/11), otumaz < oturmaz (18/5), ğidēdiñ < giderdim (14/2), oludu < olurdu (14/3), ātık < artık (15/22)

5- Mudurnu ağızında o zamirinin genellikle u veya ō şeklinde söylendiği tespit edilmiştir: uña < ona (16/22), ōnlā < onlar (10/3), ōrdan < ordan (16/6), ō < o (15/20) vs.

6- Mudurnu ağzında ünsüz düşmeleri sonucu ünlü uzamaları karakteristik bir özelliktir: dīvēcēdim < deyiverecektim (18/1), bullāda < buralarda (18/13), ūraşır < uğraşır (20/95), sālām < sağlam (20/86), ōlum < oğlum (20/96), bālī < bağlı (16/30) ve (20/82), yōsa < yoksa (20/70), āmet < ahmet (20/107), tāsilli < tahsilli (26/2), sōra < sonra (15/2) vs.

7- Mudurnu ağzında Í sesinin kullanımı da önemlidir. Türkçe kurallara göre ince seslerle bulunması beklenen bu ses, bazan kalın ünlülerle birlikte kullanılmaktadır. Genellikle bir düşme veya ardından ve –lar çokluk ekinde bu sesle karşılaşmıştır: bullāda (5/16), bullāda (18/13), ollár (2/5), bullada (22/26), şullāda (28/14), dışallāda (28/45).

8- Mudurnu ağzında “ki” bağlacının kalın sıralı kelimelerden sonra kalınlaştığı ve hatta düzlük- yuvarlaklık uyumuna zaman zaman girdiği görülür: diyo kı (7/28), deyo kıun (1/82) Bu durum Günümüz Türkiye Türkçesinin aksine Mudurnu ağzında –ki aitlik ekinlerinin ki bağlama edatına tesir ettiğini düşündürmektedir.

9- Mudurnu ağzında hece yutumu, hece kaynaşması ve ünsüz düşmesi gibi ses olaylarından kaynaklanan ünlü uzamaları yaygındır: dūruz < dururuz (1/26), yīycīn < yiyeceğim (27/22), sōnadan (6/7), dutā < tutar (1/3), bōne < böyle (27/4), ōne < öyle (17/3), ōle < öyle (14/7), verīse < verirse (26/31), sōleyvēmīcin < söyleyivermeyeceğim (27/14).

KAYNAKLAR

- Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni 1997*, TDK yay., Ankara 1999.
- Banguoğlu, Tahsin**, Türkçenin Grameri, TDK yay., Ankara 2004.
- Bolu İl Yıllığı -1967*, MEB yay., İstanbul 1968.
- Caferoğlu, Ahmet**, Anadolu İleri Ağızlarından Derlemeler, TDK yay., Ankara 1995.
- Ercilasun, A. Bican**, “Türk Lehçeleri Üzerine”, Türk Dili Dergisi, S.509, 1994.
- , Kars İli Ağızı, TDK yay., Ankara 2002.
- , Türk Dili Tarihi, Akçağ yay., Ankara 2005.
- Ekincikli, Mehmet**, Mudurnu Kazasının Sosyoekonomik Yapısı, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 1996.
- Ergin, Muharrem**, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul 1993.
- , Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), TDK yay., Ankara 1997.
- Eyüpoğlu, Bedri Rahmi**, Dol Karabakır Dol, T. İş Bankası Kültür yay., İstanbul 2006.
- Gabain, A. Von**, (Çev. Mehmet Akalın), Eski Türkçenin Grameri, TDK yay., Ankara 1988.
- Gülensoy, Tuncer**, Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, A-N cildi, TDK yay., Ankara 2007.
- Gülsevin, Gürer**, Uşak İli Ağızları, TDK yay., Ankara 2002.
- Günay, Turgut**, Rize İli Ağızları, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Güresin, Sema** Bolu ağızı, AÜ DTCF Türk Dili Mez. tezi, Ankara 1960.
- Hacıeminoğlu, Necmettin**, Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK yay., Ankara 2003.
- Hayashi, Tooru**, A Preliminary report on Bolu Dialect o Turkish, Annals of Japon Association For Middle East Studies, No:2,1987
- , A Turkish dialect in north-western Anatolia: Bolu dialect materials / Tooru Hayası; with the collaboration of İsmail Hakkı Akyoloğlu, Tokyo: Institute for the study of languages and cultures of Asia and Africa, 1988.

-----, “Bolu İli Ağzının Coğrafi Dağılımına
Yaylacılığın Etkileri”, VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı
Bildirileri., Ankara Üniversitesi, 1997.

Kara, Mehmet, Türkmen Türkçesi, Akçağ yay., Ankara 1998

Karahan, Leylâ, Anadolu Ağızlarının Sınılandırılması, TDK yay., Ankara 1996.

Konrapa, Mehmet Zekâî, Bolu Tarihi, Bolu Vilayet Matbaası, Bolu 1964.

Konukçu, Enver, “Bolu’nun Tarihçesi” Cumhuriyetin 70. yılında Bolu, Bolu 1993.

Korkmaz, Zeynep, Güney-Batı Anadolu Ağızları, DTCF yay., Ankara 1966.

-----, “Eski Türkçede Oğuzca Belirtiler”, Birinci Türk Dili Kurultayı
1972, Ankara 1975.

-----, Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK yay., Ankara 1992.

-----, Bartın ve Yöresi Ağızları, TDK yay., Ankara 1994.

-----, Nevşehir ve Yöresi Ağızları, TDK yay., Ankara 1994.

Köylüoğlu, Okan – Nursel İkizce, “Mudurnu İlçesinin Biyolojik Zenginlikleri”,
Mudurnulular Derneği Bülteni, S.1, Bolu 2006.

Ligeti, L. (Çev. Tayyip Göbilgin) “Türkçede Uzun Vokaller”, Türkiyyat Mecmuası,
7-8. cilt.

Öztürk, Erol, Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı, TDK yay.,
Ankara 2009.

Sarı, Hüseyin, “İmparatorluktan Cumhuriyete Mudurnu Tarihinden Kesitler”,
Mudurnulular Derneği Bülteni, S.1, Bolu 2006.

Sarıbay, Selim, İstiklâl Savaşı’nda Mudurnu- Bolu – Düzce, Aydın Halkevi yay.,
Aydın 1943.

Titizoğlu, Metin, Bolu (Merkez) Köy Ağızları, DTCF Lisans Tezi, Ankara 1979.

Tekin, Talat, Orhon Yazıtları, TDK yay. Ankara 1988.

Tuna, Osman Nedim, “Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller”,
TDAY Belleten 1960, TDK yay. Ankara 1960.

Türkçe Sözlük, TDK yay., Ankara 2005.

Türkçe Yazım Kılavuzu, TDK yay., Ankara 2005.

Türkçenin Ağızları Çalıştayı Bildirileri, “Bolu İli Ağzında Belli Bir Dağılım
Göstermeyen Sözcükler ve Yorumlamada Sorunlar”,.(Haz. A. Sumru Özsoy-
E. Eser Taylan), Boğaziçi yay., İstanbul 2000.

Türkiye Ansiklopedisi, C.IV., Ankara 1957.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, C.I, TTK yay., Ankara 1983.

METİNLER

1	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MEHMET ŞAHİN (Yaş 67) FERUZ KÖYÜ – DELİCELER M ÇEŞİTLİ KONULAR
---	-----------------------------------	--

şinci bunu burdan ğavağ eletdig on metere felan ğavağ bi kere bóyle avac ilāzım oldu. oğlannan bi de bizim aĝrabā vā mustafā. dēdim oĝlum biz bişey kesmeyem, zabıt dutā, geli ormancılar dedim. adam amca, dedi şurda bir dikili ğuru var, dedi. şunu kesem de dedi on metere boyunda bunu ğoyverem dedi. bileder bi de onu ğoduğ aradan üç ğūn sonra geldi ormancılar zabıt dutdu. oĝlanla ikimizi de versin mi şimci mahkemeye. beni verseler ben ğorğmayom hani bi de oĝlan da var işin içinde ya. olay dönme bişey amma anladamāsan sen derdini. cezāyı endik çıkđık şimci. hākim dedi kin, amca, dedi ben, dedi oĝlanı, dedi aradan çıkardıyom dedi. ğadın hākimidi çok allah rāzı olsun çok iyiydi hākim. ben, dedi oĝlanı, dedi aradan çıkarıyoñ dedi şinci dedi saña dedi bi hafif yollu, dedi bi cezā gelir, dedi bunu yatırabilir miñ, dedi. yatırırırñ hākime hānım dedim. şinci orman muvazası dutuyo tekrar temyüs ediyo oĝlan da bu işin içinde var deye, oĝlan da mahkeme oldu. şinci yaylaya keşif geldi o yeñi daha çıkacak ki şinci orda dedikin hākim baña, dedi amca dedi şurdan bi ğadın gidiyo dedi. şu ğadını dedi, çağar gel de dedi burda dedi işte senin oĝlun olup ōmadıĝın bişey soram dedi. ben gitdim dedim ğadına, işte ismi ne, dedim. anam, anam, anam, amman, amman, amman dedi. ben dedi, beni dedi öyle işe soĝman dedi. saña layn ne yapacān idam mı edecēn? işte bişey soracān ğayrı, işde hani deyince köylüde pek ğadınlar bunu beceremezler. ğonuşmayı de ordan dedi, hākime dedim ha böyle böyle ben biliyoñ hākime hānım dedim. zāten ğadınlar ğorğuyo işte. tamam amca tamam, dedi.

- **ne oldu dava?** dava işde oğlanım şimdi mahkimede temyüs etmiş de şimci mahkime oluyo herhalde oña da mı cezā verirler ni yapālar, ya cezāsında diğilim de sicili var şimci sicil tağındıñ mı kötü.

oğlan petrolda çalışır boludā . güven petirol var güven petirol hemen bolunuñ bu tarafa mudurnu tarafına çıkışda hah işde orda çalışır.

mayııda, hazıranda çıkarız işte üç ay felan dūruz. hayvanlar merā gezer otlağda dē ağşamlın felan getiri geliriz. ğuyarız sapālin gene ğöyvēriz. yörüye yörüye gidē burdan ancağ. ya kotürüm felan ufağ bızağa felan olursa tırağtöre yükleriz, dırağtörnen remuğnan onnan eletiriz.

ğüççükken bizim bu yôğardaydı bin dokuz yüz kırğ dördde endik biz burraya, yôğardaydı. aşığ_yôğarı burdağı beş hānenin olduğı yer ğadā on sekiz hāne sığıyodu. o zaman hani hayvancılık felan yoğdı kın_öyle bişey. adamın en ğabadayısının bi çóft öküz bi inek olurdu. e şimdi bi hānenin o ğıñki günde on sekiz hānenin hayvanı kadar şimcik bi hānenin hayvanı var. o bağımdan yoğsam kırğ dödde buraya endik. kimisi yerlerine yaptı, kimisi meryaya yaptı. orlar kóyün meryasıydı o vağıtlar çoğunun. çoğı da yeri olan yerine yaptı o zamandan beri burda oturuyo.

- **askerlik anınız var mı?**

yok amcanıñ gidivē gelivē ğış. gidivē gelivē ğış. ağşam da haftada üç gün gece eğitimi yapardık. ğıra giderdim. nöbet değışdimeye gitdiğimiz zaman burnumuzdan ağan sümük bu ğadar buz dutardı böyle. vallāhi böyle bu ğadar buz dutardı. yarım saatda bi nöbeti değıştirdik. ben onbaşıyıldım. yarım saatde gidip

gelesiy ğadar burnumuzdan dutan sümükden akan buz böyle oldu. bu ğadar fenā bi meleketıdı işte orlar. yalıñız gene de öyle hastalanan da bi tane de olmazdı yav. yalıñız bi adanalı çocuk vardı pek dayanamazdı. onlar hani bizim burlā soğuk memleket olduğundan bizim bullā gene dayanırdık biz vallāhi onlar hiç kesinlikle dayanamazdı. bayıran cezası varıdı. sobayı orda yaqarlardı. oraya getirilerdi onlar. biz ne ğadar olsa ğarsın ayarında olduğundan bizim bullā biz dayanırdık gene.

suvari, atlı suvariydik biz. üç ay süvaride ğaldım üç ay sonra zırhlı birliğe döndü. havan bölüğündeydim ben. atlā ordan siirte gitdi ğarsda hiç at ğalmadı aşāğ_yôkar üç bölükde at varıdı havan bölüğü, birinci bölük, üçüncü bölük, ikinci bölükde bunnarda at varıdı. onlar da gitdi. oñdan sonra zırhlı birliğe döndü bizim zamanda da şimci de at belki ya var ya da yok. belki olan yerde vardur da çok yerde yokdur şinci. havaya ne beslesinler dursunlar beygiri.

- eskiden sohbetler olur muydu?

sapālin bi gitdiler mi yatsı namazına ğadar gelen olmazdı. iş mi vardı amcanıñ o ğúnkı günde yat ğayıb_ol. şinci şu çocuğun sırtında bı umur var. yav şinci bu oğuldan gelecek ya hayvan ğudecek ya bi iş yapacak. muhaqqak. umur var çocuklarda. yāni onlar da bizim gibi bi şey düşünüyor muhaqqak geleceğini. bizim zamanımızda tirekdör yok. mudurnuya giderken yörüye yörüye git, boluya git yörüye yörüye. pisiklet yoğudu şu köyde bē. ilk yedi ğişi biz bu kōye bi direkdör aldık ondan sonra baq şinci kōyün hepisinde direkdör oldu. yedi ğişi bi yere geldi bi direkdörün vallāhi içinden çıkamadık. irahmetlik tatoğlundan aldık onu da nur içinde yatsın adam çok iyiilik yaptıydı bize. ondan sonra iki kişi bi yere geldi. şinci hepisinin altında.

köy oyunları :

ye ceviz ğabığı oynarladı ye de mırık, başka ne yapacañ? doğuz tâne ğabık olurdu.cevizin ğabıklarını yarāladı o doğuz tâne ğabığın içine bi tene fasilye ğorlarıdı. kuru fasilye deyen işde onu saklarıdı. böyle bi tepsinin içine işte onu arayıp bulabilisen bulusun bulamazsan bu sayıya sayılırdı. öyle öyle işde

şey yüssük oyunu yüssük işte benim dediğim işde o. yüssük ğabığın altına şey ğonur dedimdi ya fasiliye, işde onu arar bulabilirse bulur.

düğünler:

bizim burlarda düğünler şinci mevlüt usulü. bizim zamanımızda davul zurnaynan oludu. davul zurna oludu. gidiver ğāri şindi ğonağa giriverēcēñ önkü büyükler, zāten çoğu deliydi ye, şindi ğonağa giriverēcēñ sapālin de yakına ğadar parıl parıl ederdi çoluğ çocuk duvarlā giriverecen işte bişeyden bağıdılarıdı. bi dönellerdi bi kilometre gidellerdi tekrar dönelledi. şinci o işde silah at bağam tavanlara herifin kiremitlerini ğırarlarıdı. işte onu da millet bıraktı da şimci mevlüt yapıyo.

bi tarihde boluda şeyde ğāvede oturuyon. ğulubaşlı mehmet deyinin oğlu vā murat tanırñ ben. zurna çalā. orda birisiynen oturuyo. yav deyo murada deyo ğun: benim, deyo düğün olacağ, deyo zurna çalıvermiñ deyo o da deyo ğun: ben filan yere söz vedim deyo. ē ne yapacaz ya deyo ben nerden bulucın deyo. adam ğıbrısçıklıymış o muradınan ğonuşuyo: e kimi bulacız deyo. o da deyo ğun: filancaya bi bağ deyo. yav ben şincik yannarına vardım. la dedim, siz dedim ğıbrısçık dedim hep dedim böyle düğün mü yaparsıñız, mevlüt yapan olmaz mı dedim. ya mevlüt oldu dayı dedi. üç kişi mevlüdinen gelin ādı dedi. vallāhi geliñneriñ üçü de gitdi dedi.

bağ o bağ sene oldu taha hatırımdan çıkmıyo bu söz benim allah allah üç tane gelin aldılar dayı dedi mevlidinen dedi, senin yaşıta bi çocuk, üçü de gitdi dedi

kaymakam :

bi tarihde bi ğaymakam geldi bizim yaylanıñ bi keşif var şindi ğaymakam iyi bişey yapıvercek bize allah rāzı olsun adamcavaz. boluyunan bizim dāvāmız var dereceören kóyüynen de ğaymakam bizim içün iyiliğe çalışıyo faķat hanım bunu anlayan yoğ. eski büyükler bizim ğaymakam bi iki şey yazdı da dilekçe yazdı da şunun altını imzālayın dedi kesinlikle imzālamañ dediler imzālamañ ğaymakam bizim aleyhimize çalışıyo dedi öyle düşününce ğaymakam dedi tevekkeli dedi burayı deliceler mahallesi dememişler dedi alayınız delisiniz dedi. o hesap pek de aķıllı adam da yoğ yani. başıñızı daşa vuruñ dedi.

2	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	ARİF OKUMUŞ (Yaş 72) CUMA KÖYÜ ESKİ BİR OLAY
---	-----------------------------------	--

yaşlanmışız. gitdik osmançavuşlarda bi öğretmen varıdı, biz okumaya geldik, dedim. siz on dört yaşıñıza girmişsiniz, dedi. gelirsenez dedi okursuñuz, gelmezseniz ben sizi dedi illa alıb da mecbur dutamam dedi. bi iki yıl tabi gitdik mitdik.

benim çocukluğumda o şimdiki zamanlar çok iyi, ne kötü günler geçirdik biz. şimdi en tavāfıma bi giden şeyler... okuzunen sap sürüyoruz, okuzunen çift sürüyoruz okuzunen getiriyoruz düveninen sürüyoruz. düven ne, bilmezsiniz siz. şimdi bi de onu yabayınan gucağa tñaz diyoruz ona inceldiyoz da saman yapıyoruz savur allah, savur allah, savır. onu çıkarıyoruz buğdayı şuraya, buğdayı şuraya şöyle temizleyoz, temizledik bi de yel esmeyivedi. üç tane tñazı bi gün yel esdi, çıkardık. birinden tohumluk yapacız dedik ayrıca yaptık ikisini bi yere gıtdık bayā toķca oldular, şöyle otuz beşer gırķar yarım. de bi de yorulduk dediler bizim peder falan açık yimek yiyem dedile. aķşamüstü emme. açık işte bi ğahvaltı gibi bişeyler yapıyoruz. kóyün görucusu geldi. “çıkdıñız mı, temizlediniz mi?” “temizledik.” “gılķan getirin.” o zaman bi ğara gılķan, doķuma gılķanlar var. şimdi gılķanı örtdü adam. dē oña da örtduk. buñlar ölçülecek, dedi. ölçülecek ğaç yarımda ğaç yarım az alınacaķ, ollár devlet alıyo ismet inönünün zamānı, bu. derken, buydayı, öşür, öşür. buydaydan derken örtduk şimdi örtduk sabāliyn ölçülecek şānici var burda bi a şānici o zaman için, o ölçecek ğaçda ğaç yarımını alıcısa alacaķ. bubam dedi ki, ğoca ğarı ē dört dene çuval al da gel, dedi. şimdi dört dene çuval getimediye üç çuval getidi. üç çuvalı ordan kendi zahramızı, gılķanı adam daş da ğodu. gılķanı önları aldık, kendi zahramızı çaldık, çaldık samanın içine kómdük. kendi böyle terler içine böyle ğan terlerimize böyle savır savır savır bi gün āşama ğadar o buydayları ed, bi de böyle oldu. üç çuval buydayı aldık samanın içine kómdük. üs yanımızda da bi ğomşu var o da arabaya ğodu okuzlerin arabasına evine eletiyo ne ğadarsa o çok almış herhalde derken oñun araba, öyle okuz arabası gidēken ğacur ğucur eder, siz bilmezsiniz onları. o şānici oñüne durmuş. la bu arabaynan ne çıkarıyorsun de demiş. ısmayıl, adı ısmayıl, ne ya o, la adam kendi zahrasınan o öyle deyince şānici, bişey diyememiş.

geçmiş gitmiş evine boşaltmış. bi de mahsúlleri ğaldıdık, harmannardan çıkıldı. herkes zahrasını dibe tallaya indirecek orda hambar var hambara teslim edecek. arabaları ğoşduk ókuz arabalarını elâlemin dört çuval, bizim beş çuval. biz az çalmışız, biz az çalmışız. şimdi bizim peder dedi ki, yahu çalma deller oña, çalma sağlama. aşāya gideyoñ o bñke endik ben ufağ deliñanliyim, şöyle o ókuzlerin o şeysine biniyoroñ ókuzlere ...

oña bindik ben ókuzleri getiriyoroñ şimdi bizim peder demiş ki yāhu demiş elâleminki demiş dört çuval filanca da benim ayarımda, demiş ondan sonra bizimki beş çuval demiş niden böyle demiş işde dördüdü, üçüdü, beşdi derken mıhtarınan orda ğapışdıla. mıhtar bi ğara ğatırda ğamçıynan üzerine yürüdü bizim peder de erkeğidi bıçağ ni göstermiş herhalde. saña sordururuñ varınca, bilmem ni yaparñ la ben de kendi kendime bir hani ufağdım bişey mi olacağ kı diyorum bi de hambara vardık, hambara vardık, teslim etdik orda o mıhtar bi iki yamırdadı emme kimse kulağ_asmadı o de burdan da bu k_oyden de bi hoca var o da gitdi bizinen o da teslim etdi böyle hoca da tevātür hoca yāni şöyle haram maram yimez emme şimdi üç kilo buyday noğsan geldi hocanın bolca verdiler üç kilo buydayı borca verdiler deliceli salih efendiden getiriyim dedi delice vā o salih efendi varımışdı orda namdar evelden ondan alıyım geliyim dedi. yola ğoyuldu. hoca gidiyor emme la çevirin dediler. üs yanda bi temek vā dedilē, bağ hocaya da hırsızlık yapırdılar, üs yanda bi temek vā, temekden git dediler üç kilo ğadar buydayı al, adam hırsızlık yapacağ adam mı? gitdi ordan üç kilo ğadar buydayı aldı. ben bunları gördüm bunnar aklıma geldikçe ne gidi günlermişdi diyorum.

3	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	RECEP GÜN (Yaş 68) FERUZ KÖYÜ DÜŞME HİKAYESİ
---	-----------------------------------	--

deyildi ya açdıydı hava o gün güzeldi ya. mıkdar endım, endıdım, endıdım da yav herkez dedim, sığırılā dēdim göyuyo dedim, bu dedim bu de enim da sığırılā alın gelin artık dēdım hani. diyom ya iri ufağ iki üç şey vā sığır. sığırılāı gūder bizim burda millet ē şey tallalāda ya ābi nası düşdüm bilmem ya. yóğardan top gibi èndım ámmе zeten canım vallahi bōle bu size gonusduğum gibi bōle sesim müsüm çıkmadı ya. kendimden görğdum buraya geldim éve, allahın bildiğini sizden saklım mı, hanıma dedim ki benim işde deminden dedim iki benim var ya büyük_oğlanın adı cemaleddin. cemaleddine bi telefon ediyim uşaklar gelsin benim durumum pek iyi déyil dedim. hattā şunu da dedim, hocaya dedim, bizim imama çığırıven baña bi okuyıvesin dedim. ben kótü oldum yani kendim bayā kótü hissediyom. oñdan sōna allah razı olsun size de oña da hoca geldi burā bi müdded sōna. ya recep dayı dedi, sen bırak okumasını moğumasını da dedi hazırlan da dedi ben seni dedi, takşisi var hocanın, hastaneye alın gidin dedi. tamam gitmiycek oldum. bizim hanım dedi sen nipiyoñ dedi ya. gağ. burda hoca beni takşiye atdı. ābi oraya vardım. burdan şu diş gağ gadar yürüyemeyen yā. vallā yürüyemeyon yā. hoca beni sırtıynan şey etmeye eletecek o işlem yerlerine. içerden bi gadın hastanenin içinden bi gadın görmüş bizi. o oyle uğraşıkana hoca beni yav dayı dedi niye òle uğraşıyoñ dedi yā, o acilin arabaları var ya insanları daşıyoñ git sen içerden bi araba alsana dedi. ondan sōna hoca allah razı olsun size de ona da gitdi, içerden araba aldı geldi arabaynañ beni olacak işlerin her adaya arabaynañ daşıdı. bōle işler geldi başıma dayım.

yā ilk vardığımız zaman orası acil olúyo ya şey_eddiler bizi hemen girer girmez oraya yatıdılā bizi o sedye mi diyolā ne diyolā ondan sōña bi iyne yapıdılā iyneyi

vurunca onların bi diynenme odasında diyōlā, dayı dedi gid şurada biráz yat dedi.
hocaya gósterdi.

4	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	PEMBE BOZBEY (Yaş 88) HACİHALİMLER KÖYÜ SERBEST KONUŞMA
---	-----------------------------------	---

bi yaşıdaymışdı. ondan biliyorum ben o zaman kim ğafa kağıdı alır kim ne yapar hani şey almazlarımışıdı. ondan biliyorum ben bu yıl tam doḡsan yaşına girmişim ben.

nice günler ğödük, nice, dağlara beşiğ_iken aletmiřlē, ninem altınları şöllara ceviz şeylerin dibine kömmüş. sandıkları k_ömmüşler toprağa, dağlara ĖaçıldıĖında iřde Ėemiřler şeyler evleri řey etmiřlē. öndan sōra cumāda endimiřlē yüzē diynek vūdulā o pelevena ne, yüzē diynek, eşidirim ben o damad dedem Ėavura yāsırdı. hocalığ yapmış orda. Ėollānı çıkarıverilerimişdi, bacakları vurulac_iz da aylığı alıc_iz diye sel gibi ağardı, řey deyidi lafını ediveridi bize. ordan iřde öle öle d_ini bir uğruna Ėalıřdım, hocalığ yaptım, onlara namaz Ėıldıdım aylığı alac_ın diye Ėolumu ne Ėıķarmadım, dedi rahmetlik.

işde yaş girdi Ėayrı yüze giriyōr bu yıl. hamdi deyivēdi onu da geÇen. anam dedi, altı sene ödu, dedi. ondan da bi yaş hıraymışımdı ben. ordan biliyom ben.

oķumaya gitdik böyle t_ālim derslerini şorda oda vā hoca. biz oķūyoruz t_ālim derslerini. cendermeler geldi, yasağ_etdi bizi. benim emsālī adamlar ne vardın. bunnar taha o zaman yoğudu benden en az üç dōrt yař hıra. iřte Ėayrı nineler dideler öldü. hepimiz bōle oğlan eve yōķarı ev yapıverdi, yapıdık hepimiz. ben bubamdan yer de verdim oğlana. hinci münibisinin de ötiy beri gidiyırız civciv buluyellā biz de

burda azıķ kendimize. cāmi de yakın varıp geliyoruz birbirimize hani dargınlık murgınlık yok da bakiyellā arada hani gidip geliyellā.

5	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	ALİ BOZBEY (Yaş 79) HACİHALİMLER KÖYÜ DEDESİ ve ASKERLİK ANISI
---	-----------------------------------	--

bunuñ da dedesi olur benim de anamdan doğru dedem olur, göca dede hisarlı hacı mıhdar dellēdi, hicaza varmışlar, olláda biz bilmiyoruz. burdan ánkaraya gitdi. ben o zaman yed_sekiz yaşlarındayın. ondan sonra beygiren gitdi. o zaman vesayıt mı var? onun damadı varıdı, öldü, mıstafa iSminde oraya pımuğ vermiş. derken arabacılık beygiren arabaynan ta o balıkesire varmışlā bubamınan bunun eniştisi, benim bacanağ oluyor o. pımuğ getirmişler balıkesirden ankaraya, pımuğ vermişler o da eskere gitdi. para ğalmış orda o para da o zamanlar yahudiler hesabında şeyler var ya onlara vermiş adam. seksen yaşında dedem beygire bindi bi acemi beygire gitdi burdan ankaraya, beygiren vardık. bi de emiceniñ burdan kúsemden doğru kesdirme yolunan gitdi. bi de sekiz on gün sōra ölüsü geldi. kúsem kúyüne gelmiş, orda hacı arkadaşı. varmışdı hacı arkadaşında orda odada. ben odayı çok severdi odası varıdı burda, odamız varıdı. orda ben demiş odada yaticın, odayı çok severin, evinde yimiği filan yimişler işte ağşamdan yatsıdan sōra odaya gitmiş, yatmış. sabāliyn bi de geç, kalkmadı filan. bi de bağıdılar orda mefāt etmiş, odada. para da cebindeymiş. adam parayı ankaraya varınca adam, böyle bağımış hanı seksen yaşında, saç, sağıal, ēhtiyar, la demiş bunun parasını verem bullāda ölür mölür, baña şey olur, başıma şey olur deye adam parasını vermiş. ordan cenāze, dedem benim dedem ahırı gitmişler de ye benim anamın bubası oluyo hani, anadan dedem gitdi ordan, ben bilirim, aldılar geldiler beygirlerinen. beygir arabasıynan cenāzeyi kúseme burdan şimdi araba gider de o zamannā beygir arabası da gitmezidi.

askerde vurulma hikayesi:

buraya izine geldim ben. burda da bi ğomşunun düğünü vardı. mudurnuya gitdik. işte böyle bir cümertesi günü, dünkü gün, cümertesi günü beygirinen tebi o zaman vesayıt beygir. ötden geliken yanımda da gençden bi çocuk benden ufağ ik_üç yaş ufağ on altı on yedi yaşlarında veyahut da on sekiz yaşlarında. ben yirmi yaşımıdayın o zaman yirmi, yirmi bir yaşında, düğünde de dabancaya fişek mişek

aldık bazardan geliken. ben hayvanla o benim yanımda yörüyor çocuk da. yazılar diyorlar, onuñ beri yanında orda işte gece ben beygire doğru dabancayı çıkardım. baķam atacak mı? şunu bi puröve edem filan, iki sefer atdım böyle bu elimle üç fişek varımış boruda. fişegin biri boruda ğalmış. bi de böyle elimde ğuyarķan patladı. burdan ğurşun burdan deliyor ilikde ğalıyor. kemiği deliyor ğırmadan. kemikleri ğırmadan nasıl deldiyse, ilikde ğalmış. işde hastaneye gitdik boluya, ordan beni askeriyye, birliğime ğönderdiler. orda istanbulun haydarpaşaya ğönderdiler. orda teKrar izmire geldik filan. izmirde doktor, iyi bir doktorudu hikmet şahin iSminde ismi de hatırımdan çıkmaz, beni bi muāyne etdi, bakdı filime. amca dedi saña dedi iki ay, iki ay veya üç ay, yalan sığmaylım, benim bacak az bi şişlik var biraz. sızısı felan yok. harmanda dindi, hafif bi zorluk veriyór kendime. doķtor bey ben dedim boludan geldim bizim yanımızda şey yok bu bacak dedim bu ğurşun sonra mora baña bi iş çıkarır felan bişey yapar mı, yoğ_usa felan dedim. yok dedi bi şey yapmaz benim ağzımda daķma dişler var, hep beyazları madendir, aynı o ğurşun bunun şey madenden dedi. hiçbir şey yapmaz, iliĝe enmiş, dedi. yok tabi sen bilirsin, eyer bunu alma ehtimāli varsa ameliyedinen, ben ameliyed olurun yāni dedim. yad baķam dedi. yaddık eme hastane ğalabalık dē temsil ben ğırķ ikiliyim, ğırķ üçlü, ğırķ ikili, ğırķ dördlüler de ğelmiş, ğalabalık. askeri hastane var, orda on beş ğün yatdım, emme bacağm ēyleşdi. topallık felan ğalmadı bi de o benim ameliyad ğünü bi taha muāyne etdi, bi bakdı, asker dedi, debdili hava verdim gitmedin, dedi. şimdi bi hafta izin verecin doğru askerliğe dedi.

6	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	NACİYE BAKIR (Yaş 73) ÇAĞŞAK KÖYÜ GÜNLÜK YAŞAM
---	-----------------------------------	--

tek başına ben variyn. hastayım da bi senedir bacām kimisi dēyo yarım çatlaq, kimisi dēyo çıkıq, kimisi dēyo işde şōle. işde ekmeği ellere yaptiriyoz, çamaşırları, giyecekleri ellere yıkadiyoz. işte iş anca burayı yıkada çıkıyoñ, anca bi yidiğim bulaşığı yıkayon. işde o işim.

benim beyim var da o da işe yaramıyo. geçen sene bi araba çiynediydi onu. hinci şu kâdarçık bi ağâr kaldır, hemen beli salar, bacaklarına başlar saçma damarlar buradan. şurdan şöyle dolu araba geçti. öldüydü de sōnadan canlandı. araba geçince, bacaklardan goÇÇa araba geçer de şey galır mı? sōnadan sōnadan ünlen yanın sallarkān, su içiriken, kimisi dedi, su içirilmez, ölür iyice, sōnadan sōnadan işte hep al ğanın içindeydi böyle hep, her tarafı. işte sōnadan bi can gelip canlandı. yaşıycak günü varımış. işte bi iş yapamaz, ağâr ğaldıramaz. şöyle daha yiğid, şöyle daha yiğid, deliĝanlı gibi yalıñız iş yapamaz.

nē yazıyoSuñ yāni Sebebi ne bunun?

7	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	NİYAZI ve SANİYE GÜLEN (Yaş 73) DAĞYOLU- KÜSEM SEL ve KURT
---	---------------------------------------	---

S. GÜLEN: ekincik kıyü vā ordalarımışdı bizim dē nesilde olanlā ebe dede nēyse, ondan sōra orda bi şānı öldümüşlē óndeñ harman gākđı mıdı, şānı, şānı delleridi.

N. GÜLEN: zahrayı çıkardıñ mıdı hemen gelleridi.

S. GÜLEN: óndan sōra neyse, öldümüşlē adamı, öldürmüyün gāçmışlā bu memleketa. gāçmışlā her iş için bulmuşlē gāçmışlā biri ó başa durmuş, biri ó başa dē bi de ünnēlerimişdi. işde bi ilāzım bi şey oldu mudu, filanı gótürivē bize.

N. GÜLEN: gāzanı getirivē, çamaşıra girecēz, çamaşıra dē ünlēlerimişdi. var mıymışdı gızım yokmuşdu işde.

S. GÜLEN: en o buraya gelenlē o zaman şey yapmışlar. yer yurt Sahibi daha çok goñmuşlar yāni onların çok. evelā olanların. óndan sonra neyse burayı yurd edinmişler gāyrı kúsem demişler gāyrı

N. GÜLEN: zengín olanlar ēyyi yēlerni zabadmişlē. bi derenin içine gōru dē hacımanlā var mesela orda ēvi gāşın başına yapmışlē ötede hacı osman varıdı ora da gāşın başına ēvi

S. GÜLEN: bizim bura mesela sel ağzı. orlar sel geldi midi geçen sene dedeyle ikimizi toparlayıb gididyōdu sel

N. GÜLEN: hele bunuñ kafa çıkıbdurudu sāde selin içinde.

S. GÜLEN: ağaç olmāyıldı ağaçdan ben gollarımı doladım ağaç böyle şer küt küt küt

N. GÜLEN: afurun iki tarafı da avırmış da patladı bi yan bi yandan patladı, bi yan bi yandan. benim burama çıkđı sel. eşşeğ bağılyadum eme anam nası bi sel? a bu sel nerden gēdi? samanñıñ üs yandan gēdi dama girdi sel, gel diycek ne? dede beni gurtar di gel. la bi de bağıdım gāFası çıkđı selin içinden o zaman işde ben gōyvēdim kendimi. nē’radıñ sen, arkamdayıdı hemen yāv. eşeyi bağılayıp çık.

S. GÜLEN: sen nē’radıñ? yiyib içicēğmiz varmış işde.

canavar:

canavar gelmez mi yav üüüf. ğızğórdüm boyuna davara gitdim de bi şeye gitdük de bayıra. davar, canavara gece görmemişiz davarı canavara ğırdırağoduğ davarı işde otuz davar ğırmış canavar. aşâdan ğızğördükden kóylüler diyo ku, kúsenliler davar deyá leşi bi arabalarnañ çekiyolā arabalarnañ deyá birsi orda ağladım ben işde. davar tükenivēdi sandım. la bi de ağa geldük çayıra saldıķ. çayır āmadı davarı. ne ğadar berākatlíymış. la dedım ne ğadar berākāt. arkadaşım bayramın babası varıdı. day dedim ben bu davar tükendi Sandım dedim. bu davar ne berākatlíymış dedim ayrūkana. ayrıyoz parçalıyoz ğayrı . yüzē, ikişer yüz, efendime söylüm, böyle bayıra git. diycek ne, ōmaz mı canavar? ellerim dolu nē uğraşdırdım bi şapırtı ğopdu bi de baķdım canavar. hay allah belañ vėrsin beni de mi ğórmüyoñ dedim işde kópek mi vā? tüfek de yōķ, nerde tüFek? tüFek mi vardı? şindi her taraf tüFek. diycek ne işde böyle böyle.

8	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	İRFAN BIRAK (Yaş 80) HACİHALİMLER ASKERLİK
---	---------------------------------------	---

askerde şeyide dört buçuğ_ay durdum. allāhım ğabağulağ, toğadı vura vura ğabağulağ dedilē. o biçim, o biçim. he he. o biçim çok teşkilātı nepacañ? şu ğaryolālā istanbulda üç ğatlı. şimdik öğsürüğe dutulduk. öhö deyince ğaryola ediyor, öğsürennē aşā ensin diyor, Ö ğadrōla vā bōle iri iri adamları bırakmışlā aşā ensin. öğsürmicen emme imkânımı vā. öğsürük geliyor. aşā eniyorsun, bi yandan bi bu yandan. ondan sōra şōle şōle. la bi çık yerine. gerisi gene o öğsürenne şōle araları geziyoru canım nēlē nēlē. askerde dört buçuğ_ay orda eritdilē bōle erirdile Ö biçim askerliğim ōleydi. yirmi dört_ayda gedim. ondan sōra şeye gitdik. ğırķ üç ayıdı askellik, yirmi dört oldu. yirmi dörd ayını dolduran sürēsiz izine diye ğōyvedilē, ğēdik. askerlik bitdi. işte bu ğadā. tālīme gidedi tālīme asker. bōle istanbulñ tam içinden gidiyor. şeyi yanbaşında şey subaylā da vā. sol, sol, sol deyince patır, patır, patır şey yapıyellā. ayak uyduramıyēllē hani. allahım, aşāma de ikindinnin gedik. hep bōle bize ğaldırın inmiş elleriñizi yōķar şōle . allah sizi inandırısın bōle vuruyollā.

9	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	SEHER BEYHAN (Yaş 63) ÇEVRELİ DEĞİŞİK KONULAR
---	---------------------------------------	---

hiçbi şeylê yapmadım. anca girivê çikivê ireçber değimiñ, çoluğ çocuk baş göz edeceñ ya hep eliñden geçiyo yavrım niypacāñ? gēdim geleli hepisi saña bakıyo o bostanıñ vā, ordan sōracım malıñ vā, ineğiñi sağıyoñ, samana gidiyoñ hepisi saña bakıyo artık. ha süt yapmayoz gelir sütÇü alı gidē. yapmayoz kim yapacak? yalnız ĩysan.

eltin var mı?

yaah, vā da daha yani billikde dēğliz. hiç gēdim geleli bi ġaynınam ġaynatam vādı başka kimsem yoğudu. iki de görümcem varıdı. biri bunuñ anasıydı biri de şeydeydi. süvekōyden, tembellēden. işde başka yok hepisi bu. nerde rahat olacak yavrım, çoluğña çocuğña tasalanıyoñ, odun götürecīn, öteberi yollaycīn çoluğa çocuğa deyen hepisi tasalanıyoñ. işde nıpacāñ çocuğum, ireçbel diğ mi yavrım niysine nēy ġonuşacāñ?

baş senebaş gēdi ōdu

- ekimören köyüne gidiyor musun?

giderin. ābim vā, gelinimiz vā. uşağları vā. giderin. ben gitmedim de buğası gitdi. bizim inek bızaladıydı, bayramın birincisi günü. onu da göğüsleri hep patladı.

- uzak mı ekimören?

yōk, ciğarañı yak, söndürmeden varısıñ. he ne vā.

bayram eskisi eskiden de böyleydi hincik de öyle. he eskiden davullu zurnalı bizim kōçekler de varıdı. yāni çok bi şeyliydi bizim eskiden. eme hincik düğün yapan yok kı saloñ dutuyollā ollāda yapıyollā. deñişdi tabi.

hincik bayramlāda gezeriz, pilav bişirirle. ordan gidē öte kōyde ötte mahalle vā, oraya gideriz, bi ġún oranıñkı olu, bi ġún buranıñkı olu, bi ġún namaz ġılınır işde ōle ōle bişēlē olu.

10	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MUHSİN BEYHAN (Yaş 63) ÇEVRELİ KÖYÜ FINDIK TARIMI
----	-----------------------------------	---

Ḳóyde ekinlik, fındıklığımız vā işte, vallā anca onların haḳından geliyóz. beş altı inek vā. (fındık) çok bakım isteye, çok, çok. sulamak pek istemez ama ğazmak, içini ayıtlamak, temizlemek, Őnlā birez sorun. Ḳóylerde iklim deñişikliği vā. fazla da olmúyo yani. bak bóyle dolu emme.

- **nasıl topluyorsunuz?**

İysan buluyoz. iççi buluyoz hē. topluyoz işte faḳat satamadık. bildi seneki fındık duruyo, bu sene ğaldı. para da yapmayo şindik. işde duruyo baham elimizde.

- **ilaçlama gerekir mi?**

ilaçlama gerekdiriyo da ben ilaç yapmáyom. e işte yapmadım. taha ben yapmadım. biraz bağkura para yatırdım, bñdÇem müsait ğēmedi. üç dörd dene oğlanı evermek de şindi bi tene taha vā oña hazıllanıyoz. ecük para tutarsañ anca öyle haḳından gelebiliyoñ böyle her bi şey yapmaynan olmuyo yani. bi tene taha vā şinci evlenecek.

11	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MUSTAFA SARICAN (Yaş 80) GÖKÖREN KÖYÜ (ELMACIK BÖLGESİ) KUTULUŞ SAVAŞI
----	---------------------------------------	---

yapmadığımız işlê gāmadı, bu zamanı dutduķ taha hālā yaşıyoz. yaş doķusan beş. yiğen hanım.

bu kōtū yunan vā ya. bi ğavur öldüremedim buña yanıyorum başka bişey dēğil. on yaşımdayıdım o zaman ben. yalñız acılarını gōdük. gēdi bizim bu toprağımıza basmadı. ğavur basmadı. saķaryadan yōķarı geçemedi. bozuldu nehāyet sürgün oldu, ğırıldı, cehenem oldu, gitdi, ğayboldu.

- **Bolu’da bi ayaklanma olmuş, onu biliyor musunuz?**

onu hatırlayamayan. yalñız ben o zaman kúçüğüdüm. iğnecilēdeydim taha ufağ_idim ben. amcama benim, delā hüseyine dediğimiz, öz amcam benim, oñun evine bi adam gēdi. silahlı bi adam emme abatdan gēdi dedilē, orda onu dedileş. bu nēy gēmiş? erzaķ almağā toplamağā kōyden ordan gōndēmişle bi atınan. neyse, çocuk değē miSin, evimizin arķasında bi ğaş vā bizim, iğnecilēde tahsin hani hacı varıdı ya bizim onuñ eviniñ yanında ğaş var ya depe, o depeye o depeye gitdik çocuklā. ne ğadā çocuk varısa topladıķ, ne ğadā. amcam o adamınañ oraya gēdi samannıñ önüne, samannıķ vā bizim orda, samannıķların önüne dikildiler, biz de orda ğaşda duruyoz. bi adam gēdi silahlı. orda ğayalā vā böyle büyük. ğayalān ónúne otdu, tüfeğē ğodu oraya, biz seyrediyoz. uşak değē mi? amcama azalladı, çekil ordan, dedi. o oturan bizim yanımızdaki silahlı adam. amcam çekildi. ordan ayrıldı. adam ğaldı böyle tek başına. silahi patlatdı adam, mavzeri. patladı herif yıkıldı. yıkıldı ama tekrar otdu. iyi seyrediyoz aķlım başımda benim. çocukluķ, bayağ yōķarı fılladı. adam tekrar otdu böyle aynı, bi daha patlatdı ğurşunu, adam yıkıldı, uzandı, canı çıķdı. bu seFer amcama çağırdı. amcam kenarda eme dikilipduru. ben amcama da atar dēyi ğorķuyoñ o zaman da. amcam geldi, amcamı azalladı bu adam. at bunu dēdi. üzerini aradı ama o adam, vuran adam hemen yarışdı, üzerini aradı o adamın. nem, kürtmüş o adam. değēimenbaşında, beykōyünün üstünde değēimenbaşı deller bi

Ḳóy vā, ordanımıṣ kürt. abaza tarafından vurulmuş adam. abaza tarafından. işte hanki şeye dayandıydı da ordan şey_etdi, abazalara dayanmadı, başkasına şey_etdi, ondan adamı vardular orda. nehayet, nehayet adam amcama dèdi ki at bunu dèdi. samanlığa başka bi uşaklar falan vardı çocuklar dutdular, bacaklarından sürüyerekden samannığa koydular. bizim samannık da çatılı. bizim üzeri açık, biri yapılya saman. çekivēdilē oraya. fakat қоқу boyadı o memleketi, қоқу boyadı. amcam oraya ғаş арқасы дериз,орaya bi mezer қаздырды, oraya atдық. aradan zaman geçdi. işte ne ғадā geçdi, dört sene geçdiyse, onu hatırlayamayan, zaman geçdi, atatürk tarafından insan ғafası toplamaya başladılā muhtallar, kelle, ғafa. bu sefer amcam rahmetlik onu ordan ғafasını aldı. toprağın altıda bi ғafası ғalmış yalıñız. onu teslim etdiler ғafaları. her muhtállık bi ғafa vermesiymiş o zamanda. muhtar aldı, gitdi, nereye eletdiyse onu bilmeyon.

burda hacı mustafa var, ötü yanda, mahallede. hacı mıstafa da abaza tarafıymış o. abazaları hep buraya toplamış. ңıғıртtırıyo yānı ғорқудан seni öldүрiсin дeyo, ғурşunu dayayo, түфеғi, seni öldүrecin, sen bizim tarafa döneceksin. ayni parti gibi. velhāsılı o zaman hacı mıstafa ne ғадā adam topladıysa yardımcı yanına, alahnanın başına bi depeye otumuş, gölcüklü hüseyin çavuş vardı rahmetlik, yaşlı adam, çavuşumuşdu askerde, hüseyin çavuş, bunu da meyan, o da topçuymuşdu askerde. bi top ғōymuşlar nerden buldularsa top. oraya ғurdurmuş o hacı mıstafa, hüseyin çavuşa. burda bi şehir var desiñler demiş. hiç aklımdan gitmez, odalāda ғonuşularıdı. burda bi mudurnu şeheri var desiñlē demiş. tam işte musallaya mı bóyүк cāminin yannarına mı atacañ bu mermiyi deyi hacı mıstafa ғumanda ediyo yapmasa, eme yapmamış gene adam. ғonuşuveridi hüseyin çavuş rahmetlik. hüseyin çavuş ғалқар da mudurnu şehreñe top atar mı deyo kendi kendine orā atar mı imkanı mı var. hüseyin çavuş ordu tarafı, imkanı yok. mesela buraya atacıysa Sobaya dey başka yere dutuyo namlıyı. atmış gerçi eme fakat onların dediyne... nehayet hacı mıstafayı aldılar, almışlar mudurnuya o çete zamannarında. yer mi yemez mi? mudurnu şehri neresi, burası mı veyahut da alafna mı, veyahut da abazalān şeysi mi? böyle çok dövmişler mudurnu da onu. onun için işte hüseyin çavuş oraya eletip de mudurnuya

top atdıldığıнын uçun ne ğadā sopa yedi ki nehayet öldü herif, ğaķmadı. aylarca yatdı durdu.

benden yaşlı kimse yok bulláda. bu memleketda bu dört muķtarlık var ya bu dört muhtarlığıda hiķkimse ķalmadı be, ben variyn.

iĝnecilēde gene o hüseyin amcadan ayrı bi amcam taha va bayram amca. onlar da askerden geldiler o zaman onlar gitmedi. o, davar aldı amcam hiķ aķlımdan gitmez, onun davallárını gütdürüyolar bańa. harman sürenin altında harman seki va bili misińiz ki? onun altında orman var. ormanın içinde de bi tárla va. biz de davarıńan beri yaķadayız anadolu yaķasında. yanımda da bi ğadın va. yaşlı başı insan. ordan boyuna ıslık ńalıyo o asker ğaķaķ mı, eķkiya mı onu bilmeyoz. eylenin dēyo bize eylenin. eylenin biz davarı nası aldıysaķ, ikindiń sırasında getdik ķóye ğorķu belasına.

o zaman daha harp bitmediydi. bu yunan harbi bitmediydi. iĝnecilere asker yıĝıldı. orda hareket ediyo bizim asker buraya gelecek yāni bu tarafa geldi netekim geldi ema oraya geliyor, namussuz, gavur abazalā pusu yapmıřlā, istikamları varıdı. ora istikamlara giriyo, bizim askeri mesela beriden gidiyo öńü ğapalı ya onlar da öteki tarafta istikamlarda basıyolar ğurřunu bizimkilere. askere basıyo ğurřunu. ne asker ğırılmıř orda, ńok. bizim askerimiz. nehayet ğaķan ğaķıyo ğalan bizim bozuluyo, ne yapacaķ? geldile, iĝnecile emme asker yıĝıldı, bu sefer asker gedi faķat top yok, tūfek yok ań, susuz, iĝnecilere ğazanları ğodular. ğazan topladılar. ğaravana ğaynatdıłā, öte beri topladıłā, yaĝ, yoĝurt, yiyecek, ińecek, ńamaşıydı, ńarıĝıydı, ńarık bil misińiz? ońlā ıřķarpın idi o zaman da. ńok ğünlē ğōdük. bu topraķ öpecek topraķ. bu topraĝımız bizim öpecek topraķ. yāni neden derseniz ğavur basmadı, haķaret etmedi bu aķdeńiz tarafına ńok iřler etdi. neler yapıdı bu aķdeńize neler. o ğadın mı isteń ğız mı isteń böyle ińerim yanıyo arķadařlarım varıdı askerde onlar ğonuřur da aĝlālarıdı.

12	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	HASAN YAŞAR (Yaş 78) ELMACIKDERE (HACIKÖY BÖLGESİ) HAYAT ÖYKÜSÜ
----	---------------------------------------	--

ben çocukluğum bilhassa ilköğul devrem innecilere vādım geldim. ordan başlayam. kúçüceydim. çamurda çökekde birinci olarak ilköğulu bitirdim. ondan sōra babam hatim_ed, dedi. ondan sōra inadına fakiridik, inadına fakiridik. askerlik çağı geldi. askeriyeden gēdim. bu evi yaptırdım. çoluğ çocuk yetişdi. bu sefer çoluğ çocuk oğutma şeysi geldi. elimde bi hüner yok, bi aylığım yok. dağlarda uğraşa uğraşa uğraşa onların dördünü de oğutdum işte allah kabul etsin. hepsi de benim, allah sayesinde, benim sağlığım sayesinde birer ekmek sahibi oldulā. ondan sōra evermesi çıktı. onnarı evlendidim gene annimiñ terinnen. şimdi de onun şesinde yaşıyorum elhamdülillah. hepsi de baña gitme memlekete deyōla, fağat bura da sekSen senelik vatanım. hani guşun hesābı. bura baña bi cennet geliyo.

13	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	BAGİYE ARIKAN (Yaş 76) İĞNECİLER MANİ
----	---------------------------------------	---

ántarisini dar bıçdım
ateşine ben düşdüm
ne dālıksız başım var
asker oğlana düşdüm

14	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MAKBULE ERDOĞAN (Yaş 82) YİĞENDERESİ KINA GECESİ
----	---------------------------------------	--

evel gidēdik, yaylaya eme şimdik gitmeyoz. here yayla. onnañın soğuk suyu yeter bize.

tomruğa gidēdiñ. odun edēdiñ satādiñ. eveli motor yoğ_u du şinci şinci çıqdı motōlā şinci. eveli baltıynan gidilidi. el desderesi oludu bi şōle, öti yandan sen dut, beri yandan ben dut, hörül, hörül, hörül, kes, kesebīdiñ ğadā onu.

davul zuşna getitdiridīk, yapardıķ. ğınada gene işde ğadınlar oynardı, şeyderdi. şinci artıķ adamı da bir ğadın da bir, artıķ hepsi bir.

eskiden toplasırdı ğadınlā, toplastılā mıdı, ah perdelerni örtin, erkeklē görmesin, ōle dellerdi. bōle ğız bubası da ēvini bōle dolanırdı. yani gençler ihtimal gōzetley miyo ķu deyi. şinci o ādetler ğāķdı. tef çalālādı tef. tef çalālādı. ğadınlar türkū çağırırdı. ğıñna yaķālādı. ağla, gelini ağladılar bi ilāhi sōlelleridi. şeker dağıdılarıdı ğına evinde. gelin alma gelir, bindirisin. eveli bōle araba yoğudu. beygir, beygire bindiriverisiñ, gidēler. onlara sūs daķālar, tōre daķālarıdı. süslēlēdi.

15	KONUŞAN DERLEME YERİ	HÜSNİYE OKUMUŞ (Yaş 70) ELMACIKDERE
	KONUSU	GÜNLÜK YAŞAM VE MANİ

ben adım hüsniye okumuş. yaşım bayā da atmışa vādı ōdu aylığ_alıyez ye atmış beş aylığı veriyellē bize ōndan sōra sıķortayı yazmadılā.

atmış beşi bayādır üç sene oldu, işte üç senedir alıyom. işte az bi şey ama idāre ediyoz. nıpan? işte bi oğlan var mudurnuda biri de ōlūvēdi oğlanlamin. dört çocuk ķaldı. onlā da gelin boluda. birini everdik taha üç tanesi duruyo. oğlanlan gızla gelinlik bi de benim.işte öyle öyle bi de imranın gızı vā. o da gelin olacaķ. onu da nişanladık.oğlanla araya işte ileri geri sığıra gidiya, başka, hayvanları güdē.

sen bu köydenmisin?

evet ben buradanıyn. amcamın oğluna vēdiler beni çıkāmadılā. ben de burada ķaldım. işte göca insanlā da ōldülē. immanna anam falan ğayınnam varıdı. onlā hep ōldülē. kimse ğāmadı.şurda evimiz varıdı, depremde yıķıldı.bu evi de satın ādık yedi milyara satın ādık şu dē aşāķı ev var ya o adamdan ādıydık. işte yeni yaptıramadık velhāsıl kendimiz de biraz fakiriz, yapamadık. bir iki sığır sıpa vā onlā duruyo. onlā ineklerine üç inek vā. işte ben ne yapayım sığıra gitmezsem yemek filan yapıyan, ahırnı süpūrūn, bostanlara giderin, kelem getīrin işte ōle ōle inerin, gelirin .her türlü yaparın dolma da yaparın,  orba da pişīrin keşkeg de pişīrn pilav da ne istēsen.  ay may i ēsen buyur.

-Değişik yemek ne yaparsınız?

işte dolmayı şeyinen bulğuruna göceğinen ğarıştırın,göce deriz bulğuru olū ya onnan pirincine ğarıştırız haşlarız. kelemlē haşların, dolmayı sararın. ne güzel ōlu işde.

börek yaparın, patedisli de yaparın, peynilli de yaparın. yazarın güzel, incicik siniyi yağların ō sininin üsdüne gōzelce dōkerin ō şeyi bi tā yazā bi tā ğorun. ōle ōle güzel börek yaparın. baklava da yapādım emme şinci ğayrı yapmayon eskisi gibi ātūķ vaķıtlā geşdi.

loğma yaparın. hamırı yuğurrun bõle dört tene yımırta ğatarın. acık işme Soda, maya derken bi güzel loğmalā yaparız. bayramlāda bõrek yaparız. buyrun, gelin, toplaşın. sõler emme şinci ğayrı bullāda õmaz şınası hinci deyemen ben. beni şuraya yazıyallā baqsana aylık bağlācaqlā menemme.

deyem baķam:

e ah manici başı mısın, cefāhir daşı mısın?

ayda bir mektup göndersem cebinde daşır mısın?

uçun ğuşlar, uçun silaya doĝru, selam söyleñ

baççelerde pırasa,

dallarına ğar yaĝsa,

ĝızlar ĝocasız ĝalsa,

oĝlannara yalvarsa.

aman işde çok derdik emme şindi yapamayon ğayrı eskisi gibi. yapıvēdim iki üç gene. siz de saĝoluñ allah rāzı õsun.

boççaları filan hazıllādık, ceyiz hazıllādı işde bi tek herşeyin adam elbisesi, geceliĝi bilmen nesi, ĝıraveti filen hebsini hazıllādılā.

16	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	SELAHATTİN DEMİR (Yaş 79) 100. YIL DÜĞÜNLER, BİRİKMELER, KÖY
----	---------------------------------------	--

DÜĞÜNLER

goyunculuğ yapıldı, davarcılık yapıldı, inekcilik yapıldı. işde ö pancar padedis sōradan çıkdı, elliden sōra ekmeğe başladı. başka bişey dēcemiz yok. şu düğünne gideridik, oynarıdık, zıplarıdık, silah atarıdık. şindi düğünnēmiz öñünden düğün okunduğu zaman temsili ğaracağaya çiftlikte düğün vā gidecēmiz zaman kōye bi mum verilleridi. mum dedikleri şe, şeker diye yoğudu ö zaman mum. ördan biz hazıllığımızı yaparıdık. gelüken on, on beş, yirmi deliğanlı efendime söyleyin, işde silahımızı alırdık. dabancamızı alırdık, bıçağımızı alırdık, yāni adam öldürmek filan değil. ırakımızı alıdık, şarabımızı alırdık, gideriz düğüne. kōyüñ yanına varı vāmaz yakınaşdıq mıdı silah atarıdık. davul gelidi, ğırnatasınnan zurnasınnan bizi alırdı. halay çekeridik, oynarıdık. temsili sabāttin hocanıñ evini bize ğonağ verilleridi. ördan yirdik içeridik. işde davulculā fasıllı gelileridi. başlarına bi adam görevlilleridi. şura yaylajılañkı, şura çavuşlañkı, şura bostancılañkı sıralı dolanırdı bōle işde ö tip yaparıdık. gelin_almaya gideridik, gelini getiridik, güvey ğuyarıdık, oynarıdık. tam sabālin dağılır gideridik, ālem kōyüne dağılırdı.

yok öle bi şey bilmiyon. gelin geldi midi gelin enerken güvey damat geli, attan endirir. ğurban kesēleridi, davarı varısa davar toğuşusa toğuş. bastırılıā öndan sōraqı geli, yōkarı çıkā işte ğānını doyuru. yatsı ezanına ğaynanadan gelen yemek tepsisi işde balı, baklavası, eti, ekmeği dēken önat ğayrı damat dediği zaman gelniñ gettiği yemek beraber yicekle. öndan sōra işde olacak işde bōle.

BİRİKMELER

birikme tutarıdık. geclē haftada bir akşam bi dek ketiridik. başımızda bi aklı başında eski başı derdik uña din dersinden veridi, işde ğayfe nası içilir, ğāfe nası taksim edilir, ğāfe nası, çay nası yapılır, misēfire nası hizmet edilir, temsili öri ğēdiñiz zaman ğāve vēdimiz zaman bōle ger ger gidecēñ. efendime eñ baştaķı en

yaşlıdan başlıycāñ. öndan sōra cığara iççeğ zaman hemmen burda çaķmak mı vā hemen alacāñ bōle kömürü cığarasınıñ külü dōkülmesin deye cığarasından verecen. hızzmatdı yāni, sıra sıra hızzmat ettirilleridi. ğonuşurduķ işde öndan sōra oynā, türkü adam ne varısa yir, içē, dağılırdıķ.

aķlına gelen, bi şeylē annatırdı tabi. vallā oyun oynarıdıķ işde şuraya digilirdik bōle. birisiniñ gözlerini bağlālarıdı, düdüķ daķālırıdı şey üreye. şışt dedi bōle arı kim ğādıysa ebe ö olacaķ. önda didüğü nerde bulacāñ gözleñ bālı kimiñ cırt öttürüse öra dönēsiñ. cırt burdan öttürü ördan öle öle oyunnā oynarıdıķ. ebe oyunu oynarıdıķ. gözleñi bālarıdıķ ğulağından birisi dutarıdı, burundan birisi dutarıdı. önu arācaķ, bulacaķ bişeylē yaparıdıķ.

YERLEŞİM YERİNİN HİKÂYESİ

günnerde şindi yaşlandım ātıķ. ğayrı yirmi dōrt sene muķtallığım vā. bu kōyü ğurannarın içindeyim. bi arķadaşınan berāber ğurduķ. beş mahallemiz vādı bizim. önuñ da üç mahallesi varıdı. imam yok, sırtmaç yok, cāmi yok, öte yok, beri yok, vatandaşlık bōleydi. bi araya getdik, yetmiş doķuzda mürācat etdik ö bir arķadaşınan tapu isķan müdürlüğüne. sekiSende ē sekiSen birde işte ihāleye çıķdı. bu kōyü ğurduķ burıyı. elli beş hāne benim, elli hane ö arķadaşını. işte bizim eskiden ğır cāmimiz varıdı burda. ğurtlā, bostancılā, cumā namazını, bayram namazını ördā ğılarıdıķ. sōradan bizim bostancılara bi cāmi yapıldı. yapıdıķ yāni, eski cāmi yeñledik yāni. her köye bi imam vēdile. oķul, eğitmen varıdı bizim ferahlā mahallesinde, ördā oķuduķ. çocuķlā boyna öraya vādıķ ğēdik. öndan sōra ilğōķul yapıldı bostancılara. beş mahallenin çocuğu öraya topladı. geliken kimisi ayaķķabısını ğor gelidi. mahalleden bi saat ara arası vā. ğırk beş daķķa arası vā. kimisi işte köpek ğōdü, aman canavar diy, yicek diy gesgeri gidēleridi. anası bubası getürüdü. yağ ğış yağdığı zaman işte ğayrı biz ğoñşulā çocuķları evlere getiridi, idāre ederidik. epde sabah oķula yollarıdıķ öle zahmet çekmekten zāten işde ğurtlāda bi imam varıdı ğayrı. bınnañ mahallesinde ürlē diyodu. bizim bostancılardan bostancılā mahallesinde bi cāmi varıdı bi de altta bi okul

varıdı.  rda s radan i de buraya gelincesi sekiSen d rtde g dik burıyı yelle dik. devlet yapıdı. evleri yirmi sene emme biz d rt be  senede  dedik, yirmi sene eletmedik. yirmi bir seneye  indi b da devlet yapıdı c mimiz v .  u da eski c miyi gene   c mi id re ediyo. i te bostancıl ,  utl  mahallesi, y z nc yıl yapıdı emme m h r yok. y ni m h rde y z nc yıl deye bi  ey yok. bostancıl  mu tallı ı,  utl  mu tallı ı.  indi burda i imiz iyi,  o  sul  birbirine iyiyiz, muhabbetimiz iyi.   Femiz v , ba  kalımız v . toplu bi haldeyiz. i de ge imimiz iyi, ge inip gidiyoz. h  iyiyiz y ni.

17	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	NAZİLE DEMİR (Yaş 70) 100. YIL KUMASI
----	---------------------------------------	---

ğayınnama fiyen iç danışmazdım. Őna aba nıpacız, şunu şöyne edem, bunu böyne idem dē. ğardeşdi ğardeş hiç ortak demezdiñ.

bizi bu ğadā bi řey yapādıķ. yo, yo, yo, yo hiç űne kesinnikle. ne çāre allah iřte űmrüne, derdine bi devha leyle derdi. adım nāzile de leyla. allah baña bi řifa vēse iyi űsam da ortak geçimliĝi nerde annāsiñ bi, derdi. emme cenābı allah vurdu şamarı. ben iyi olmam bu dertden derdi. ha tekim de iřde ğurtulamadı. emme ğardeş gibi geçinirdik. hiç hiç ğayınnama señ řunu yapıñ demezdi. aba nıpacız filen řeyi filen yap dē, filen yere git. zāten eviñ yöneticisi oyudu. ğayınnama filen ana böĝün filen yere gidiñ, feşmen yere gidiñ, böyne űnnarı, bi kereydi. emme allah iřde aldı etdi. ortak geçim bizdeyidi. on doķuz sene yanayana ğādıķ da ğardaş hiç gören bi tıķırdımızı duymadı. baña nası geçiniye, bayā geçineceñ ğomayaydım ğēdim. mecbur geçineceñ çoluķ çocuk űdu. bu ğadā bu iřde.

18	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	FATMA DURMUŞ(Yaş 90) BOSTANCI DEĞİŞİK KONULAR
----	---------------------------------------	--

soyadımı bilem̄icin. haqqı soyadım nasıl la? soyadım durmuş, durmuşmuş.

d̄iv̄ec̄edim yānış olu diye demedim.

Günleriniz nasıl geçiyor?

iyi geçiyo yarum.

Size kim bakıyor?

ōlannā bakıyo.

İki oğlunuz mu var?

he, he iki, iki. ebiri güççük ō aşālāda.

Gelin var mı?

vā, vā hebisi vā bende. be ōlan, gelin ēy ğapıdan girsinnē. torunnā ne dolu. vā, vā ğız çok. birni vēdik, biri evde dēbatı baq. daha anna işde, gelen gidiyo yavrim, nēpacañ, nipecañ?

Dışarı çıkar mısınız?

oturuyon, çıkarın, gezinirin bullāda gezinirin yavrim. bacağılāmda acık vā. bacağımıñ birinde ırç ırç ediyō. dünya bu dünya aha dünya ah şunnara baq. efendi gibi baqıbatılā emme āciz ğāman. hepsi de düşēle üstüme. hele haqqı yere otumaz baqıyomuñ diye.

19	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	HAKKI DEMİRTAŞ (Yaş) BOSTANCI YAŞAM ÖYKÜSÜ
----	---------------------------------------	---

şimdi ne olsa memleket biliyomuñ mu? merhileñ başında bunnā kesim yapıyollā. dedi ki, memed ābi kulaqları cınlasın, bizi dedi, şeye çıkarıvē dedi. benzin, ekmek, bēgire sardık. yoķar dereye çıkdık. la bişey goķuyo dedi. la neme lāzıñ eliñ çaķmağı. bizim ğafa çalışdı hemen şeyi bülledim. eğer öle omayaydı bēgir köyü de yaķacıdı. vallaha yaķacıdı şimdi hayvan ğurtuldu mu bu yanna gelecek. nere gircēk? ahıra gircēk. işde bişiyle ödu dē ğavır dē yıllar ödu canım. ğoca sabri varıdı Örda olan.

esas hayır, ormanpınar. he delimollulādan. señ olan bilmezdir bēki burayı benim buraya gedimi. atmış yedili de nādir. he evet dayısınıñ. siziñ kóyüñ ğarşısında, dodaraz esas ismi de sen bilmessiñ ğaynatañ bilir. eskiden tuturazıdı, ğavur ismiymiş sōnadan çeviridilē ormanpınara. eskiden tuturazıdı meselā sōnadan çevirdilē ğavur ismi deye şēddilē. öndan sōna ormanpınara çeĝürdülē. bi ğaş tene vā yāni öyne kóy deĝişen kóyüñ ismi yāni. şurda uzunçam varıdı uzunçamı şey yalamalā varıdı yalamaları uzunçam ğodulā. çeĝürdülē deĝil mi öle ömadı mı he uzunçam ödu ó da yóķarsı.

üçden terk. yeter üçe ğadā okuduĝuñ dedilē. tamam dedik biz de. davarı güdeceñ dedilē. o zaman öleydi.

ilk septe burdura gitdim. ördan polatlıya gēdim. baķ hele öllāda bi şey ğonuşdular heralde sōle baķam başķa. işde örda yatdık polatlıdan askelliĝi bitirdik, gēdik. iki sefer ğan vēdim. bi albayıñ çocuĝu ğosĝoca alayda beniñ ğandan başķa ğan dutmuyo hoca. ördan beni polatlıdan bindirdilē anķara ne hastanesiydi o askeri hastanesi ya gülānede ğan vēdik. ördan gesgeri adam bize ismini falan vēdi emme bizde kaķamı vā. çobannık vā bizde. ölüm, bi işiñiz olacaķ olūsa dedi bu şeyi, adresi unutma ó zaman aķlımızdan çıkdı zāten. Sobanıñ kaķadıvē Sobayı be.

reçbelliğinen yavrim bizim işlê. hayvancılık vâ. padedis pancar ekeriz biz annıyo muñ? çalışırsañ mükafatımız vâ çalışmazsağ yok.

iki dâne işte biri burda kabadayı biri de bu. bizi burdan başka yeri ğabul etmez dayısınıñ. anca bura yetiyo bize. sabahattin hoca da gidê, dönê, dolaşır buraya gelî. yüzüncüyılı, ne yapsın. tarihî yavrim tarihî ema inşallah düzelir be. evet ğayınvâlidem. Onuñ oğlu istanbulda hoca. otuz beş senedir cāmi hocası yani. gelinimiz de ōrda. gelinimiz de salıçavuşları bilisiñ şayelleri, bilmez. ōnnañ ğızı üş dene çocuğu vâ. biri oğlan ikisi ğız. yō dört tâne. üç ğız, iki oğlu vâ. şey bi oğlu vâ. cenābı allah çalşanıñ mükafatını veriyo. adam iki milyar para alıyo şindi hacınıñ ōlan bizim.

yaşlılıkdan ğārî onuñ soñ yılları başında da ğayırık. işde ne bilîn ğımıldayıp durū.

başka māceram davar gütdük yavrim biz. onun amcasınnan berāber şeyinen rāşidinen biraz davar gütdük epiy.

ne annadam aklımda bişey yok ki ya şindi. zaten türkün sōnadan gelū hoca.

20	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MEHMET BALBAY (Yaş 74) BOSTANCI YAŞADIĞI BİR KORKU
----	---------------------------------------	--

şindi şöle bişey ōdu. aqdaşdan birinnen döğüşdüm ben. adamıñ adamıñ ğafasını yardıq. genşlik dī mi? nacağıñ kütlesinnen, baltaynan, kütleSimizi ğaldırdıq, oduna vırur gibi vurduq. ee siñir basmış demek ki. adamıñ ğaFa da delindi. adam yatdı. neyse adamı bekledik biráz da ayaklarına vurdum. nacağıñ sapınnan falan kannanır dedilē. āzı morardı. bullā morardı. köpük yığıldı, ölme derecesine ğēdi. ayakqabıyı çıkādıq birez de ayaklāna vurdum çoraplañ üzerine. bi saat ğadā durdum, bırağdı, davar da gitdi. uzak yüğsek bi yerlere gitdim. aşā yōkarı ōndan beş yüz biñ metre aralandım. bi noktada ōnu görebileceğim bi noktaya sığdım, oturdum. ōraya ōndan bağıyon. ō noktadan baqāқан adam yatıyo. böyle yatāқан adam şöle etmeye başladı. ğafa burdan aқан ğan iki üç metre böyle bayır odundan ğan toprağı cizdi, gitdi. iki metre ğadā mesafeye ğan gidiyo. şöle bi etdi. şöle ettiğini ta ōndan seziyom ben. bin metre yerden görüyon. ben böyle duruқан duruқан duruқан şöle etdi, ğağdı adam. böyle edēken falan dengeyi sağladı, eline bi sopa aldı, burdan yürüdü tımaraqtaş tarafına, ō taraftan ğalan gitdi. e şimdi bunnā bu adam beninen, ō zaman genşliğı. bunnā amca çocukları ğalabalıqlā. ğaraelle ōnnā, sen bilmeñ lāzım, eşref_ağagili bilisiñizdir. bunnā ğalabalıqlā e tabi ertes gün ali ağa ğēdi, bubası bēgirmen. bizim beş altı tene köpek burda. hovvv ettilē güneş doğāқан siyah bi hayvannan ğēdi. ünnedi: eyyy ehmed_ağa. ğoyt dedi bubam, camı ğaldırdı. yüsek şurda bi ev varıdı. ōndan ğaldırdı, durdu. ali ağa buyruñ, geliñ. ya olan işden habarıñ yok mu senin dedi. ne o böyle oluyo, falan dedi. la yāren hayrola ben bubama der miyin, döğüşdük der miyin ben. bubam beni döğē. ōnnā, ōnnā her gün ğāveye ā endikleri zaman bereber oturulā ğağalā. yav ha senin çoğun ha benim çocuğum ha bemki yaralanmış ha senki yaralanmış farkımız ne, dedi bubam. iyi eddiriz, götürüz doğdurlara. sen böyle ōduna rāzı mıñ, değıl. ben de rāzı değılin, iyi eddirem. dutdulā. vāsita nerde? beygir hayvannınan iki saat, ikibuçuk saatlik yol, mudurnuya götüreciz, sālıq ocağına ō gün

için. götürdük, götürdülē. ne davacı odulā. bubam tabi arkadaşlā götürdülē. ōndan sōra adamı yetmiş gün hastanede yatdı. bir lire günlük hastane parası, çok para yetmiş lira dutdu. bubam parayo ödüyor para vā para. düğen sür paranın üzerine. hakikī samīmī sōlüyon bak vā ō zaman. bu tımarağdaşın, ğurtların, hūsamettindere, yalamaların banğa paralanı bubam yatırıver. muğdar gelir yāren işde beş yüz lire lāzım, üç yüz lire lāzım. köyün parasını toplayıncā ğadā baña on günnüne, beş günnüne der, bubam parayı verir. para vā bubamda. ōndan sōra velhāsılı bunnādan şimdi bubam dedi ki, seni bi gün olu adamlā seni öldürecek döğē demiyo da öldürülē seni deyo. ben belaya giriyo, ğarağola gitme yok. bubam ğarağolu bağıyor. ōndan sōra hākime işde adamını buluyor. biz döğdümüz kār ğalıyo. döğüşü de ōrendim bi parça. el tedikliği seviyor. evelā vuran ğazanıyor. çabık vurursan, çabık pratig olacağsın. bunnarı ōrendik biz. öldürülē seni. beni vazgeçsin gibisine. bubamın başğa çocuğu da yok. ne ğız ne ōlan, bi tek ōmuşun ben. yüzlü, şımarık. ōndan sōra ileri geri ğorğuyoz. değirmen vā bizim su değirmeni. ō değirmende ōrayı bekle. tabi müşteri yok değirmende. ōrda yıkıp gidiyo hayvannan getiriyollā, üğüdeciz. akşam üğüdeciz. adam sabah gelib alıb gidecek. değirmen dönüyor. değirmen dönēken ğapı, dış ğapı tağırdadı. hiç ses yok. tıkırdadı ğapı ve diñliyo şimdi. ğapının şurasında şōle bire şerid çağılı, şurdan şōle şu ğadā. biz sürgü deriz şōle sürgü süreriz ō. şimdi öte taraftan ō aralık vā ye, bundan fazla tahtanın aralıkları ğapının. şimdi burdan çağının ğırığınnan ettikçe süren ger geliyo şōle, santım santım aynı bōle geliyo geriye. tıkr tıkr süren bitiyo, benim canım sıkılıyo şimdi. silah götürüyōdum. silah oluvēse ğapıya hizālācın. ğapıya açā açmaz tağladacın ben. istēse bubam ōsun. bildim yok ku kimin ōdūnu. adam ses vemeyō. şimdi bu süren şu ğadā ğādı, bi ğarış ğādı, dört barmāk ğādı, işde ğādı, bitdi. süren açıldı deyon ben şimdi. hırt hırt etdi ğapı şōle etdi, açıldı ğapı. ğapı açıldı. şimdi ōtten beri geliyo adam. benim oda vā. odanın içindeyin ben. şimdi ōle avlıdan ğēdi. şimdi ğapının bōle basmāya başladı.

aklımin erdiği ğādā parı okuyyon. dē ōrada bi nacaķ vā benim. ūindi ōrıyı geķemiyon
 ğapının aralığından ğapılā aralık ūindi ō nacağa gidecīn ōrdan gŕr silah atā diye
 gŕķuyon, beni vurur deye. ōraya da gidemedim. durup duru ūurda ōū ōū bi lamba vā,
 yanında. ğapı bi açıldı emme çat dedi ta geriye vurdu ūŕle. ūu ğadā bi el gŕdüm. elini
 çekdi, ğapı gesgeri vādı yerine gene. gēdi atıyo burā ūindi. yaah desek yalan olur
 baķın ne ğadā heyecannı oluyo ūindi. ŕle durup duruduyon tekrar ğapı bi dağa açıldı.
 ūu ğadā bi ğol açıldı. ğol meydanda kimse gene yok. ūŕle ūŕle bi çıķdı, bizim ūurda bi
 ğoñuūu vā ō. elma yiyyo. ohhh, kendimden geūdim ya. silah ōsaydı vurmamaya
 ğābili yok ō adamı ya. saf, ağıllı bi adam olsa seslenir ya. ūindi ōrda iki dane elmanın
 iki dene ūaķadı yimiū, sabālin gŕriyon. dıū darafda hem ō ğapıyı ğurcalıyor, hem
 elmayı soymuū ķaķıynan ağzına atıyor ōnu yirken de ğapıyı ğurcalıyor. geri geri
 sŕreyyeni ğurtarıyo. ōndan sŕra le dedim bu āūam silahın ōmadına ķoķ dua et. yŕsa
 ben seni ōraya vallāhi yatırıdım. yā baķ hele, seet ğaķ deye soracın. la sehet iki, tam
 gecenin yarısı. ben gec_ŕdu deye ayıūını gec ŕdu deye vaķıfaķdaūa gidecek.
 tımarāķdaū diīl, berkine diīl, yuķarkı aķdaūa, tımar aķdaū, vağıvaķdaū. ōraya gidē,
 ōrda bi ev yapacāğmıū, ķalıūacāğmıū. gece ŕdu deye ayıūığına baķıyo, sabah ŕdu
 deye ō çıķmıū, dŕnmūū uyķu sersemlēne gēdi te bu da taha dēğildir taha dēğildir
 derķen dēğimende bu adama seet sorun dedi. ben seetsiz durmam, ōña sorun demiū.
 la a gŕzŭ kŕrolası, burdan bi ūnne baña dedim ya. e gŕķdun nu, gŕķdun, niye
 gŕķun dedim ya, ben ōña gŕķdum der miyin. ben ō ğadā mı ağılsızın. yok canım,
 niye hiķ ķekinmedim bile, dedim. ben zaten duyupdurun baķam niyapacaķ ki deye
 dedim bekliyon ben seni dedim. emme sen gel baña sor. ciğellēm āzıma gēdi benim.
 nēyse bu gitdi. ōndan sŕra āūam davardan gene geliyom. bubam deyo ķu mutlaķa
 emme bi ğŭn sŕra emme on ğŭn sŕra emme bir ay sŕra emme altı ay sŕra, bu adamlā
 aķdaūlının adam, bunnā biri biri seni mutlağa ŕldŭrŭllē diyo. vay āzına ben ūindi
 dedim ki, buba dabancayı verisen davara gidecīn yŕsa vemeSsen gitmēcin. ūindi

çiftaynen gitmēcin çiftayi ben daşıyıp durulu mu, ağır şey. neyse, bubam şey yok ya mermisi yok, mermi alıvēn de ō hafta unutmuşun, mermi almadını unutmuşun. ertesi haFta gitmen, kesinnikle gitmen davardasa. taha dabancaya mermi gelecek derken, bi āşam gene gitdim. bi duman çökdü āşam, āşam ezanından eveli, şöle görünmüyor yani iki metre yeri göremeyon. davarı zor görüyon. çalı vā falan, davarı ben yoldan getiriken şöle bi yolağdan ormana sabdı ōrda davara devamlı duz daşılara, daşı var, duz dedimiz bi yer olur, davarcılar uğulur ōle bi yersi, niyse. ōrda şimdi ō da öteki mahallede yaşlı, atmış yaşında, yetmiş yaşında bi adam, kendine mālīk değıl, çolağ memet dellē, ğol acık şöle ğavriğ gibi, şula ōle bi adam, yaşlı, uyku, gideken de uyur. dikili dikildi gidēken yolda gidēken uyur, yüreğı uyur adamın. çalıya varı, dolaşır, düşē, bağ, uyuyyo. gözler bağıbduru. gidēken önünde, farg_etmez, ō çalıya dolaşır düşē. ōle bi adam işde. eşek binē, sözüm ōna, oduna gelir, benim davarın yörüdiğı yere, sabağdan gelir. biráz odun yapaya falan, hazıllamış eşşek bālī. aqşam ezanı oluyo. taha sarıp da gitmemiş adam. ōle kendine mālīk bi adam değıl yāni. saramaz da belki de. düğün, davar ōrdan şingır şingır gelince ha bu şeye memed ōlana çağarrız, benden için, beraber sararız. āşamnin beraber gideriz kóye diyo. şimdi bem ğorğum ötekileden ğorğuyon yá, şindi bunnā gün olu ğıstırır ğıstırısı er geç emme gündüz emme gece seni ğıstırillā deyo bubam. sālām bırağsalā iyi emme bırağmazlā diyo, öldürüllē diyo. devamlı ğorğuduyo bubam beni. neyse şimdi öööyyy dedi ağam, ō sırada işde ōle diyceğı dutuveriyo, eeyy dedim, tam zamānı dedi. eh hah tam zamānı deyince, bizim şalter atdı, aqdaşdakilē gēdi dedim ben şindi. tuh ōrdan dere vā, dereye bi düşēsın, davarı mavarı ğodum, burıya ğaşdım, gēdim ben. ğapıdan patdağ girdim, bubam şurda ğaykılıp duru şöle la nōdu? bişi ōmadı. la davar? davar filan yerde. üç dört kişi vā. arğamdan ik_üç el silah atılā, dutturamadılā, ğaşdım ben de. ha bu sefer ğurtatdırmışsın. bu üç güne sōnaya vāmaz, gene ğıstırillā deyo bubam şimdi. ya başka bi adam ōsa biz şindi ōsağ nası olur, gidem bağam şunu deriz,

ğākarız. adam ġākmoyo yerinden. bu ġadā mı merhemetsiz bu, deġil. şımarıġız ya, beni ullādan ũrkūdün deye ũraşır devamlı, yōsa ō adamlāñ geleceġi yok. ōnnā bubamınan arkadaşlā. ōdu bişey, senin ōlun, benim ōlum, benim ōlum, senin ōlun deyollā biribirlene. ō adam beni daġda geli ġıstırır mı ō gün gününde bizim ġafa çalışmayo ōña. neyse ġaġdık. bi de bi misāfir vā, ō misāfir de ġaġdı, bi sopa da misefire vēdile derken evde bi enişte vādı. bi sopa ō ādı derken bem zāten kendi sopam vā. bubam çekedi ādı çekedini şōle ellendi ōndan sōra dabanca bu da ādı şurayı şurasına şōne soġdu. mermi yoġudu. çıġdık, yörüdük şōle şurda oġul vā. oġulun ũsdüne vādık. demin nādillere vamişsıñızdı heralde. ōnnarın babaları olur, dedesi olur nādirin. ismalaġa şindi ō da davardan geliyo. ġayrı bi de ōna ũnnemiş aşāġdan yakınımızdan ō da geġiyo, köye geliyo. la memed ōlan ũnnedim emme davar mı ġayıbetdi, ne yapdı, bi tā sesi kesildi deyo ġoca memed. ge şu eşeġi saram deyo ismayil_aġaya. ismayil_aġa eniyor, eşeġi sarıyollā, eniyollā. davar dikiliyo, ġaranıkda yörümüyo davar. eşeġi de çekmişlē, davarı da yörütmüşlē, ikisi de dangıl dangıl dangıl ġonuşup gelilē. eee biz oġulun ũsdüne vādık. davar saġıya yaklaşdı. ōnnan kōye ormandan eğri yanna dōru, ismayil dedi bubam. buyrun āmet dayı. la bizim davarı gördün mü, nerde, dedi. yav siSin davar dedi, isbir çamında, duzluda bekleyo. heralda davar bölmüş, davar aramaya gitmiş menemme deyo. dedim silah atdı, üç dōrt kişi vā dedi mi bil hani yalanı sıyıttırıp dūruz biz. bubam baña ġanā mı? ō ōrdaġı adam haaa, halbussaġı annadı bubam planı. ō adam ũnnedi, bu aġdaşlılā deye ġaşdı dedi. peki saġol. siz de saġolun, ehmet dayı dedi. yanındaki kim dedi. la yanındaki kim? memet dayı dedi. eşşeġinen dedi, işbir çamına oduna ġemişdi dedi. memed ōlannan sarıverecēmişle, heral davar aramaya gitmiş. ō yok. yenden baña ũnnedi. ben gedim de beraber sardık eşeġi dedi. bizim yalannā hep meydana çıġdı. bubam ōrda dikildi, döndü, hadi gidin, davarı ġovun, gelin, dedi. gitdik, bi misevir bi enişte bi de ben, üçümüz gidiyoz. ben hālā tā şōle bakınıyon iki tarafıma, vā diye. ayın çotuġa ġırġ gün ũrmüş dellē, bi söz vā hani. ben hālā ġorġuyon, yakayı ele vermemek vā. döġmek çok basit, ġırıp yarmaġ çok basit de düşmanı ġütmek çok zor.

ğolay bişey diğil yani. davarı burda yatırısam gidip değ örda yatıyon. bu ğadā hesablı gidiyon. ōndan sōra işde ō olay da ō şekilde ōdu.ah hoca bilü, bi dā sorma ğayrı, demen ğayrı yarayabiliyosa dediklerim ne iyi.

21	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	ABDULLAH ASKAN (Yaş 83) ÇAMURLUK KÖYÜN ADI VE YERİ
----	---------------------------------------	--

yē işde, nīpbatisñız, gene çalışıyo muñ yōsa?

ıııııııı be, şükür allaha işde, ayağımız geziyo, gözlē de biraz ağıllaşdı.

apdullah aksen. sekiSen, sekiSen de acık yokarı, ufağ yazdırmışlā. sekiSen iki, sekiSen üç var.

ıreçberlik yaparız, başka niypacan? arpa, buyday, fiğ, yılaf da ekerdik. şimdi Önnar ğalkdı. fiğ falan da arpa, buyday ekiliyo, hayvannā yir.

ōle yeşil biçēsen yir de yetişince şēdirsen denesini alısan Önu da değmende üğütür hayvannara verisin.

e işde hebisinnen beraber olur Önnā.

fiğinen yılaFı yazın ekilir. şeyden sōra. ötekileri güzden ekēsin. arapayı, buydayı yazın ekēsin yulaFı yazın ekēsin, fiği de yazın ekēsin mard_ ayında.

sulama yok, allah sulā.

çok yağmaz burda. bu ğırı çok yağış dutmayo. burdan dolandır, bu ğır açık ğalır. burda hastalā çamıra girerdi burda. bi çamır varıdı çayırdı. üsdü bōle sararırdı Ördan çamır alıllardı. aynı mezar gibi ğāzasın, Önun üstüne ataşı yaķāsın, Öra fırın gibi ğızarır. Ö çamırdan atāsın parı da su ğōyāsın, bi ğarışdırısın, duvállara bōle çarpāsın. sıva şey gibi badana gibi bōle. Öndan sōra hasdayı ğōyāsın içine. e çok fayda ederidi. yani romatisme olannā falan. hiç yörüyemeyeni, yörüyelek gideni ben ğōdüm yani gözümünen. bōle şıfālı bi yeridi. günde on beş, yirmi ğişi gelirdi bu çayıra. Öllára hep bōle mezer ğazılırdı, mezer gibi. şimdi doķdur da çoğaldı, fen de çoğaldı. çamır bitdi, şimdi de Öllá hep battal ōdu. zamanında Örayı Ö büllendi bōle şetmişlē, çatğı yapmışlē ağačlā, çatğı bōle. Ördan alıllardı çamırı, sōra üzeri sararırdı Önun da petorol vā, deyollā burda. faķat emek ğorumaz, az, deyollā Öndan mı şıfahydı? ne bilem ben.

gēmedilē de gōmedim ben. besbelli gēmişlē de az deye rapır duttulā besbelli.

ben bilmeyon ķu biz ocukduk.  zaman öldüğünde biz on iki yaşıımızdaymışızdı. millet bayā da çok zöldü. aklım eriyō millet çok zöldü. hālā bubam bi iki tene resmini getdi, duvāllara aķdı. biz yoķardaydıķ da  zaman yuķarda dağın dibindeydik. rdaydı yoķardaydı.  yoķardan bi bölünme yapıdı. ķoyün üstünden dağ bölündü bōle. yoķ sudan mı bölündü işde yarılma yapıdı. bōle ķoyün üstüne ğayma ūetdi. ndan sora bizim muķdar dilekce vēdi, buraya inmeye ğarar vēdik. işde  indik hükümet bize parı yardım verecēdi.  zaman ūē ıķdı, intilaf ıķdı.  sene inecēmiz sene. sōra bizim isimle amcamınan dutağāmış. nuķu da apdıllā aķsan benimki de apdıllā aķsan. buba adına ayırmadıllā besbelli. dilekce gersigeri ğēdi. bi adam ikiyo yazılmış deye. tekrar vimeye ūey ğāmadı. hükümet bozuldu. bize ūey dedi. yardım da vēmedilē. kendi ğücümüzünen indik işde burıya.

22	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	İLYAS KORKMAZ (Yaş 73) DOLAYÜZ ASKERLİK, DÜĞÜNLER
----	-----------------------------------	---

doğuz yüz otuz üç doğumluyun, kaç yaş olur, yetmiş üç mü?

ilkoğul diplomam vâ. askerliği bitlisde, amasyada yaptım. iki yerde de yaptım.

amasyalı mıñ? carcörü bili miñ? carcörün dedikleri yeri? biz öraya asker olarak gēdik, çadır gürduğ. biz gēdikden sōra böyüdü, altıncı acemi er eğitim tuğayı varıdı önda.

tren dolu geçiyodu, trene bakardık, önda eğitim yaptırırdık, yaparıdık, ānadın mı? işde tren gelirdi, on saniye filan bi dururdu önda. öndan sōra şeyde dururdu, amasyada. öndan turalda dururdu. işde öle mi? ah rüyamda ne ābeyim varıdı, bizim şey polis, onun yanına ne çok vādım gēdim, öndan amasya yolundan, şeyden dōru. işde böyle gayabaşı deye bi yer vâ. işde öllâda askerliklerini yaptık. öndan sōra işde öndan sıra kōye gēdik. işde kōye gelince düğünü olana düğüne gıtdık, gırnata çaldık, davıl çaldırılarsa davıl çaldık, ānadın mı öndan sōra efendim, iş çalışdıracak odularısa, daş, duvar filan bi şeile, önnarı yaptık, öndan sōra traktörünen çalışıdık, işde hālâ taha da çalışırız. çiftçiliğinen uğraşıyoz. bu durumlâ böyle.

düğünñede bayramlâda ne edcen, işde güleş yapāllarıdı, güleş yapāğan biz çalgı çalıveridik, düğün yapāğan çalgı çalıveridik.

şindi biz çalgıcı olarak salı gün gideridik. cuma gün duvağ yapallâ, cuma güne gadâ duruduk, dört gün. dört günde döneridik. bi salı gideriz, şey gideriz, dört gün içinde döneridik. önda vādımız āşam kōylü toplantısı yapallâ. kōylü toplantısı yapınca yimek vērir, yimek vedikden sōra düğün sāhibini çağırırız. yimeği yiyince kōylülê meselâ çifliği ğabul edē, çağırır. e sen nēreyi, nēreyi okudun? düğüne davet etdin yani okudun dediğim ö. öndan sōra ö sayâ. ey işde yaylajıları okudum, efendim alıcı okudum, dudarazı okudum, yeniceşihlâ filan öle ölları okudum, sayallarıdı. yeniceşihlâ ğoca memedin evinde, şey dudaraz sarının evinde böyle taķsim

edelleridi konaqları. Öndan sōra kōnak ōmayan evlere de deliğanlılara ve delleridi siz yardımcı olacāñız bu ev sahibine delleridi. işde dört gün eylenirdik şeyde ānadiñ mı, dört gün eylenirdik salı gün gidē, cuma gün gelidik. keh cuma gün gidē, pazartesi gün döneridik geri, ānadiñ mı? şeyinen gitdim, maķas almaya gitdim boluda ō zaman genç yaşımda işde, polotlının kōylükleri sarı aba bilmem nēre, depelē, bubas, emicek bullada düğün yaparidik işde. yedi gelinalmayı bi günde endiridik. ğaraķōyde yedi gün çalgı çaldık, yedi gelinalmayı endirdik, bizi gönderdiler. şindi de dede mehrumu çıkdık hepsinden. bağgur yatırmadık, siğorda yatırmadık. şindi de allah verise yīcez.

ğarağayalāda n'ōlocak? sarıynan çok davar gütdük. sizin evlēn götlende, ğara dümene atladık. ben ta ğaradümene davarınan geşdim. sarı çambunarına gēdi. künerliye gēdi. zaten ğavġa etsek getirtmeyiz ki. Önnan ğavġa etmezidik, ğataridik, ğataridik ikimiz ānadiñ mı? ō hatıbın tallası vā, burun. iliyas, ee, la yēren, hatıbın tallasına ekine davarı ğuyağomayam hatıb ürgen derenin cegelinen geli. çegel demezdi de cegel derdi. ōllada gütdük, ğarağayalāda, ōllada, ta bizim mezelliğin arķalānda. evlen yanına her zaman en saten. ō ortaķōyün yannāna, salinin evine, yokarda ō evlen gōtüne ğadā varidik.

dombayları unuttum. yengen de şeyden tımarakdaş vā Ördan mı geliysunuz? işde Ördan bunu ğandırdık ādık, gedik, idare edip dūruz emme ō da zıngıldayıp duru, ben de terildeyip dūrun.

ne bilecen? burdan ōra taksi yok, teyyare yok bizi götürecekt. işte ōllāda, düğünnēde ıras gēdik. düğünden ğurtulunca bi de baķdık, düğün ğına omācaķ, en iyisi mi dedik, dut ğolumdan, sırtlan git. heh ānadiñ mı? işte bōle. gelince de çalgıcı bulamadık. kendi düğünümüzde kendimiz çaldık. çaldık, oynadık. ğarşı ğarşıya geçivēdik. emme ō vāķıt ayıb_ oluyodu. şindi diil. şindi damat gidecek, ğızın ğoluna girecek, kız da onun ğolundan dutacaķ. gideceklē, balo filan olacaķ. üñünden ōle değildi. ō ğız gelin ediyosa, bunun sülālesi topladı mı ğız binēken biz çalgı çalaridik. ō sıra hemen yaķın aķrabāları, amcaları, dayıları bi şal, getirilleridi, atı

yanaşıdırıllardı ğapıya, ata bindiriken, takısi maısi mi vā bōle, gerēleridi. gelini binēken göstermezleridi. bindikden sōra yōrūrken ānadıñ mı? birez de şōle baıarıdık. bildiklēn ğızları gelin oluyosa sonna ıalaıan bōle ıalaıan bi de baı ğōzü yaşı aĝlıybatısa birez de biz aĝlarıdık Őnnā aĝlāıan. hısım aırabā olu, tanışlık olu. Őnna aĝlāıan biz ğülem mi? habire zurna mı ıalam? acık da biz aĝlayıveridik, yardım ediveridik Őnnara.

bu mu ādı bem dediklēmi.

23	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MEHMET KÖSEOĞLU (Yaş 85) MANGOŞLAR ÇEŞİTLİ KONULAR
----	---------------------------------------	--

yüzüncüyıla şe götürdük biz, toğuk götürdüm ben, şeye şeylere. Ö günnē de geçdi ğayrı Ö günnē de geçdi.

adım memet köseolu. iyi dut, kötü dutma. sekSen beş yaşımdayım. ben yaz, sekSen beş. e işde bildimi sōlerin, bilmedime ben ne diyem. eskiden morĝoşlarımışdı. bi burda morĝa götürürmüşdü, Ö adam ölmüş. buranın adını morĝoşlā ĝomuşlā. dē Ŗrda bi baĝ, bi daĝ vā. daĝın eteĝinde bi ĝuytaĝ vā. Ŗrada hamzalā dellē Ŗrda da bi hamza dayı varımışdı. oturmuşdu. tā evinin basmanın yelleri belli de e Ŗrda kimse yok şindi. hurada hamzalā dellē. çamıllık, çamıllık aşāda köstebek vā. alvanna vā. Ŗrda da bi mızayĝa isminde bi ihtiyar ĝoymuşdu eskiden, Ö ölünceŝi Ŗranın adını da muzayĝalā ĝomuşlā. Ŗraya paşaçayı dellē dayınıñ dē Ŗrda bi yer vā bi de binek daşı varıdı. bōle bōle haç yapmışlā da binek daşı, Ö binek daşının doruĝu bi yermişdi. paşaçayı dellē Ŗraya. Ö daşı çıkardılā ĝaybetdilē. nere gitdi bilmen Ö daş. eski daşıdı, yazı mızı yoĝudu emme yuvallaĝ, tekellek bi daşıdı. emme ĝaybōdu. dayınıñ daşı, işde şindi bu millet şeytan oldu, eskisi gibi deĝil, şindi şeytan Ŗdu ē şey arayollā, hazine arayollā her yerde. şu yüzüncüyılın, nedir onun adı bostancılādan ötte bi yer vā. rüsdemin bi şeyi vā. ameriĝalılā demişledi ya Ŗrayı demişlē, ĝaldırın da demişlē biz yeniden Ŗraya Ŗle bi ev yapam demişlē. hazine varımış altında Ŗranın. ha ha Ö tarafdaymış işde. Ŗllādaymış.

dün āşam bi televon etdilē, bi televon ĝēdi bi yerden. bi adam televon etdi. gebzedenmiş ya mıstafa, sen baña dedim, sen beni nası bildin? ben dedim ĝi sesinden bildim, dedim sesinden bildim. emme ā iyi Ŗdu ne vā ne yok bullada, dedi bana. şindi adam ben inanın ne vā ne yok deyincesi şaşalladım, afalladım. ne vā ne yok, la sen nerdesin, dedim. ben gebzedeyim, dedi. gebzeden telefon ediyo buraya ne vā ne yok deye. bize köse memet, köselē dellē bize eskilē hatçalādı bizim adımız, şindi köselē Ŗdu. işte hatçalā delleridi. ne bilin ben ninem varımışdı bi hatçalā

dellerimişdi. ninem òradan hatça gomuşlā òndan sōra ò şēdincesi şindi köselē ğodulā.

dayınıñ şu ev şeyden gēme, nehrelēden gēme. dē avdannen şesinde bi nehrelē va òrdan gēme. bizim esāsı ğaymaşlarınan. ğaymaşlā dellē öte kōyde bi de biz, esas kōyün yellisi bizlerimişiyizdi, gersi hep sōradan gelmeymiş. bōle toplaşmaymış ya eskiden òle mī di eskiden. ò eskiden dayınıñ sayğı da varıdı, insannık da varıdı. şindi insannık da öldü, sayğı da öldü. büyük de belli deel güççük belli deel.

askerde yalıvadaydım ben, onbaşıydım. şindi biz şeye ayırdılā şōvör ğursuna, şōvör ğursuna ayırıncası çavış ğorsuna ayırdılā. òndan sōra çavış ğorsu askellikdi emme eve döndüm. bir ay olarak gönderdilē, onbaşı yapıtlā, doḡsan döt gün. mayış ò da altı ğuruşu da gerye istēlēdi bi ğızarıdım, òña bi ğızarıdım ò zaman, ò zaman çavışlā da on ikişē buçuk lire alırdı, biz onbaşılā da doḡsan dört ğuruş alıdık.

atatürkün şeyi mi herbir şeyi vā. ònu getirverem şe atatürkün resmi vā ònu bi gör bi vallā. atatürkün resmi vā bende kaḡatda, kaḡatda iresmi var. atatürk ğurup ğurtarmış memleketi ğızım. atatürk òmayaymışdı heyyyy şey yunanalılā nè yabacaḡlarınımışdı. yunanalılā bizim çocukları atmışlā, atmışlā da bōle altı aylık çocukları òFacık çocuklādan ne istedin adam? ğarşındaki iyi adama doḡun, çocukları havaya atmışlā da süngüyü dutu dutuvemişlē bōle. baḡ sen òretmensin, sen herbi şeyden, tarihlēden, hepsinden bilēsin. duydum. òle duydum dayınıñ ānādırlardı, ānādırlardı, askerde ānādırlardı. hatıllamaz mı dayınıñ.

benim zanaatım ölüm ğayrı ne zanaatım olacaḡ. sen misāvirsin dayınıñ misāvirden büyük kimse yoḡumuş ne ğadā ufacık òsa evde misāvir hebisinden büyük ha òle dedilē. ò atatürkün zamanında la demişlē ki bu taraf çok misāvirperver demişlē. dinne baḡ ğızım atatürk saḡlayon tabi ya atatürk işde ò. aha bu adam ğurtarmış memleketi. a ben ònu saḡlayon bōyna baḡıyon bazı şōle ahh atatürk diyom, çıḡsan da şōle bi gēsen diyom, memleketi bi gōsen deyom. şindi büyük belli

değil güççük belli değil deyon Ö zaman gene saydı sevgi varıdı hocam isannık da varıdı, hebisi varıdı.

24	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	FATMA TURHAN (Yaş 93) DOLAYÜZ BABASI
----	---------------------------------------	--

dörd, biri gız, üç oğlan. ikisi burdalar, biri boluda.

iki çocuğnan hatçe abanın ğinasına gitdim ben. hem oğlan varıdı hem gız varıdı. geberdi gitdi ğarı, ben duruyoñ. ğardaşım varıdı burda bayram. o bayramıñ anası ğardaşım duru. o götdü birini, birini ben götdüm. şimdi òsa bacām bile ğımıldatmam. birimiz biçer, birimiz çekerdi yavrım, hep tırpandınan. bunnar nası soracak mı böle. iğerlerde ğum vardı. birikme yapardım, birikme ben de. bubası varıdı hiç bi tab ğodurmazdı, hiç. desdeleri bi yere toplardıķ.

savaş zamanı olmuşum ben ğızım. bubam on iki buçuk sene durmuş. yesire āmiş işmiş de ğózlerini kór etdi de yollıyıverdi. ğavur. kór öldü bubam. otuz sene ğaş sene durdu işde. on sekiz yerinden ğurşun yemiş. ğurşunlā ğāmiş, on sekiz yerinde ğurşun yeri vādı. bilir bunnā ye, bilmezsiñiz, mehmet çavış dellerdi, hiç bilmedik, yok. polsinen çocuğum polsinen eletdi. onda kór etmiş, ğırķ ğún durmuş, òrda avırda òndan sōra çıkarıvermiş. çanakkalede her yerde yapmış. ğemiş de bi ta geri gitmiş. o abamlar vāmiş, onlar bilememiş. ğemiş de ğömüş yolda da. kiminsiñiz demiş. ğaynatası getimiş. dedem getimiş.

25	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	İSMAİL TURHAN (Yaş 51) DOLAYÜZ GÜNDELİK YAŞAM
----	---------------------------------------	---

sekSen doğumlu üç, üç tâne. en ufağı sekSen altı doğumlu, iki gız, bi oğlan. mēmedinen aynı sene düğün yaptık. Ö mayısa evlendi, yetmiş sekizin mayısında. biz de ğasımda evlendik. tekden emekli ödu. yetmiş birde boluda gece bekcisiydi. bu, ābimi, erol bey vā. ōñun annesi sorķundandı, benim dayımın ābasıydı. bu erol bey ābimi belediyeğe ğuyuvēdi. gece bekcisinden dōru. ōndan sōna teke geşdi, emekli ödu tekden. yāni nerde āşam, ōrda sabah. yetmiş üçde sanayide çalışdım. mudurnuda. angara istanbul yolunun kenarı. Ö zaman beş ğardaşlā vā, ğaramannı mahallesinde, ōnnarın damatları müdürüdü. işde siğortam çıkmayo benim. Ö siğorta çıkıvereydi, emekli olucādım. arşivlere bakıvēn dedi, ismail yaylajılālı. bi de bizim düñürlen ğardaş anası. ābi arşivlere bakıvēn. zeki beye sōledim, dedi. ben sōlerin. işde ōrdaķı siğorta çıkıvereydi, şinci ben maaşa geşdimdi. ben ellibeş yaşına ğadā maaş alamayon. ğünüm doldu. yalıñız tarım bāķuru bilmeyo. işde oķulda ğalofer yaķıbatırın ben de. süreyyanın yaptırdıķı oķulda. oğlan ameliyat ödu burnundan, boğazdan, burnunda. bakam bi, müdür bişiy yapāsa üş sene zarfında emekli olacān siğortadan. siğortanın maaşı yūğsek diyollā.

ben askerdeyken mektup gēdi midı ğızım, oķu bakam, bubam. ōndan sōna abim de ayrıldı, askere gittimiz sene, yetmiş beşde. ōndan sōna ğızım yazıvē, Sāten eski yazıyı ben ōrettimdi, askere gitmeden buna. topcunun ōlunnan ğasabın ğızı, hayri dede varıdı. hırası bem hanımınan hatım_etdi. çok ufaķ canım, de an az altı ufaķ Ö benden. şinci hacı dede ōnnara ğuranı oķuyverirmişdi. yeni yazı yazālā, ezbelelerimişdi. ōnna şinci ezbere oķullarımışdi. bi kere ayten oķu bakam. bem hanım oķuyamayo tabi. ōndan sōra ōnnan ezber yaptıñı ōrenmiş hoca. bi döğüyo. ufağıdı ōne bi şey yoğudu. benden dē sekiz yaş ufağıdı, yedi yaş biyo sağlam. bizimkilē sağa sola gidēken işde, ābam öbür mahalledeki ğayınpedere demiş. hayriye

ōmaz demiş. buban cıdalı senin demiş. ōndan sōna mudurnuda halası vā. halasına demişlē. ōndan sōna verem dedilē, demişlē işde. baqqal nuri vā ye abazalalı.

siğara içmeyen insan datlıyı yir, çok yir. gelin nēden? toqqat. burda toqqatlı çocuklā vā üniverstede. ābi ta ağırdan, antepden, mersinden, hataydan, gümüşāneden. tabi sabālīn giderin, āşamnin gelirin. şinci sabālīn beş bucuq, altı sıraları oğlan yaqıveriyo. ben sekiz arabasınnan gidiyon burdan. bekleyom ōrda, çarşıda. Sāten oğlan çalışıyo ōrda. raporlu on beş gün. mıstafa midilli, bizim üniversitedeki dekandı, ğonuştumuz mıstafa gene. yani Sāten yokardan bağlayoz biz. bura ōndan sorumlu yalnız biz buña danışmadan bi şey yahmayoz. gene beni çok sevē, ō midilli beni çok sevē. boludaqı de dayısı şe yapıyo.

26	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	İSMAİL CAN (Yaş 66) TİMAR AKTAŞ KÖY ve YANGIN
----	---------------------------------------	---

ğaldı timurlek zamanından mı bura òle bişey olcağ ya tımarakdaş, vakıfağdaş vā şurda. yāni biri vakıf biri tımar. sen bunu sen çözeñ yāni ben tāsilli dīlin ki sen gadā çöSem. tımarakdaş denmiş buriya amma ne zamannā vakıfağdaş demiş mesela ilersinde vakıf vā. işde artık ben bilemeyon tam.

taş, taş, her taraf taş. taşa bakāsan yukarda ğaya vā Ò taraf aşālık, ğayalık. tımarakdaş denir. taş burda taş mı vā? burda taş yok. taş olan yellē daha yukarda, aşāda. ha mesila şurda dē büyük ğaya vā. şurda çocuk ğayası vā, aydınoļu ğayası vā. derken ğaya, taş olabilir yāni taş çok òdundan denebilir bēki de.

yangın çıktı. ben doğsan eylül yirmide bi sabālin bi ses òdu, sabağa yakın saat üç gibi.

bi cam açıldı. bizim ev üç ğatlı bōle iki ğat da değildi. cama bi bakdım şu açıdan evin tepesine vādı. apolleye ğoşdum, bağırdım. velhāsılı tek teleFon vā. bi zaman benden önceki muğdar arkadaşın evinde teleFon da çalışmazı mı saña. bi sürü haber ulaşıramadık etFayeye. velhāsılı cinnere gitdilē buradan aşādan nallıhanın bi kōyüne. òrdan teleFon etmişle nallıhan etFayesine. nallıhan, mudurnudan önce gēdi buriya emme iş işden geçmişti zaten. biz yāni bizim eve yangın geçmez deye. ğoşgoca yol bura. burdan bu evle òduğundan òduğu yerden aşādaydı. biz yani eşya da çıkartmadık. işde sağa sola falan derken etFayelē gēdi emme iş işden geçdi. biri buriya çekdi. şu evin üstakı bizim bura yandı, burayı yakmadı. adam bizim eve filan ğızardı buriyı ısladı, ısladı. bizim bura yandı. òrıya geçirmede yāni nallıhan etFayesi mudurnuda arkadaşan gēdi òbür taraftan şurda imamın evinin òrdan kesdi. derken köy ğomşulā topladı, filen velāsılı burdan öteye şu evin òdu yerde de ev vardı. òrdan öteye geçmedi. doğsan eylülde òndan sōna işde gelip giden valisi vali gēdi. bullara ev yapmayın. neri yapacısā başga bi yer bula miñ derken evler òbür tarafa yapıldı.

bi adam yandı. yangın çıkan evde yaşlı bi adam varıdı Õ adam yandı. öldü işde. şöle şu ğadā ğāmiş. cesdini çıkartdıla. savcı ğēdi falan. doğdor ğēdi derken velāsılı ēpice bi şey yaşadık Ŗnu bize evini yapana yardımdan yirmi beşē lira, yirmi beşē milyon verecek Ŗdulā. bi sene inşaatları bitiremedik yirmi beşē liraynan. ertesı sene tekrar dilekce vēdik. inşaatları bitiremedik deye. yirmi beşē lira taha vēdilē. yetdi. yetirennē yetirdi. biz, ben hiç sen hiç başka parasız ev yapan Ŗdu da biz Ŗmadık. yāni ha çünkü ben zatten muştardım. cāmi de yapıldı. sağa sola gitmekden hiç bi kendimiñ şu eve bi kürek harç ğomadım bēki. götürüvedim işde insannā çalışdıla. velhāsılı Ŗ şekilde ğeşdi iş. cenābı allah bi taraıdan zor verise bi taraıdan ğolay veriyo. işde ben dedimdi hatta kendi kendime, yarabbi benim evim yandı bi de bu cāmi ne yandı deye. çünkü bizde muştallık ğörevi vā. cāmi mutlağa biri başında bi idāreci lāzım. hayır, hayır, evet ben allaha ğarşı dedim yāni nēden dedim. yāni benim evim yanmasaydı veyahut cāmi yanmasaydı. biri biri yanmasaydı dedim. Ŗnu dedim yāni ben sadece.

27	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	FATMA CAN (Yaş 64) TİMAR AKTAŞ SOHBET
----	---------------------------------------	---

ëvimin yeri buraydı. soradan vâdığım yer dey şura. bura da yandı, ğayıbōdu.

işde anamın evi anam bu kóyden dëyildi. yalamalā deriz uzunçamın Ő taraftan.

- Okuma yazma biliyor musunuz?

işde kendimi idāre edicek ğadağ vā. gitdim beşe ğadā. işde bi parça iyiydim de son èzel bōne okuma yoğudu okumadım. ğādık kóyde işde, nīpam?

çelik oynarıdık, saqlambaç oynarıdık, èzeli bōne Ő ğadağ oyun yoğudu.

cēminin yanında okul varıdı. önna, öğretmen, bu kóyün yerlisiydi benim okuduğum zaman he kendi evinde ğalıdı. benim okulun bem günümde ğemedi de sōradan ğedi.

hincik de yüzüncüyıla gidiyo bu kóyün çocukları. okul ğapandı, varıdı emme ğapandı. çocuk az oluncası hep bi yer topladıla ye okulları.

-Nasıl vakit geçiriyorsunuz?

e nası vakit geçirilīy işinen gücünen. beni sōledēcēñ mi bōle? ne diye eğleneciz ki?

mani sōleridik, ekin yolardık, güz gününde. düven sürerdik, sap getirirdik, bağ elinde şeyne beni bōnne siledipduru, ātık sōleyvēmīcin. işde nīparıdık, bōne aynı çifcilik.

yaz ğedi mi sığır sıpa güderdik. ğız çocuklā, nīpacan kóylēde.

- Hangi yemekleri yaparsınız?

benim ğafam sarmaz ōnu da gelin dīvēsın, bilemen ben. gelin de bu kóyün içinden.

ikimiz de birbirimizi dutduğ. neye geçinmeyem, geçinmesek bağ bi arada çalışdık, çalışıyo. gelin yorulman deye ben de ğedim ittiyar hālimde. annaşırız. bilmeyon ku herşey elimizde. eliñde, sırsı eliñde, diliñde. ha hincik birimiz ahıra girecek, birimiz eve girib çorba bişirecek. oturup yīciz, çay içeciz. işde bu olan iş bu. gelin dama gidib ōrda çalışdı. bi de dama gidecek, inek sağacağ bi de çorba bişirecek ben nası yīycin? allah allah olū mu ğızım? .çayımız içib oturaciz elbillik. ādet ōne.

-Evler çok güzel, kim yapıyor bunları?

herkes kendi bildine bi usta getiri, yabtırı kendin yapabili miñ?

bura yandı da bu kóy, bullá hep yandı. bayā on seneyi on bir sene ōdu, dē mi? işde
 komşunun birinin evinden tutuşdu gece sabā yakın yandı. hincik bu yeni beton evlē
 hep yangından sōra ōdu. biz şuraya taha iki sene ōduķ yapalı. kendimiz yıkdıķ da
 yapıdık şu evi. ātık ahşap hincik nerden bulacāñ keresteyi de yapacañ. tabi işciliği
 zor. öteki temizliği de vā. çabık da oluyo. parayı irkiyon altı ayda yapıp giriynosun
 iķer iķine. dayanıklı tabi, Ő şēsi de iyi olū. saēlık eme hinciki aķıllara ötekilere soēuk
 girmeyo, heva çıķmayo. tabi yangında pırdak yanā, geķē.

28	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	PEMBE KOCAEKŞİ (Yaş 71) UZUNÇAM YAŞAMI
----	---------------------------------------	--

be hep unuttum âtık. bı yıl hasta oluncası ğafamda bişey yok. ben dörd aydır bu yıl hasdalaşdım. üç ay ğağmamaca yatdım. bir aydan berisine acık diye dığıldaybatırın evde. çok hasta ödüm ben bı yıl. sağol yavrım çok hasda ödüm. mudurnuya bi uzman doğdur gēmişdi. ōña mayine ödüm hayreddin beye mayine ödüm nallıhanda. ōnnan haplannan, iğnelennen azcık işde ğağdım yani. allah işde öldürmeyince ölmücek yerim de yoğudu. demirci ahmetden ō beni cannandırdı. bakmağ boynunun borcu emme bakmayan bakmaz. bağıdılā hinci ğarı ğoca ikisi de çok bağıdılā. harman günü işde bayā ēpey yeni âtık ğayrı. buña şükür deyon âtık ğayrı, çok şükür.

e işde oturuyon, namazımı ğılıyon, yimeğimi yiyyon. hazırlayıp ğoyverlē şuraya. ōnnarnan baraber oturup yiyyon, ğağıyon şeye oturuyon, parı yatıyon. ōndan sōra vağıt gēdi mi namazımı ğılıyon. boş da duraman. ōndan sōra elime bi çorab alırın parı ōnu ğıldıdarın. ōnu da āmasam ğızım hiç günüm geçmēcek. alışğın ödumdan işe duramayon.

varıdı emme unuttum hinci ezberde yani bilemēcen. örmeye başlasam vā benim şullāda gene meneme eski çoraplām da.

ōnu annadamācın ğafam sarmāycağ ōñündenki ağıl ğāmadı yavrım bende. ben çok tasa geçirdim. benim ğafa hani ğafada bi şey ğāmadı

harman makinesine ğaptırdı kendini. harmanda sap çıkırığan yığın yıvalaradı. sırtı motor şeetsin deye makineden de vida düşmüş. ōnu alam deye oğlan da

makineyi hızlandırmış. su dökmeye gitmişdi. ò òrıya gidiverincesi ò vida òrdan alam deye vidayı āmaya şöle bi eğilmiş. üvendirin ucu da gerde Serhoş bilye dellē, òna bi dolanmış bōle. òvmuş atmış ne yırtılmış ne çizilmiş ò zıkkım. ye yırtılaydı ye çizileydi bi şey òmazıdı bēki. ben de burda yēmek hazıladım da ònnarı yēmek yēmeye geleceklē deye bakıbatırın. oğlan vā. yok, hinci çalışmaya gitdi, ò da üç yaşındaydı. òn da şöle uyutdum, uyuyyodu. binnā gēmedilē deye bakmaya da gidiyodum. īsannā şu yanımdan, şu yanımdan yarışıp yarışıp gidiyollā. bañā kimse bi şey demeyo. meye harmanda ò ölmüş, òna gidelerimiş. bi vādımdı ortalık ğarmanğarışık.

köy yandı yavrım sırtımın geyeceğinnen çıktım. aha çocuklā ataş yakmışlā. bi eski samallık varıdı bizim evin ete yanda. òrdan tutuşmuş ürüzğar da bizim ğapının ününde bi de mazot bidonu varıdı. ò mozot bidonuna sarıncası bi kütlemiş evin edrafına bi dağılmış. kōy yandı. iki kişi ev ğādı. biz hiç Saten kōyde yoğuduk. sırtımızın geyeceğinnen çıktık. altı sene sōra da ò adam ğazeynen öldü. bi akıl fikir ğāmadı kī ben de bişey aklımda durmayo k̄u. ò tasalā beni göçerdi. şeerdeki ğızın cehezi yandı. oğlan askerden gēdi. ò evlenecēdi ònun cehezi altınnā herşiyle yandı. hiç bişey çıkmadı. ellen evlēne, ellen dōşeklēne güvey ğōydum oğlanı ben. īsanda akıl ğalı mı? kōy yerinde sadıklı gelini de iki mahalleydi kōyümüz öteki mahallede ğocaman ğızı òrıya gelin ettikdi. ò òrdaydı. ònun evine ònun dōşeklēne güvey

ğöyduķ. önün evinde yapıdım oğlanın derneğini. altı ay gözümün yaşı ğurumadı.
bağıra bağıra bağıra e buña da şükür deyon emme.

ğaşdım bi de ha. e işde nası olacağımı vā. bi de evlendiydi adam ilerden.
ōleyken ğaşdım ātık

ķöyün içindeyiz. ğēdi, ādı gitdi beni. uyumadılarıdı taha. odun āmaya endim. Ördan
bi ğucaķ getdim bi ta getiriven deye endim. Ő da Őllādaymıřdı. Ördan ikimiz çıķdıķ,
gitdik monĝořlara. monĝořlāda bir ay durduķ, Örda saķlandıķ. Öndan sōra getdilē.
yaşım da yetginidi emme on doķuz yaşım bitmiş de yirmiye devrilmişiyindi. gene de
ğaşdıķ. bubam parı aķsiydi. getdilē ātık ğayrı ķōye. Őleyken gene buñuz etdilē baña.
barışmadı. abim de pek buñuz etdi bubam da. aman bi buñuz edivēdilē. beni
dıřallāda ğōdülē mi hemen peřime dūřelleridi. dařlālarıdı. dē Őrda yanan ķōyün öte
yanda, Ő çamırlıķdan tarafda saĝalāmızın varıdı ya Örda talla varıdı. dırmıķ
çekibatrın kendi fettatımdan ğōmemeřiyin. adam yanı başıma řōyle eĝdim önüme
geleĝomuř. řapdaķ ğolumdan duttuğunnan beni sürüyelek ğötürüyo. la aĝa etme
gitme deyon emme neāra. ben de yazın şetdim dōrt beş ay sōra beni gesger ğötürecek
oluyoru. Őllādan ğurtuldum rahmetlik de desteynen harmana gittiydi. Ő da ötden ğēdi
ikisi pangāl yumaķ. Őnnā Örda çalkalařırķan ben ğaşdım ātık. ķōye vādım saķlandım.
e çok buñuz etdilē haķķatan

işde barışdıla yeni. talla satacağ_ōdu bize. Ő tallanın řēsine barışdı aĝam.
bubam barışmadı. ğardaşım vā istanbulda hinci ğız ğardaşım Önu yollamış git,

gēsinde imzasını atsın deye. talla k̲óyün ğıyısında arpalık varıdı ōnu satacīmıř da ev yapacīmıř, aķıla baķ. kese direĝi gibi dedim iki dene adam talla satıp da ev yapacaķlā. ĝēdim gene atıvēdim de kamile sattılā. Kamil topal bacaĝınan ādı da ōnnā saĝlam bacaĝınan bi evi yapamadılā da. ōnnara imzayı atıvīmeye ĝēdim ōle barıřdıķ. ōleliĝinen barışıldı.

yaah öldüydü, barışmadan öldü barışmaya da hiķ ben şey yapmadım. anam barışdı gene de anama ben baķdım. gerden gerden çoĝunca abīm baķmadı da. ah ĝızım sen ōmasan ne varırın benim hālim derdi rahmetlik. gene ben baķdım. aĝam da bıldır öldü iki oĝlan ikisi de bi senede öldü biri atıķ içkiden hani öldü.

tavannadan baķālarıdı ōksüĝün burnunнан delik delēlerdi. bi eve misēvir ĝēdi midi ōñünden bōle televizyon, radyo nerde, bişey yoĝudu. ışık yoĝudu, bi lamba ezeli bacalıķlā olurdu. řōle daķālarıdı ō lambayı ōraya. k̲óyü oķullarıdı, ĝāllā toplaşıllarıdı. oyun oynarıdıķ. hani delĝanlılā da baķacaz deye biz de ĝız deĝil miyiz, hani bi sürü ĝızlara baķacaz deye pıçaķlān burnunнан. böĝün āřam filencenin evine misefir ĝēdi. ōraya ĝāllā toplařacaķlā. hemen āřamnın varıla, tavana çıķālarımıřdı. ōnnā damlara baķāķan pıçaķlān burnunнан bire delik delēlerimiřdi tavanda. ōraya gözlēni gollarımışdı. bize ařāda oynayaĝoyam, ōrdan baķalarımıřdı. kim fark edecek tavanda ōnnarı? kimse ĝalabalıķdan ĝāllān oyunundan ĝalabalıĝından, tef çalımbatı, oynanıbatı, ō ĝalabalıķdan kimse duymazıdıķ. ōndan sōra ĝāllā hinci bi son ĝaldıya e

bi de dolama oyunu oynayam da dağılam delleridi. ğállā dolama oyununa ğağdı mıdı
dolama oyununa ğağdıla, ğaçam, dellerimişdi ha. son ğaldıya dağılacaqları zaman.
göreceklē deye deliğannılā pek hınzır olurdu. üç evlen himet, bizim ğardaşım adem
ô, ôndan sōra irfan derken bissürü deliğanlı, ôle edēlerimişdi. ğállān dağılacağı
zaman hemen merdiveni usulca ğaydırıllāmışdı, endilē mi, hadi baķam. yandıla.
ônnā feleģe yilleridi sopayı emme gözükmēzleridi. şanı dōmbeleģi doldurullarıdı,
oyınlarıdı üç dōrt adam örtelleridi. bi ôna gösterilleridi bi ôna ulan çan mı dōndün
deye daķālarıdı longur lomģur longur ha tencerilere uzadıllarıdı kōyün arasında
muhabbet ôleydi ôñünden. şinci nerde ônnā hiç yok hiç. televizyonnan başından
ğalkmayollā hinci ha şu filime baķam ha bu filime baķam. şu daģın arķasında bi tülle
deriz çiftlik vā bizim. oniki sene durdum ôrda. iki ev, kim yok, kimse yok, on iki
sene ôrda ğış çıkdım. davarı, sığırı götürüdük ôraya. ôrda baķādık. harmanın yerini
ôrda ğaldırıldıķ, ôrda dururduķ. üç çocuģun üçünü de ô derede büyüttüm ben. tülle de
tülle deriz ye ôriya. ô ğız segiz aylıģıdı bubası dedi ki gitmēcen dedi. saya yapacan
dedi. arpalıģın ğıyısına dedi. ātık yetdi canıma dīnime dedi. ha ô ğız sekiz aylıģıdı
ôraya bi saya yaptık ôndan sōra gitmedik bi de motur ādık, leyeland motur. ônnan
da ôranın desdesini dolandırdı gelirdik. kōyde çıkarıldıķ. ne günne ğōdük, ne?

29	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	MEHMET ALATAŞ (Yaş 74) UZUNÇAM ASKERLİK
----	---------------------------------------	---

oğuma yazma yok. oğumadık kı zaten oğul gōmedik ki. zamanımızda oğul şeyde varıdı, köstebekde varıdı. dē şu köstebek kıyünde varıdı. işde öriyi bi iki kişilē gitdilē bizim gōcamannāmızdan. Öndan sōra Önnā da gitdi. Öndan sōra burayı ātık tekrar oğul ödu eme bizim zamanımız geşdi. şu yukardaki kıy yandı. işde önda kıy yanınca buraya endi kıy. işde aşā yukarı yirmi sene oluyo ineli kıy. devlet yapırdı konutları, gırk beş konutu devlet yaptırdı. yangın, ne desem, gısluk gıyın gırkıyoduğ de ö şu şeyde bi duman çıkdı. Öndan bu kıyden önda dutuşdu kıy, gırtaramadık. işde gırk beş hāne mi neydi yāni bi seet dayanmadı. bi seetde bōne ödu. evlē ahashabıdı. hep yokardaki gırtlı deredeydi. depeye tā yukardaki duvarın dibindeydi kıy. hep yandı, çıkdı. işde Öndan sōra işde kıy dağıldı. Öray burıy Öndan sōra devlet burayı istemdağ yapıdı. burıy endik.

sivasda yapıdı, evet acemi önda. asgerde ben Sıhhiyeydim, levirde durdum. işde tokturun yanında durdum, levirde. altı ay gādā bi şey yapıdık Öndan sōra altı aydan sōra levire tokturun yanında durdum. Öndan teskeremi aldım. işde terhis öduğ, gedik, öle. bişeyim hiç yoğudu. işde önda yazdılā, anğaraya gırsa yolladılā. anğarada işde Sıhhiye gırsunu gōdük. Öndan gesgeri gitdik. önda levirde gādım. levirde tokturun yanında, ö zamannā iğne ne yapıdık emme ātık şindi yapmayon gıyırı ö zaman gēdi geşdi, bırağdık īne mīne yapmayon. gōsteriyollā işde bu çondan falan gōldan işde Önu gōsterdilē. gōldan damara yapıyosun.

damardan yapıyosun. işde çondan vuruyosun. öle vurdurullādı. işde gēdim ātık yapmadım ben eskerde bi iki yapıdık emme burda yapmadım hiç. ilazım oluyo, yetişennē oluyo işde Önnā yapıyallā ātık biz yaşlanıncası bırağdık Önnarı.

şurdan burdan işde ekin nası ekilir, şöle ğāķa, bōle ğāķa, davarcılık şöle, zıha bōle, ğonuşulur Örda Őnnādan bahsedem. ilerde aĝnadacaķ ğocaman mı varıdı ātık ğocamannā ķāmadı, bizden ğocamannā ğāmadı. Önna annadırdı aynı bizimki gibi işde üñünden bōle davar mıvar güdülürdü bōle olurdu şincik. Önu yapmadık işde hiç, baķ ben epey ķobannık yaptım kendim davarımızı gütdüm emme bi davar kesib de yemedik yani. ķünkü ğocamannāmız varıdı, Őnnān sözünden çıķmazıdık, Öle bişey yapmazıdık asla. (kurt) gelirdi, gelirdi, keseridik mındar gitmesin deye. bāzi alı gideridi, duymazıdık işde canavar yirdi. yidilē, yidilē canavar sizi ğapā gidiy, Öle çok ōmuyo, yāni ğōmeyosun ōbür tarafdān alıyo. işde Öle Öle vaķıtlāmız geşdi bu āna ğēdik ātık ninēnen bize iş yok. ātık ihtiyaļlayıncası yaşlā doldu. ātık uşaķlā yapıyo, ķocuķlā yapıyo işleri.

30	KONUŞAN DERLEME YERİ KONUSU	HAYRİYE YÜKSEL (Yaş 87) HACİHALİMLER YEMEK TARİFİ
----	---------------------------------------	---

çulfalıĝnan bez doğurudum. pamuğ_atardım. böle çıkrıĝ éyiridim. işte çıkrık şöle bişeyden döndüre döndüre yiĝridik. pamuğtan, ĝoyun yününden de yapardık. böle halı mı varıdı. şal kilim. onnarı doğurduğ, çulfalık varıdı çulfalıkta. anamın ninemin ĝününden öĝrendim işte ta eskileden. pamuğu alıyırız ondan sonra atıyırız şeynen böle tengir şıngır şıngır çeziyoruz, doğuyoruz. tezgahı ĝurardım, bez çezerdik şeyde çezgide. ondan sonra onu şey_etdik miydik çulfalıkda doğurduğ. bezi çezerdik masaranarnan çezerdik. ondan sona çulfalıkda.

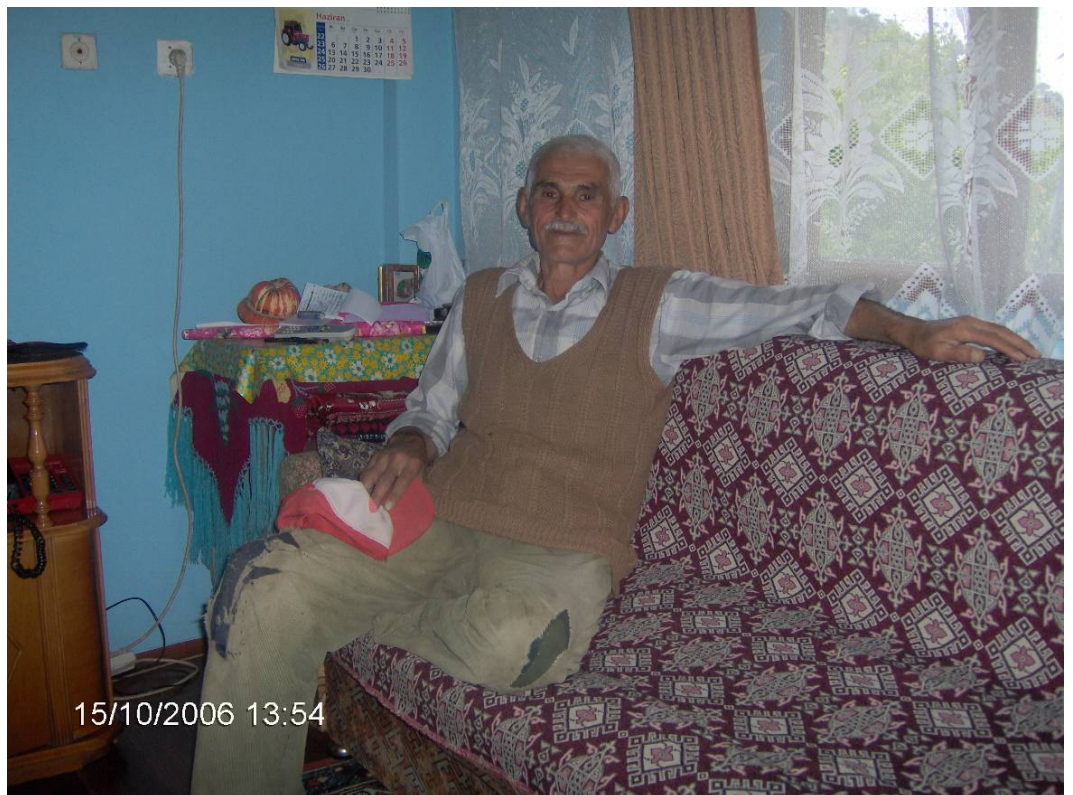
o nine ne annatdı? o çulfalık ne bilmez.

YEMEKLER

nası yemek istiyoSun? ne yemeĝi annadacām. bildiĝim yemekler mağarna yapardık. cimcik şöle ĝaşıđ sapı ordan bürek yapardık ezeli kúle kómerdik çöreĝi. hamıru yoĝuruduđ. yoĝurdun mudu yardın mı sođ kúle kóm kúle. kúlde bişerdi. o nar gibi oldu. tayır tayır ĝazı. ĝazıdın mıdı, o nar gibi oldu şöle. oĝbaşının çöreĝi, çarşambanın böreĝi ordan şeyderdik işte. oldu, yerdik çöreĝi hem de çörekler bi yinsel oldu şini şollara soğuyoz bu çörekler hiç iyi olmayı. ĝaşıđ sapını hamırı yoĝuruduđ. şöle yazardık. şeyle dolardık, keserdik, dolardık böler dizerdik. bişiridik, yerdik.

yaĝa keş yapardık. keşinen şöle yaĝını ondan sōra üstüne yaĝ kıatadığ, tereyaĝı. ōle şeyin hamırına çörēn hamırına şey ĝatıl soda muda ĝatılıdı ordan yalnız mağarnanın hamırına hiçbi şe ĝatılmaz ōle yoĝuruduđ.

EKLER:

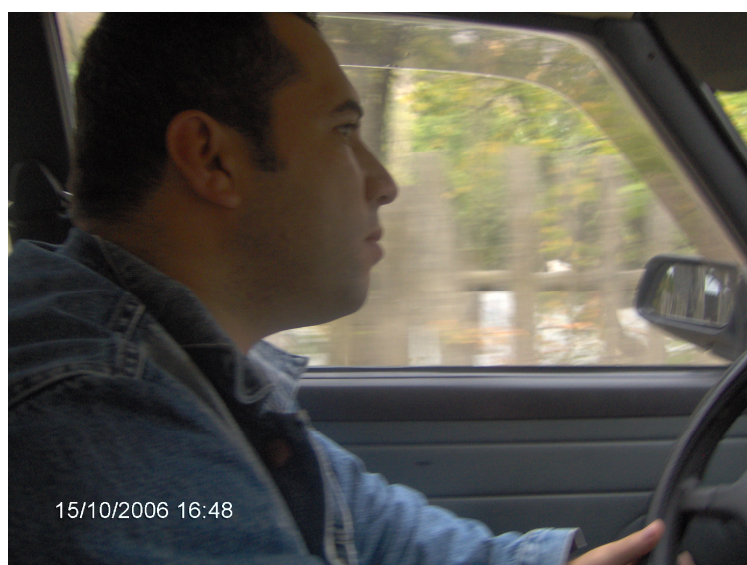

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Selma DEMİREL

Sürekli Adresi: Kalıcı Konutlar, Umutkent Mah. 4. Ada 14. Blok Daire: 6 BOLU

Doğum Yeri ve Yılı: Turhal - 1979

Yabancı Dili: İngilizce

İlköğretim: Turhal Zeki Çepoğlu İlkokulu - 1990

Ortaöğretim: Samsun Sağlık Meslek Lisesi - 1997

Lisans: Yakın Doğu Üniversitesi - 2002

Yüksek Lisans: Abant İzzet Baysal Üniversitesi -

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Bilim Dalı: Türk Dili

Çalışma Hayatı:

Muş Bulanık Gülçimen Sağlık Ocağı Hemşireliği - 1998

Turhal Yazılar Geçici Öğretmenliği - 2003

Bolu Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği 2003'ten itibaren devam etmektedir.